แผนการพัฒนาการผลิตและการตลาดส้มเขียวหวานแม่สินของจังหวัดสุโขทัย ปี พ.ศ. 2566 – 2570

คณะทำงานขับเคลื่อนการส่งเสริมพัฒนาการผลิตและการตลาดส้มเขียวหวานแม่สินที่ผลิตด้วยกระบวนการทางชีววิถี (ส้มไบโอ)

เอกสาร
เลขที่ 6/2566

คำนำ

ด้วยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ให้ความสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตและการตลาดผลไม้เศรษฐกิจหลักของประเทศ ซึ่งส้มเขียวหวานเป็นผลไม้ที่คนไทยและชาวต่างประเทศนิยมบริโภค มีประวัติการปลูกในประเทศไทยมานับร้อยปี ผูกพันกับวิถีการเกษตร วัฒนธรรม และเศรษฐกิจตั้งแต่ระดับชุมชนจนถึงระดับประเทศ โดยจังหวัดสุโขทัยเป็นแหล่งผลผลิตส้มเขียวหวานที่สำคัญของประเทศ มีประวัติการปลูกในพื้นที่ตำบลแม่สินมาอย่างยาวนานมากกว่า ๗๐ ปี จนได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) จากกรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ ในชื่อ “ส้มแม่สิน”ทั้งนี้ ส้มเขียวหวานแม่สินจังหวัดสุโขทัย เป็นที่รู้จักและได้รับความนิยมจากผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ สามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรเป็นอย่างดี แต่ยังคงประสบปัญหาในหลายๆ ด้าน เช่น ปัญหาโรคและแมลง ขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง ราคาผลผลิตตกต่ำ ขาดการแปรรูปสินค้าเพื่อเพิ่มมูลค่า ขาดแคลนแรงงาน การผลิตส้มเขียวหวานที่มีคุณภาพยังมีจำนวนน้อย เป็นต้น ซึ่งส่งผลให้เกิดภาพลักษณ์กับส้มเขียวหวานแม่สินจังหวัดสุโขทัย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดแผนการพัฒนาการผลิตและการตลาดส้มเขียวหวานแม่สินของจังหวัดสุโขทัย ปี พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐ ให้จังหวัดสุโขทัยเป็นแหล่งบริหารจัดการส้มเขียวหวานแม่สินประสิทธิภาพสูงตลอดห่วงโซ่คุณค่าเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ในการนี้ คณะทำงานขับเคลื่อนการส่งเสริมพัฒนาการผลิตและการตลาดส้มเขียวหวานแม่สินที่ผลิตด้วยกระบวนการทางชีววิถี (ส้มไบโอ) ได้ร่วมกันจัดทำแผนการพัฒนาการผลิตและการตลาดส้มเขียวหวานแม่สินของจังหวัดสุโขทัย ปี พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐ โดยวิเคราะห์ศักยภาพผลิตและการตลาดส้มเขียวหวานแม่สินของจังหวัดสุโขทัย กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์หลัก ประเด็นการพัฒนา ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย และโครงการสำคัญที่มีความเชื่อมโยงและครอบคลุมในทุกมิติ และได้ผ่านกระบวนการแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน สามารถใช้เป็นกรอบทิศทางในการส่งเสริมพัฒนาการผลิตและการตลาดส้มเขียวหวานแม่สินของจังหวัดสุโขทัยเพื่อให้มีการบริหารจัดการ การผลิต การแปรรูปและการตลาดส้มเขียวหวานแม่สินของจังหวัดสุโขทัยให้มีประสิทธิภาพสูงตลอดห่วงโซ่คุณค่า และบูรณาการความร่วมมือหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคการศึกษา และภาคประชาชนในการส่งเสริมพัฒนาการผลิตและการตลาดส้มเขียวหวานแม่สินของจังหวัดสุโขทัย

การจัดทำแผนการพัฒนาการผลิตและการตลาดส้มเขียวหวานแม่สินของจังหวัดสุโขทัย ปี พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐ ชุดนี้ ได้รับความอนุเคราะห์ข้อมูลและได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนอย่างดียิ่ง คณะทำงานฯ จึงขอขอบคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

คณะทำงานขับเคลื่อนการส่งเสริมพัฒนาการผลิตและการตลาดส้มเขียวหวานแม่สิน
ที่ผลิตด้วยกระบวนการทางชีววิถี (ส้มไบโอ)
สิงหาคม ๒๕๖๖

สารบัญ

	หน้า
บทที่ ๑ บทนำ	๑
บทที่ ๒ ยุทธศาสตร์ แนวทางนโยบายและการขับเคลื่อนของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และแนวทางการบริหารจัดการและพัฒนาผลไม้ไทย	๓
บทที่ ๓ สถานการณ์การผลิตและการตลาดส้มเขียวหวาน	๒๐
บทที่ ๔ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมการผลิตและการตลาดส้มเขียวหวานจังหวัดสุโขทัย	๔๑
บทที่ ๕ แผนพัฒนาการผลิตและการตลาดส้มเขียวหวานแม่สินของจังหวัดสุโขทัย ปี พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐	๔๕
คณะผู้จัดทำ	๕๔
ภาคผนวก	๕๕

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ ๑	ประเทศที่ผลผลิตส้มเขียวหวานมากที่สุดในโลก ๑๐ อันดับแรก	๒๓
ตารางที่ ๒	จังหวัดที่มีการผลิตส้มเขียวหวานมากที่สุดในประเทศไทย ๑๐ อันดับแรก	๒๔
ตารางที่ ๓	จำนวนเกษตรกร เนื้อที่ปลูก ผลผลิต ปี ๒๕๖๓ – ๒๕๖๕	๒๖
ตารางที่ ๔	ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนทางการเงิน ปี ๒๕๖๓ - ๒๕๖๕	๒๗
ตารางที่ ๕	จำนวนเกษตรกร เนื้อที่และจำนวนแปลงที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP และตราสัญลักษณ์ GI	๒๗
ตารางที่ ๖	ปริมาณผลผลิตส้มเขียวหวานของจังหวัดสุโขทัยที่คาดว่าจะเก็บเกี่ยว ปี ๒๕๖๕/๖๖ โดยแยกตามมาตรฐาน GAP GI และ ทั่วไป	๒๘
ตารางที่ ๗	ข้อมูลแปลงใหญ่ส้มเขียวหวาน จังหวัดสุโขทัย ปี ๒๕๖๐ – ๒๕๖๖	๓๐
ตารางที่ ๘	ข้อมูลวิสาหกิจชุมชนส้มเขียวหวานที่จดทะเบียนในจังหวัดสุโขทัย	๓๑
ตารางที่ ๙	ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) จังหวัดสุโขทัย และศูนย์เครือข่าย (ด้านส้มเขียวหวาน) ดังนี้	๓๑
ตารางที่ ๑๐	ปฏิทินการเก็บเกี่ยวผลผลิตส้มเขียวหวานของจังหวัดสุโขทัย	๓๒
ตารางที่ ๑๑	ปฏิทินปริมาณผลผลิตส้มเขียวหวานของจังหวัดสุโขทัยออกสู่ตลาด	๓๒
ตารางที่ ๑๒	ประเทศที่มีการส่งออกส้มเขียวหวานมากที่สุด ๕ ลำดับแรก	๓๓
ตารางที่ ๑๓	ประเทศที่มีการนำเข้าส้มเขียวหวานมากที่สุด ๕ ลำดับแรก	๓๔
ตารางที่ ๑๔	ราคาขายส้มเขียวหวานย้อนหลังปี พ.ศ. ๒๕๖๔ – ๒๕๖๖	๓๕
ตารางที่ ๑๕	การคาดการณ์ ปริมาณผลผลิตส้มเขียวหวาน ปี ๒๕๖๖/๖๗	๓๖
ตารางที่ ๑๖	ปัญหาสำคัญ ความท้าทาย และข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา ในการผลิตและการตลาดของส้มเขียวหวานจังหวัดสุโขทัย	๓๗
ตารางที่ ๑๗	การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน โดยใช้ Mckinsey ๗-S Framework	๔๑
ตารางที่ ๑๘	การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก โดยใช้ PESTEL Analysis	๔๓
ตารางที่ ๑๙	การวิเคราะห์ TOWS Matrix	๔๔
ตารางที่ ๒๐	ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมายภายใต้ประเด็นการพัฒนา	๕๑

บทที่ ๑
บทนำ

๑. ความเป็นมา

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ให้ความสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตและการตลาดผลไม้เศรษฐกิจหลักของประเทศ ซึ่งส้มเขียวหวานเป็นผลไม้ที่คนไทยนิยมบริโภคมาอย่างยาวนาน โดยจังหวัดสุโขทัยเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่การปลูกส้มเขียวหวานเป็นลำดับต้นๆ ของประเทศ โดยเฉพาะในพื้นที่ตำบลแม่สินและตำบลแม่สำ อำเภอศรีสัชนาลัย พื้นที่ทางตอนเหนือของจังหวัดสุโขทัย ซึ่งมีพื้นที่ทางภูมิศาสตร์และภูมิอากาศที่เหมาะสมต่อการปลูกส้มเขียวหวาน

จากข้อมูลจากการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวานของกรมส่งเสริมการเกษตร พบว่าจังหวัดสุโขทัยมีเกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวาน ๓,๓๙๔ ราย พื้นที่ปลูกส้มเขียวหวาน ๓๘,๓๕๘ ไร่ โดยเป็นพื้นที่ให้ผลผลิตแล้ว ๒๒,๔๙๓ ไร่ ปริมาณผลผลิต ๓,๔๐๖.๓๘ กิโลกรัม/ไร่ ปริมาณผลผลิตรวม ๑๓๐,๖๖๒ ตัน/ปี เกษตรกรได้มีการรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นแปลงใหญ่ส้มเขียวหวาน กับ กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และได้มีการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) จากกรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ ในชื่อ “ส้มแม่สิน” ทั้งนี้ส้มเขียวหวานจังหวัดสุโขทัย เป็นที่รู้จักและได้รับความนิยมจากผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ สามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรเป็นอย่างดี แต่ยังคงประสบปัญหาในหลายๆ ด้าน เช่น ปัญหาโรคและแมลง ขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง ราคาผลผลิตตกต่ำ ขาดการแปรรูปสินค้าเพื่อเพิ่มมูลค่า ขาดแคลนแรงงาน การผลิตส้มเขียวหวานที่มีคุณภาพยังมีจำนวนน้อย เป็นต้น ซึ่งส่งผลให้เกิดภาพลักษณ์กับส้มเขียวหวานจังหวัดสุโขทัย

ดังนั้น เพื่อเป็นการส่งเสริมพัฒนาการผลิตและการตลาดส้มเขียวหวานและแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น จังหวัดสุโขทัย จึงได้จัดทำแผนการพัฒนาการผลิตและการตลาดส้มเขียวหวานแม่สินของจังหวัดสุโขทัย ปี พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐ เพื่อผลักดันให้ส้มเขียวหวานจังหวัดสุโขทัยมีความสามารถในการแข่งขันและเป็นที่ต้องการของตลาดเพิ่มมากขึ้น เกษตรกรมีการรวมกลุ่มสร้างเครือข่ายในการผลิตและเพิ่มอำนาจต่อรองทางการตลาด รวมทั้ง สามารถเข้าถึงข้อมูลหรือองค์ความรู้ที่จำเป็นต่อกระบวนการผลิต การแปรรูป และการตลาด เพื่อสร้างความเข้มแข็งและสามารถบริหารจัดการสินค้าด้วยตนเอง ยกระดับและพัฒนาศักยภาพเกษตรกรให้เป็นมืออาชีพและสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้นอย่างยั่งยืนต่อไป

๒. วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้มีการบริหารจัดการ การผลิต การแปรรูปและการตลาดส้มเขียวหวานแม่สินของจังหวัดสุโขทัยให้มีประสิทธิภาพสูงตลอดห่วงโซ่คุณค่า

๒. เพื่อบูรณาการความร่วมมือหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคการศึกษา และภาคประชาชนในการส่งเสริมพัฒนาการผลิตและการตลาดส้มเขียวหวานแม่สินของจังหวัดสุโขทัย

๓. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ได้แผนการพัฒนาการผลิตและการตลาดส้มเขียวหวานแม่สินของจังหวัดสุโขทัยตลอดห่วงโซ่คุณค่า

๒. สามารถบูรณาการความร่วมมือหน่วยงานทุกภาคส่วนในการส่งเสริมพัฒนาการผลิตและการตลาดส้มเขียวหวานแม่สินของจังหวัดสุโขทัย

๓. สามารถบรรจุแผนการพัฒนาการผลิตและการตลาดส้มเขียวหวานแม่สินของจังหวัดสุโขทัยในแผนพัฒนาจังหวัดสุโขทัยเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณได้

๔.ขอบเขตการดำเนินงาน

พื้นที่ตำบลแม่สิน และตำบลแม่สำ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

๕.นิยามศัพท์เฉพาะ

ส้มแม่สิน (Som Mae Sin หรือ Mae Sin Tangerine) หมายถึง ส้มพันธุ์ส้มเขียวหวานผลค่อนข้างกลมแป้นเล็กน้อย เนื้อในผลมีสีส้มอมทอง รสชาติหวานอมเปรี้ยว เนื้อแน่น ผนังกลีบบาง ถุงส้มนิ่ม สีเปลือกขึ้นอยู่กับฤดูกาล ได้แก่ ฤดูหนาวสีทอง ฤดูร้อนสีน้ำตาลมีกระ และฤดูฝนสีเขียวปนสีน้ำตาล โดยปลูกในพื้นที่ตำบลแม่สินและตำบลแม่สำ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

สารชีวภัณฑ์ หมายถึง ผลิตภัณฑ์ป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่ผลิต, พัฒนามาจากสิ่งมีชีวิตไม่ว่าจะเป็นพืช สัตว์ หรือจุลินทรีย์ แต่ไม่นับรวมสารที่สกัดหรือแยกได้จากสิ่งมีชีวิตที่เป็นสารเคมีเชิงเดี่ยว

ชีวภัณฑ์ หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่เป็นสิ่งมีชีวิตใช้ในการควบคุมศัตรูพืช ได้แก่ ตัวห้ำ ตัวเบียน และเชื้อจุลินทรีย์

การผลิตส้มเขียวหวานด้วยกระบวนการทางชีววิถี(ส้มไบโอ) หมายถึง กระบวนการผลิตส้มเขียวหวานที่ใช้สารชีวภัณฑ์ป้องกัน ควบคุม หรือกำจัดศัตรูพืช แต่ยังสามารถใช้ปุ๋ยเคมีได้

บทที่ ๒
ยุทธศาสตร์ แนวทางนโยบายและการขับเคลื่อนของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และแนวทางการบริหารจัดการและพัฒนาผลไม้ไทย

๑. การขับเคลื่อนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปี ๒๕๖๕ ภายใต้ ๕ ยุทธศาสตร์ และ ๑๕ แนวทาง นโยบายหลักของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (นายเฉลิมชัย ศรีอ่อน)

๑.๑ ยุทธศาสตร์ ๕ ประเด็น ประกอบด้วย

๑.๑.๑ ยุทธศาสตร์ตลาดนำการผลิต โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ดำเนินการประสานความร่วมมือกับกระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย Lazada Shopee Alibaba สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง ๕ เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาด ให้มีความหลากหลายทั้งในรูปแบบตลาดออนไลน์และออฟไลน์ รวมถึงการจัดกิจกรรมจับคู่ธุรกิจผู้ซื้อกับผู้ขายเพื่อสร้างเครือข่ายธุรกิจเกษตรทั้งผลผลิตและสินค้าเกษตรแปรรูป เพื่อเป็นผลิตภัณฑ์เกษตรชุนชนที่เชื่อมโยงกับตลาดชุมชนหรือตลาดเกษตรกร อีกทั้งส่งเสริมระบบเกษตรพันธสัญญา เพื่อสร้างความไว้วางใจระหว่างเกษตรกรกับผู้ประกอบการ โดยมีความร่วมมือด้านการตลาดที่สำคัญ ได้แก่

๑) ความร่วมมือกับกระทรวงพาณิชย์ การสร้างกลไกความร่วมมือให้เกิดการ บูรณาการอย่างเป็นรูปธรรมระหว่างกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และกระทรวงพาณิชย์ ให้เกิดการขับเคลื่อนภายใต้ยุทธศาสตร์ตลาดนำการผลิต ผ่านคณะทำงานร่วมของทั้ง ๒ กระทรวง โดยการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการขับเคลื่อน ได้แก่ (๑) การสร้างและใช้ข้อมูลจากฐานเดียวกัน (Single Big Data) จัดทำ Dashboard สินค้าเกษตร (๒) การสร้างแพลตฟอร์มกลาง “เกษตรผลิต พาณิชย์ตลาด” โดยคัดเลือกกลุ่มสหกรณ์ กลุ่มเกษตรแปลงใหญ่ และวิสาหกิจชุมชนเป็นกลุ่มนำร่องในการออกแบบจัดทำแพลตฟอร์มกลาง (๓) การสร้างความเชื่อมั่นด้านคุณภาพ มาตรฐาน ความปลอดภัย และการตรวจสอบย้อนกลับ และ (๔) การพัฒนาคนและผลิตภัณฑ์ให้ตรงตามความต้องการของตลาด

๒) ความร่วมมือกับสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย โดยพัฒนาเกษตรแม่นยำ สู่ธุรกิจเกษตรอุตสาหกรรม ในสินค้าเกษตรสำคัญ อาทิ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน อ้อยโรงงาน ข้าวโพดหวาน และมะเขือเทศ ร่วมกับบริษัทผู้รับซื้อในเครือข่ายสภาอุตสาหกรรม เป็นการดำเนินงานที่เน้นให้เกษตรกรรวมกลุ่มเป็นแปลงใหญ่ด้วยกระบวนการจัดการที่ลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้น สนับสนุนแผนการตลาด ที่ชัดเจนของอุตสาหกรรม ทั้งด้านปริมาณ คุณภาพ และช่วงเวลาการรับซื้อ ทั้งนี้ พื้นที่เป้าหมาย คือ พื้นที่เกษตรกรรมที่ผลิตสินค้าตามเป้าหมายของอุตสาหกรรมที่ห่างจากแหล่งรับซื้อผลผลิตในรัศมีไม่เกิน ๑๐๐ กิโลเมตร เพื่อลดภาระต้นทุน การจัดการด้านโลจิสติกส์

๓) การพัฒนาระบบตลาดสินค้าเกษตรเพื่อเพิ่มโอกาสและการรับรู้ความต้องการของตลาด โดยการพัฒนาช่องทางเชื่อมโยงตลาดสินค้าเกษตรทั้งในและต่างประเทศ การจัดทำร้านค้าออนไลน์ให้กับสินค้าเกษตร ด้วยการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่างๆ พัฒนาระบบเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งานอย่างต่อเนื่อง และการพัฒนาต่อยอดระบบเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ การใช้งานของเกษตรกร เช่น การ Live จำหน่ายสินค้าทาง Facebook รวมถึงการเชื่อมโยงระบบจัดเก็บและขนส่งสินค้า ตลอดจนการเชื่อมโยงเครือข่าย/คลัสเตอร์ให้แก่สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร โดยการพัฒนากลไกเพื่อเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร

๑.๑.๒ ยุทธศาสตร์เทคโนโลยีเกษตร ๔.๐ เพื่อการพัฒนาภาคเกษตรกรรมโดยการใช้เทคโนโลยี และนวัตกรรมตลอดโซ่อุปทานและโซ่คุณค่า (Supply-Value Chain) ตั้งแต่การผลิต การแปรรูป จนถึงการตลาด โดย

๑) พัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เพื่อเป็นต้นแบบเกษตรอัจฉริยะให้กับเกษตรกร รวมถึงเป็นกลไกส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ เพื่อให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีการเกษตรผ่านการรวมกลุ่ม

๒) พัฒนาศูนย์เทคโนโลยีเกษตรและนวัตกรรม (AIC) เป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีทางการเกษตร สนับสนุนและส่งเสริมเทคโนโลยีเกษตร การประดิษฐ์ นวัตกรรม รวมทั้งเครื่องจักรกลเกษตรที่เหมาะสมกับพื้นที่ของแต่ละจังหวัด โดยเชื่อมโยงการทำงานกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เพื่อยกระดับสู่การทำเกษตรสมัยใหม่ เกษตรแบบแม่นยำ (Precision Agriculture) และเกษตรอัจฉริยะ

๓) พัฒนาเกษตรกรให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) และส่งเสริม สถาบันเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน ผู้ประกอบการธุรกิจเกษตร ให้เป็นผู้ให้บริการทางการเกษตร (Agricultural Service Providers : ASP) เพื่อยกระดับการให้บริการทางการเกษตร และเป็นช่องทางการเข้าถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตรสมัยใหม่ได้อย่างครบวงจร

๑.๑.๓ ยุทธศาสตร์ ๓'S คือ "Safety" ความปลอดภัยของอาหาร "Security" ความมั่นคง มั่งคั่งของภาคการเกษตรและอาหาร และ "Sustainability" ความยั่งยืนของภาคการเกษตร

๑) Safety เน้นสินค้าเกษตรและอาหารของไทยมีความปลอดภัย เชื่อมั่นในระบบ ที่มีมาตรฐานสามารถตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) มาตรฐานสินค้าเกษตรของไทยเป็นไปตามมาตรฐานสากล และมั่นใจว่าสินค้าเกษตรและอาหารของไทยผลิตด้วยความปลอดภัยทั้งระบบ เพื่อผู้บริโภคภายในประเทศและส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศ

๒) Security เน้น ๔ ด้าน ได้แก่ (๑) Food Security ไทยเป็นผู้ส่งออกสินค้าเกษตรและอาหารที่สำคัญของโลก สามารถผลิตสินค้าเกษตรและอาหารได้เพียงพอ และสามารถผลิตเลี้ยงคนทั่วโลกได้ โดยมีตัวอย่างสินค้าดาวเด่นของไทย อาทิ ข้าว มันสำปะหลัง ไก่ สินค้าประมง (๒) Health Security ไทยมีมาตรการควบคุม ป้องกัน การระบาดโรคที่เข้มงวด (๓) Biosecurity ไทยมีระบบควบคุม/ป้องกันโรคระบาดในสัตว์และพืช รวมทั้งศัตรูพืช การนำแอพพลิเคชั่น e-Smart Plus มาใช้ในการประเมินความเสี่ยงฟาร์มสุกรแบบ Realtime สำหรับโรค African Swine Fever (ASF) และ (๔) Farmer Security เน้นการเสริมสร้างเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร ให้มีความเข้มแข็ง ส่งเสริมเกษตรพอเพียง และ Smart Farmer, Young Smart Farmer เพื่อให้ภาคเกษตรมีความมั่นคง

๓) Sustainability ระบบการทำเกษตรของไทยเน้นความยั่งยืน เช่น เกษตรผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ เกษตรธรรมชาติ และวนเกษตร การลด ละ เลิก การใช้สารเคมี ประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรรับรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีอย่างถูกต้อง มีการนำเทคโนโลยีฝนหลวงมาใช้ประโยชน์ มีการจัดสิทธิ์ในการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ให้ความสำคัญกับความยั่งยืนของดิน การบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) เพื่อลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และมีการบริหารจัดการน้ำทั้งระบบ รวมถึงการขับเคลื่อนโดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (Bio - Circular - Green Economy : BCG Economy) และ SDGs ที่เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตร

๑.๑.๔ ยุทธศาสตร์การบริหารเชิงรุกแบบบูรณาการกับทุกภาคส่วน

๑) การบูรณาการเพื่อพัฒนาฐานข้อมูล Big Data ในการใช้ประโยชน์และเชื่อมโยง แลกเปลี่ยนกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อการบริหารและสนับสนุนข้อมูลที่ดีแก่เกษตรกรสำหรับการตัดสินใจที่ถูกต้องและเหมาะสม รวมถึงตรวจสอบศักยภาพพื้นที่ โดยบูรณาการจัดทำระบบแผนที่เกษตรการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map) สำหรับเป็นเครื่องมือในการวางแผนบริหารจัดการสินค้าเกษตรที่สำคัญที่คำนึงถึงความเหมาะสม ด้านกายภาพ ด้านเศรษฐกิจสำหรับการเชื่อมโยงข้อมูล และช่วยให้เกษตรกรมีข้อมูลที่ดี โดยมีการรวบรวมข้อมูลและการดำเนินงานทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตรให้ครอบคลุมทุกด้านทั้งสินค้า การตลาด และทรัพยากร และครอบคลุม พื้นที่ทั้ง ๗๗ จังหวัด เพื่อบริหารจัดการสินค้าเกษตรและทรัพยากรทางการเกษตร นำไปใช้วางแผนการผลิตอย่างเป็นระบบ รวมถึงการรับรู้ความต้องการคุณภาพและปริมาณของตลาดทั้งในและต่างประเทศ

๒) สร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วนในด้านการพัฒนาการเกษตร การนำจุดแข็งหรือศักยภาพของแต่ละภาคส่วนมาร่วมมือกัน เพื่อพัฒนาภาคเกษตรตลอดโซ่อุปทาน เช่น ความร่วมมือด้านการตลาด ร่วมกับกระทรวงพาณิชย์ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย แพลตฟอร์มตลาดออนไลน์ต่างๆ เพื่อเชื่อมโยงด้านการตลาดให้มีความหลากหลาย ใช้ในการซื้อขายได้จริง

๑.๑.๕ ยุทธศาสตร์เกษตรกรรมยั่งยืนตามแนวศาสตร์พระราชา โดยน้อมนำหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติ เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันและสร้างความมั่นคงแก่เกษตรกร ได้แก่ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ เกษตรทฤษฎีใหม่ และโครงการหลวง ด้วยการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านกลุ่มเกษตรกร เครือข่ายเกษตรกร และสถาบันเกษตรกร สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและพึ่งพาตนเองได้

๑.๒ แนวทางนโยบายหลัก ๑๕ ด้าน ประกอบด้วย

๑.๒.๑ “ตลาดนำการผลิต” เป็นนโยบายหลักโดยเพิ่มช่องทางตลาดให้หลากหลายทั้งในรูปแบบตลาดออนไลน์ (แพลตฟอร์มรายสินค้าเพื่อรองรับ New Normal) ตลาดออฟไลน์ โมเดิร์นเทรด (Modern Trade) รถโมบายตลาดสด ตลาดชุมชน คาราวานสินค้า เกษตรพันธสัญญา และเคาน์เตอร์เทรด จัดกิจกรรมจับคู่ธุรกิจผู้ซื้อกับผู้ขายเพื่อสร้างเครือข่ายธุรกิจ โดยร่วมมืออย่างเข้มข้นกับกระทรวงพาณิชย์ภายใต้โมเดล “เกษตร - พาณิชย์ทันสมัย”

๑.๒.๒ การสร้างความเข้มแข็งให้สถาบันเกษตรกรและเศรษฐกิจฐานราก โดยส่งเสริมให้เกษตรกรมีการแลกเปลี่ยนความรู้ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สามารถเชื่อมโยงเครือข่ายเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้มีอำนาจต่อรองในการซื้อขายผลผลิต ส่งเสริมการแปรรูปสินค้าเกษตร เพื่อเป็นผลิตภัณฑ์เกษตร ชุมชน เชื่อมโยงกับตลาดชุมชน/ตลาดเกษตรกร ตลาดสีเขียว (Green Market) และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร สร้างเศรษฐกิจหมุนเวียนภายในชุมชน รวมทั้งพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ สามารถช่วยเหลือสมาชิกเกษตรกรเอื้อให้เกิดการพัฒนาในพื้นที่ ทั้งสังคม ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติให้เข้มแข็งและยั่งยืน

๑.๒.๓ การส่งเสริมสถาบันเกษตรกร ผู้ประกอบการ และ Start Up เป็นหน่วยธุรกิจให้บริการทางการเกษตร (Agricultural Service Providers : ASP) เพื่อยกระดับสู่การให้บริการทางการเกษตร เช่น เทคโนโลยีในการดูแลรักษา รถจักรกลในการเตรียมดินและการเก็บเกี่ยว สำหรับให้บริการแก่พี่น้องเกษตรกรแบบครบวงจร

๑.๒.๔ การส่งเสริมเกษตรพันธสัญญา (Contract Farming) เพื่อสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือในการพัฒนาศักยภาพการผลิตอย่างยั่งยืน ระหว่างเกษตรกรกับผู้ประกอบการ และร่วมกันยกระดับคุณภาพผลผลิต และแก้ปัญหาผลผลิตล้นตลาด

๑.๒.๕ การพัฒนาศูนย์เทคโนโลยีเกษตรและนวัตกรรม (AIC) เป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีทางการเกษตร สนับสนุนและส่งเสริมเทคโนโลยีเกษตร โดยเชื่อมโยงการทำงานกับ ศพก. เพื่อยกระดับสู่การทำเกษตรสมัยใหม่ และเกษตรแบบแม่นยำ (Precision Agriculture)

๑.๒.๖ การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ด้านการเกษตร เพื่อตอบสนองต่อโซ่อุปทานที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะการค้าสินค้าเกษตรออนไลน์ที่ขยายตัวต่อเนื่อง เพื่อรักษาคุณภาพสินค้าเกษตรให้มีความสดใหม่และถึงมือผู้บริโภคอย่างรวดเร็ว รวมถึงพัฒนาระบบเชื่อมโยงทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่ออำนวยความสะดวกในการส่งออกและนำเข้าสินค้าเกษตร

๑.๒.๗ การบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ มีการกระจายน้ำอย่างเหมาะสมและทั่วถึง รวมทั้ง พัฒนาแหล่งน้ำในไร่นาของเกษตรกรและชุมชน เพื่อให้เกษตรกรมีน้ำเพียงพอสำหรับใช้ในการอุปโภค บริโภค และทำการเกษตรตลอดจนป้องกันและบรรเทาปัญหาอุทกภัย

๑.๒.๘ การบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม เพื่อให้เกษตรกรสามารถใช้ประโยชน์จากที่ดินได้ตรงตามศักยภาพของที่ดิน และสอดคล้องกับความต้องการของตลาดมากที่สุด โดยกำหนดเขตความเหมาะสมในการทำการเกษตรในแต่ละพื้นที่ให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตสูงสุดผ่านข้อมูล Agri – Map

๑.๒.๙ การส่งเสริมศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เพื่อบ่มเพาะ เกษตรกรให้เป็น Smart Farmer ผ่านการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต การบริหารจัดการ และการตลาดแก่เกษตรกร รวมทั้งให้บริการทางวิชาการและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในพื้นที่ โดยมีเกษตรกรต้นแบบเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และเป็นกลไกในการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานต่างๆ ในการแก้ปัญหาและพัฒนาการเกษตรในระดับพื้นที่

๑.๒.๑๐ การประกันภัยพืชผล ให้ความคุ้มครองความเสียหายหรือความสูญเสียต่อพืชผลที่เอาประกันภัย ซึ่งเกิดจากภัยต่างๆ เช่น น้ำท่วม ภัยแล้ง ลมพายุ ลูกเห็บตก เป็นต้น ซึ่งจะช่วยสร้างเสถียรภาพทางรายได้และความมั่นคงในอาชีพให้แก่เกษตรกร รวมถึงการให้ความช่วยเหลือเยียวยาเกษตรกรที่ประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติอย่างทันท่วงที

๑.๒.๑๑ การส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืน เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันและสร้างความมั่นคงแก่เกษตรกร ได้แก่ เกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ เกษตรธรรมชาติ และวนเกษตร ด้วยการลด ละ เลิก การใช้สารเคมี ประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรรับรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีอย่างถูกต้อง และมีการพัฒนาอาหารของไทยให้เป็นรูปแบบอาหารที่ปลอดภัยและมีกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อตอบสนองต่อความต้องการสินค้าเกษตรปลอดภัยใน ๕ร ได้แก่ โรงเรียน โรงแรม โรงพยาบาล เรือนจำ และร้านอาหาร

๑.๒.๑๒ การยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ เฉพาะถิ่น สร้างแบรนด์ให้กับสินค้าเกษตรอัตลักษณ์ ส่งเสริมการแปรรูปสินค้าจากความหลากหลายทางชีวภาพ เช่น สมุนไพร แมลงเศรษฐกิจ ส่งเสริมสินค้าเกษตรที่มีศักยภาพทางด้านการตลาดในอนาคต ทั้งสินค้าอาหารอนาคต (Future Food) และสินค้าเกษตรที่ตอบสนองผู้บริโภคเฉพาะกลุ่ม (Functional Food) รวมทั้งสินค้าเกษตรเพื่อพลังงานและอุตสาหกรรมแห่งอนาคต

๑.๒.๑๓ การวิจัยและพัฒนา เพื่อตอบสนองการพัฒนาภาคเกษตรของประเทศไทยบนพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อเกษตรกรและผู้บริโภค

๑.๒.๑๔ การพัฒนาฐานข้อมูล Big Data ในการใช้ประโยชน์และเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อการบริหารและช่วยให้เกษตรกรมีข้อมูลที่ดีและเพียงพอต่อการตัดสินใจที่ถูกต้องและเหมาะสม เพื่อการผลิตและการจำหน่ายผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์

๑.๒.๑๕ การประกันรายได้ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ยางพารา มันสำปะหลัง ปาล์มน้ำมัน และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

๒. แนวทางบริหารจัดการผลไม้ ปี ๒๕๖๔ – ๒๕๖๖

(มติที่ประชุมคณะกรรมการพัฒนาและบริหารจัดการผลไม้ ครั้งที่ ๑/๒๕๖๔ เห็นชอบแล้ว เมื่อวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๓)

โดยที่เป็นการสมควรตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัฒนาและบริหารจัดการผลไม้ พ.ศ. ๒๕๕๐ คณะกรรมการพัฒนาและบริหารจัดการผลไม้ ซึ่งมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นประธาน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์เป็นรองประธาน และอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร เป็นคณะกรรมการและเลขานุการ ได้กำหนดแนวทางบริหารจัดการผลไม้ ปี ๒๕๖๔ - ๒๕๖๖ เป็นกรอบการทำงานในระยะปานกลาง (๓ ปี) เพื่อให้เหมาะสมสอดคล้องตามยุคสมัย ปัจจุบันที่มีเทคโนโลยีและเครื่องมือสื่อสารที่อำนวยความสะดวกมากขึ้นในยุค ๔.๐ ตลอดจนให้เข้ากับสถานการณ์การระบาดของโรค COVID - ๑๙

หลักการบริหารจัดการผลไม้ ปี ๒๕๖๔ - ๒๕๖๖ คือ "มีข้อมูลการผลิตที่ชัดเจน เพื่อเชื่อมโยงกับตลาดผู้ซื้ออย่างรวดเร็ว ด้วยช่องทางการค้าออนไลน์อย่างเหมาะสม"

๒.๑ หลักการทำงาน "จังหวัดบริหารจัดการผลไม้แบบเบ็ดเสร็จด้วยตัวเอง" ดังนี้

๒.๑.๑ การบริหารจัดการเชิงคุณภาพ โดยจัดทำแผนบริหารจัดการผลไม้ในพื้นที่ ซึ่งมี "คณะกรรมการเพื่อแก้ไขปัญหาเกษตรกรอันเนื่องมาจากผลิตผลการเกษตรระดับจังหวัด" (คพจ.) เป็นแกนหลักในการกลั่นกรอง เชื่อมโยง บูรณาการแผนงาน/โครงการ ในเรื่องการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของผลไม้ และการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลไม้ด้านการตลาดตลอดฤดูกาลผลิต จากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในจังหวัด เพื่อจัดทำเป็นแผนบริหารจัดการผลไม้ (แผนแม่บท) ประจำปี ๒๕๖๔ ให้สอดคล้องตามยุทธศาสตร์การพัฒนาผลไม้ไทย พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๒๔ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ดังนี้

๑) การถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีการพัฒนาคุณภาพผลไม้ทั้งในและนอกฤดู

- การลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มคุณภาพผลผลิต โดยนำเทคโนโลยีนวัตกรรมมาปรับใช้ตามความเหมาะสม
- จัดฝึกอบรมและศึกษาดูงานสวนไม้ผลที่ประสบความสำเร็จ
- จัดทำแปลงเรียนรู้แก่เกษตรกร เช่น การควบคุมทรงพุ่ม ตัดแต่งกิ่ง ตัดแต่งช่อดอก ช่อผล ห่อผลการจัดการดิน น้ำและปุ๋ย การใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชที่ถูกวิธี การเก็บเกี่ยวผลผลิตและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวอย่างถูกวิธีและเหมาะสม
- ส่งเสริมเกษตรอินทรีย์
- ส่งเสริมการผลิตไม้ผลนอกฤดูในพื้นที่ที่มีศักยภาพและมีตลาดรองรับ รวมทั้งการจัดระบบการผลิต และการวางแผนการผลิตในแต่ละพื้นที่เพื่อให้มีผลผลิตต่อเนื่องตลอดปี

๒) ส่งเสริมการผลิตตามมาตรฐาน GAP โดยการส่งเสริมการผลิตผลไม้เพื่อให้ผลผลิตได้มาตรฐานปลอดภัย ปลอดศัตรูพืช และมีคุณภาพตามมาตรฐาน GAP

๓) ส่งเสริมและพัฒนาการผลิตตามมาตรฐานสินค้าเกษตรด้านไม้ผล

- การจัดทำและปรับปรุงมาตรฐานสินค้าเกษตรด้านไม้ผล
- ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรผลิตผลไม้ตามมาตรฐานสินค้าเกษตรด้านไม้ผล
- รณรงค์ให้เกษตรกรผู้ผลิตและผู้ประกอบการไม้ผลมีการซื้อขายผลไม้ตามมาตรฐานสินค้าเกษตรด้านไม้ผล

๒.๑.๒ การบริหารจัดการเชิงปริมาณ มุ่งเน้นการบริหารจัดการ โดยจัดสมดุลอุปสงค์ อุปทาน ดังนี้

๑) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ชี้เป้าการผลิตให้ชัดเจน โดยจัดทำข้อมูลประมาณการผลผลิต (Supply) สำรวจและจัดเก็บข้อมูลเชิงพื้นที่อย่างละเอียด เช่น สภาพพื้นที่ ชนิดไม้ผล พันธุ์ ปริมาณ เกรด คุณภาพ ช่วงระยะเวลาการออกสู่ตลาด การกระจายตัวของผลผลิต เป็นต้น

๒) กระทรวงพาณิชย์เชื่อมโยงและหาตลาดรองรับผลผลิต โดยจัดทำข้อมูลความต้องการทางการตลาด (Demand) สำรวจและจัดทำข้อมูลความต้องการผลผลิตไม้ผลแต่ละชนิด ทั้งชนิด พันธุ์ ปริมาณ คุณภาพ ช่วงระยะเวลาความต้องการของผู้ประกอบการ (ผู้รวบรวม ผู้ส่งออก สหกรณ์ โรงงานแปรรูปฯ และห้างสรรพสินค้าต่างๆ ทั้งผลสดและผลิตภัณฑ์แปรรูปผลไม้)

๓) คณะกรรมการเพื่อแก้ไขปัญหาเกษตรกรอันเนื่องมาจากผลิตผลการเกษตรระดับจังหวัด (คพจ.) ปรับสมดุลข้อมูลของอุปทาน (Derand) และอุปสงค์ (Supply) โดยเชื่อมโยงข้อมูลประมาณการผลผลิต (Supply) ให้สอดคล้องกับความต้องการทางการตลาด (Demand) ของผลไม้แต่ละชนิด โดยมุ่งเน้นให้ผลลัพธ์สุทธิ เกิดความสมดุลและ/หรือเสมอภาคระหว่างข้อมูลประมาณการผลผลิตกับข้อมูลความต้องการทางการตลาด ทั้งนี้ เมื่อปรับสมดุลแล้วข้อมูลประมาณการผลผลิตไม่ควรอยู่ในภาวะที่สูงกว่าข้อมูลความต้องการทางการตลาด และจัดเตรียมแผนเผชิญเหตุรองรับปริมาณผลผลิตโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่ผลผลิตออกมาก (ช่วง peak) ซึ่งมุ่งหวังให้เกษตรกรยังสามารถขายผลผลิตได้ในราคาที่เป็นธรรมมีราคามาตรฐานที่เกษตรกรขายได้ไม่ต่ำกว่า ต้นทุน + กำไร ๓๐% กรณีหลังปรับสมดุลแล้ว และพบว่ายังมีผลผลิตส่วนเกินจากกลไกตลาดปกติ หรืออาจจะมีภาวะการกระจุกตัวสูงในช่วงที่ผลผลิตออกมาก ซึ่งต่อมาอาจเกิดผลผลิตด้อยคุณภาพขึ้นในพื้นที่อันเนื่องมาจากสาเหตุใดก็ตามให้คณะกรรมการเพื่อแก้ไขปัญหาเกษตรกรอันเนื่องมาจากผลิตผลการเกษตรระดับจังหวัด (คพจ.) บูรณาการระหว่างภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่จัดเตรียมแผนเผชิญเหตุ ซึ่งมี ๒ ลักษณะ คือ

- แผนเผชิญเหตุที่จังหวัดสามารถดำเนินการแก้ไขได้เอง โดยใช้มาตรการต่างๆ ในจังหวัดมาช่วยกระจายผลผลิต
- แผนเผชิญเหตุที่จังหวัดไม่สามารถดำเนินการแก้ไขได้เอง ต้องการให้คณะกรรมการพัฒนาและบริหารจัดการผลไม้ช่วยขับเคลื่อน ประสานงานและเชื่อมโยงการกระจายผลผลิตกับหน่วยงานภายนอก

๒.๒ มาตรการดำเนินการ

จัดทำเป็นแผนบริหารจัดการเชิงรุก เพื่อให้มองเห็นการทำงานอย่างชัดเจนทั้งด้านการผลิต (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์) และด้านการตลาด (กระทรวงพาณิชย์) ครบถ้วนตลอดระยะพัฒนาการเจริญเติบโตของไม้ผลจนสิ้นสุดฤดูกาล ดังนี้

๒.๒.๑ ระยะก่อนเก็บเกี่ยว

<u>กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นหน่วยงานหลัก</u> ดำเนินการ

๑) ส่งเสริมการผลิตไม้ผลนอกฤดู โดยวางแผนและส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถผลิตไม้ผลนอกฤดู (ก่อนหรือหลังฤดู เพื่อให้เกษตรกรกระจายผลผลิตป้องกันปัญหาผลไม้กระจุกตัวในฤดูกาลซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาในด้านราคา

๒) เน้นพัฒนาคุณภาพผลผลิตเป็นหลัก โดยสนับสนุนให้เกษตรกรนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ มาปรับใช้ตามความเหมาะสมในการผลิตผลไม้คุณภาพ รณรงค์ส่งเสริมให้มีการบำรุงรักษาต้น การจัดการเรื่องปุ๋ยและให้น้ำให้ตรงตามความต้องการของต้นไม้ผล การตัดแต่งช่อดอก การตัดแต่งผล การป้องกันกำจัดศัตรูพืช ในระยะดอก/ผล การห่อผล การเก็บเกี่ยว การคัดแยกเพื่อจัดชั้นคุณภาพ และการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวที่ถูกวิธี เพื่อรักษาคุณภาพและคงความสดของผลผลิตจนถึงมือผู้บริโภค รวมทั้งการส่งเสริมระบบรับรองคุณภาพผลผลิตของเกษตรกร

๓) ส่งเสริมเกษตรกรรายย่อยให้รวมกลุ่ม เพื่อผลิตไม้ผลคุณภาพตามระบบส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ ในพื้นที่เหมาะสมเพื่อให้ผลผลิตมีคุณภาพตามมาตรฐานที่ตลาดต้องการเทียบเท่ากับสวนใหญ่ๆ และเพิ่มอำนาจในการต่อรองการจัดหาปัจจัยการผลิต เพื่อลดต้นทุนการผลิต อันจะส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น

๔) จัดทำข้อมูลเอกภาพและพยากรณ์ผลผลิต คณะทำงานสำรวจข้อมูลไม้ผลเศรษฐกิจระดับภาคดำเนินการจัดทำข้อมูลการผลิตไม้ผลและการประมาณการผลผลิตล่วงหน้าให้มีความถูกต้อง แม่นยำ ใกล้เคียงความเป็นจริง เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาและการวางแผนป้องกันแก้ไขปัญหาผลผลิตและการตลาดในแต่ละปี

<u>กระทรวงพาณิชย์เป็นหน่วยงานหลัก</u> ดำเนินการเชื่อมโยงและเจรจาการค้าล่วงหน้า โดยส่งเสริมให้เกษตรกรได้เสนอแผนการผลิตให้แก่ผู้รับซื้อ หรือสนับสนุนให้ผู้รับซื้อเข้าถึงแหล่งผลิตคุณภาพ เพื่อเชื่อมโยงเจรจา ตลอดจนมีการซื้อขายผลผลิตล่วงหน้าโดยความสมัครใจ

๒.๒.๒ ระยะเก็บเกี่ยวผลผลิต

<u>กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นหน่วยงานหลัก</u> ดำเนินการ

๑) ชี้เป้าแหล่งผลิตผลไม้คุณภาพได้ชัดเจน ตลอดจนรณรงค์ให้เกษตรกรเก็บเกี่ยวผลผลิต ในระยะที่เหมาะสมตามดัชนีการเก็บเกี่ยว

๒) ส่งเสริมการบริโภคและประชาสัมพันธ์ โดยประชาสัมพันธ์ข่าวสารในเรื่องคุณภาพ และคุณประโยชน์ของผลไม้ที่มีต่อสุขภาพและการดำรงชีวิตตั้งแต่ต้นฤดูกาล เน้นการบริโภคสดในประเทศให้มากขึ้น

๓) ป้องปรามผลผลิตด้อยคุณภาพออกสู่ตลาด โดยให้คณะกรรมการเพื่อแก้ไขปัญหาเกษตรกรอันเนื่องมาจากผลิตผลการเกษตรระดับจังหวัด (คพจ.) ดำเนินการออกประกาศ และบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อติดตามตรวจสอบรวมทั้งการใช้บทลงโทษกรณีพบผู้กระทำผิด

๔) ส่งเสริมการแปรรูป เพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตและรองรับปริมาณผลไม้เกรดรองให้มีช่องทางการตลาดมากขึ้น

๕) ส่งเสริมการรวบรวม คัดแยก และจัดชั้นคุณภาพผลผลิต การจัดทำระบบตรวจสอบย้อนกลับผ่านสถาบันเกษตรกร (กลุ่มเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน และกลุ่มสหกรณ์) และศูนย์คัดแยกผลไม้ชุมชน เป็นต้น

๖) ส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งผลิตคุณภาพ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการซื้อขายแบบออนไลน์ให้สูงขึ้น

กระทรวงพาณิชย์เป็นหน่วยงานหลัก ดำเนินการ

๑) สนับสนุนการกระจายผลผลิต สนับสนุนให้การกระจายผลิตผลออกนอกพื้นที่มีความคล่องตัวมากขึ้น เช่น เชื่อมโยงตลาดล่วงหน้า การสร้างจุดกระจายสินค้าตลาดปลายทางของสถาบันเกษตรกรและการตั้งจุดกระจายผลผลิตออกนอกพื้นที่

๒) จัดทำข้อมูลและกำกับดูแลสถานประกอบการ รับซื้อผลผลิตให้เป็นไปตามกฎหมาย

๓) ผลักดันการส่งออก สนับสนุนและผลักดันให้มีการส่งออกผลิตผลสดและแปรรูปไปยัง ประเทศเพื่อนบ้านและประเทศอื่นๆ ให้มากขึ้น

๔) ส่งเสริมการเปิดตลาดต่างประเทศแห่งใหม่ ไม่ผูกขาดหรือพึ่งพาตลาดเก่ามากเกินไป

๕) ส่งเสริมการจำหน่ายผลผลิตให้มีช่องทางการจำหน่ายทันสมัย สอดคล้องกับ Thailand ๔.๐ โดยกระตุ้นช่องทางการซื้อขายแบบออนไลน์ให้สูงขึ้น

๒.๒.๓ ระยะหลังเก็บเกี่ยวผลผลิต

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องติดตามการดำเนินการตามมาตรการข้างต้น เพื่อประเมินผลการดำเนินงานให้ครอบคลุมด้านการผลิตและการตลาด เพื่อปรับปรุงและกำหนดแนวทางการพัฒนาสำหรับปีต่อไป

๓. แนวทางการพัฒนาผลไม้ไทย พ.ศ. ๒๕๖๕ - ๒๕๗๐

(กรมส่งเสริมการเกษตร, แนวทางการพัฒนาผลไม้ไทย พ.ศ. ๒๕๖๕ – ๒๕๗๐, คณะกรรมการพัฒนาและบริหารจัดการผลไม้, ธันวาคม ๒๕๖๔)

๓.๑ หลักการสำคัญ

๓.๑.๑ ให้ความสำคัญในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาผลไม้เศรษฐกิจหลัก ๗ ชนิด ได้แก่ ทุเรียน มังคุด เงาะ ลองกอง ลำไย สิ้นจี่ และมะม่วง เป็นลำดับแรก

๓.๑.๒ ผลิตผลไม้ที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับของคู่ค้า

๓.๑.๓ สนับสนุนและพัฒนาศักยภาพให้กลไกตลาดผลไม้ภายในประเทศดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓.๑.๔ ดำเนินงานตามข้อตกลงเขตการค้าเสรี (FTA) และกฎระเบียบ มาตรการต่างๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผลไม้ไทย

๓.๑.๕ ดำเนินงานเพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายในการสร้างความเข้มแข็งด้านการผลิต การตลาด การบริหารจัดการองค์กร

๓.๒ วิสัยทัศน์

ประเทศไทยเป็นผู้นำในแหล่งผลิตและตลาดผลไม้เมืองร้อนที่มีคุณภาพได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล

๓.๓ พันธกิจ

๓.๓.๑ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยเน้นการลดต้นทุน การพัฒนาคุณภาพและขยายการผลิตนอกฤดู และการจัดการผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยว เพื่อสร้างโอกาสการตลาดและเพิ่มรายได้จากการผลิต

๓.๓.๒ เพิ่มมูลค่าของผลผลิต โดยพัฒนาและส่งเสริมการแปรรูปที่เน้นการต่อยอดผลงานวิจัยด้านผลิตภัณฑ์แปรรูปสู่การผลิตเชิงอุตสาหกรรม ตลอดจนเสริมสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของสินค้าไม้ผล

๓.๓.๓ ขยายตลาดภายในประเทศและตลาดส่งออกต่างประเทศ โดยพัฒนาตลาดกลางผลไม้ สนับสนุนการกระจายสินค้าของภาคเอกชน การเชื่อมโยงการตลาด รวมทั้ง ให้ความสำคัญทั้งตลาดหลักเดิมตลาดใหม่ และตลาดเพื่อนบ้านชายแดน และการเจรจาแก้ไขปัญหาอันเนื่องมาจากกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการส่งออก

๓.๓.๔ ส่งเสริมและประชาสัมพันธ์การบริโภคผลไม้ไทยทั้งในและต่างประเทศ

๓.๓.๕ พัฒนาองค์กรและเกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง

๓.๓.๖ พัฒนาการรับรองคุณภาพสินค้าไม้ผลเมืองร้อน

๓.๓.๗ จัดทำระบบฐานข้อมูลไม้ผลให้มีครบถ้วนในทุกด้าน ถูกต้อง ทันเหตุการณ์และเป็นเอกภาพ

๓.๔ วัตถุประสงค์

๓.๔.๑ เพื่อให้มีกรอบทิศทางการพัฒนาการผลิต การตลาดและการบริหารจัดการผลไม้อย่างเป็นระบบ มีเอกภาพ และสามารถแก้ไขปัญหาผลไม้ได้อย่างยั่งยืน

๓.๔.๒ เพื่อให้เกษตรกรชาวสวนผลไม้มีความมั่นคงในอาชีพ รายได้ และมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

๓.๔.๓ เพื่อเพิ่มมูลค่าของผลไม้ไทยและขยายการส่งออกให้มากขึ้น

๓.๔.๔ เพื่อให้มีฐานข้อมูลด้านการผลิตและการตลาดที่ทุกภาคส่วนสามารถเข้าถึงได้

๓.๕ เป้าหมายหรือเป้าประสงค์

๓.๕.๑ สร้างเสถียรภาพราคาผลไม้ โดยค่าเฉลี่ยของราคาที่เกษตรกรขายได้จะไม่ต่ำกว่าต้นทุนการผลิต ส่งผลให้มูลค่าของผลไม้ตามราคาที่เกษตรกรขายได้เพิ่มขึ้น และเพิ่มผลตอบแทนให้แก่เกษตรกร

๑) เป้าหมายผู้ปลูกไม้ผลเศรษฐกิจหลักที่มีศักยภาพในการส่งออก ไม่น้อยกว่า ๔ ชนิด (ทุเรียน มังคุด ลำไย มะม่วง)

๒) เป้าหมายผู้ปลูกไม้ผลเศรษฐกิจหลักเพื่อการบริโภคภายในประเทศ ไม่น้อยกว่า ๓ ชนิด (เงาะ ลองกอง ลิ้นจี่)

โดยมีกำไรสุทธิเฉลี่ยในภาพรวมของไม้ผลเศรษฐกิจทั้ง ๒ กลุ่มเพิ่มขึ้นร้อยละ ๓ ต่อปี เมื่อดำเนินการผลิตภายใต้สภาวะภูมิอากาศปกติ

๓.๕.๒ เพิ่มมูลค่าการส่งออกผลไม้สดและผลิตภัณฑ์แปรรูป

๑) ไม้ผลเศรษฐกิจหลัก ๔ ชนิด (ทุเรียน มังคุด ลำไย มะม่วง) ให้มีอัตราการเจริญเติบโตเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ ๓๐ ต่อปี

๒) ไม้ผลเศรษฐกิจหลัก ๓ ชนิด (เงาะ ลองกอง ลิ้นจี่) ให้มีอัตราการเจริญเติบโตเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ ๓ ต่อปี

๓.๕.๓ พัฒนาผลไม้คุณภาพที่ได้มาตรฐาน GAP ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ ของแปลงที่ขอการรับรอง GAP ของไม้ผลเศรษฐกิจหลัก ๗ ชนิด

๓.๖ แนวทางการพัฒนาผลไม้ไทย

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ เพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการผลไม้ในการผลิตและยกระดับมาตรฐานสินค้าไม้ผล

กลยุทธ์/กิจกรรมหลัก

๑. ส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการผลไม้ในการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

๑.๑ การถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีการพัฒนาคุณภาพผลไม้ทั้งในและนอกฤดู

๑.๒ ส่งเสริมการผลิตตามเขตความเหมาะสม (Zoning) และสอดคล้องตามฤดูกาล

๑.๓ ส่งเสริมการผลิตไม้ผลอัตลักษณ์ (Fruit identity : F) และผลักดันไปสู่สินค้าที่มีชื่อเสียง มาจากแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication : GI) ในอนาคต

๑.๔ ส่งเสริมการเฝ้าระวังและพัฒนาการเตือนภัยพิบัติด้านการเกษตร

๑.๕ ส่งเสริมและพัฒนาแรงงานภาคเกษตรและแรงงานฝีมือ ตั้งแต่กระบวนการผลิตจนถึงการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว

๑.๖ การถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีความน่าเชื่อถือและเข้าถึงได้ง่าย เช่น Smartphone

๒. เพิ่มศักยภาพการผลิตด้วยการยกระดับมาตรฐานสินค้าไม้ผลเพื่อการส่งออก

๒.๑ ส่งเสริมการผลิตตามมาตรฐาน GAP และเกษตรอินทรีย์

๒.๒ ส่งเสริมและพัฒนาการผลิตตามมาตรฐานสินค้าเกษตรด้านไม้ผล

หน่วยงานรับผิดชอบ

กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร กรมพัฒนาที่ดิน กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมชลประทาน สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กรมการปกครอง กรมการค้าภายใน กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กรมการจัดหางาน กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ พัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการตลาดไม้ผลด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม

กลยุทธ์/กิจกรรมหลัก

๑. พัฒนาการตลาดไม้ผลในประเทศ

๑.๑ เพิ่มประสิทธิภาพของตลาดกลางในแหล่งผลิต

๑.๒ เพิ่มปริมาณการรวบรวมและจำหน่ายผลผลิตคุณภาพผ่านสถาบันเกษตรกร

๑.๓ ส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายสินค้าไปยังจังหวัดนอกแหล่งผลิต

๑.๔ เพิ่มประสิทธิภาพการกำกับดูแลการนำเข้าผลไม้จากต่างประเทศ

๑.๕ ส่งเสริมการสร้างช่องทางการตลาดรูปแบบใหม่

๑.๖ ส่งเสริมการสร้างระบบตลาดออนไลน์

๒. พัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการตลาดไม้ผลในต่างประเทศ

๒.๑ สนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้ภาคเอกชนในการดำเนินงานศูนย์กระจายสินค้าในต่างประเทศ

๒.๒ สนับสนุนการเปิดตลาดใหม่

๒.๓ สนับสนุนการรักษาและขยายตลาดเดิม

๒.๔ สนับสนุนให้มีการแก้ไขปัญหาอุปสรรคด้านกฎระเบียบการส่งออก/นำเข้า

๓. การสร้างมูลค่าเพิ่มของผลไม้สดและผลิตภัณฑ์แปรรูป

๓.๑ การพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปผลไม้

๓.๒ การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ผลไม้สดและแปรรูป

๓.๓ สนับสนุนเครื่องมือและอุปกรณ์ที่เหมาะสมในการแปรรูป

๔. ส่งเสริมการบริโภคผลไม้และการประชาสัมพันธ์

๔.๑ ประชาสัมพันธ์แหล่งผลิตผลไม้คุณภาพดี

๔.๒ รณรงค์ส่งเสริมการบริโภคผลไม้และผลิตภัณฑ์ทั้งในและต่างประเทศ

๕. พัฒนางานวิจัย เทคโนโลยี และนวัตกรรมเพื่อการผลิตและการตลาดไม้ผล

๕.๑ วิจัยการพัฒนาคุณภาพผลผลิต

๕.๒ วิจัยเทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยว

๕.๓ วิจัยการแปรรูปผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์

๕.๔ วิจัยพฤติกรรมการบริโภคผลไม้

๕.๕ วิจัยคุณค่าทางโภชนาการและการใช้ประโยชน์ของผลไม้

หน่วยงานรับผิดชอบ

กรมการค้าภายใน กรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร กรมวิชาการเกษตร กรมศุลกากร สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา หอการค้าไทย สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กรมการค้าต่างประเทศ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กรมเจรจาการค้าต่างประเทศ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ สมาคมผู้ค้าและส่งออกผลไม้ไทย สมาคมผู้ประกอบการพืชผักผลไม้ไทย กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงการต่างประเทศ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สมาคมโรงแรมแห่งประเทศไทย บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) กรมพัฒนาธุรกิจการค้า สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ สถาบันการศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ สร้างความเข้มแข็งและความเสมอภาคให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรไม้ผล

กลยุทธ์/กิจกรรมหลัก

๑. พัฒนาความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร

๑.๑ จัดตั้งกลุ่มและสร้างเครือข่าย

๑.๒ การพัฒนาองค์กรเกษตรกร/ภาครัฐ

๑.๓ การพัฒนาเกษตรกรที่มีศักยภาพ/Smart Farmer และ Young Smart Farmer (YSF) ให้สามารถเป็นผู้ประกอบการได้เอง

๒. สร้างความเสมอภาคให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร พัฒนาเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรให้เข้มแข็งอย่างทั่วถึงทุกพื้นที่ เพื่อความยั่งยืนขององค์กรเกษตรกรด้านไม้ผล

หน่วยงานรับผิดชอบ

กรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ บริหารจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในการผลิตผลไม้ครบวงจร

กลยุทธ์/กิจกรรมหลัก

๑. บูรณาการหน่วยงานร่วมปรับปรุงและจัดทำข้อมูลการผลิตและการตลาดผลไม้

๑.๑ ส่งเสริมการประมาณการผลผลิตและกระจายผลผลิตสู่ตลาด

๑.๒ พัฒนาฐานข้อมูลด้านการผลิตการตลาดที่ครอบคลุมผลไม้เมืองร้อนที่สำคัญ

๒. ปรับเปลี่ยนวิถีการผลิตสู่การผลิตผลไม้ครบวงจร

๒.๑ บริหารจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมร่วมกับภาครัฐ

๒.๒ บริหารจัดการผลผลิตแบบป้องกันความเสี่ยง โดยใช้การตลาดนำการเกษตร

หน่วยงานรับผิดชอบ

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร กรมประชาสัมพันธ์ กรมการค้าภายใน กรมพัฒนาที่ดิน สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กรมการค้าภายใน กรมพัฒนาที่ดิน บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด กรมพัฒนาธุรกิจการค้า

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ พัฒนาเครือข่ายการขนส่งและระบบโลจิสติกส์ผลไม้

กลยุทธ์/กิจกรรมหลัก

๑. สนับสนุนการพัฒนาระบบการขนส่งสินค้าผลไม้ภายในประเทศ

๑.๑ ส่งเสริมการขนส่งผลไม้ภายในประเทศโดยใช้ตู้แช่เย็น

๑.๒ พัฒนาและส่งเสริมระบบตรวจสอบย้อนกลับอย่างจริงจัง

๑.๓ สนับสนุนการพัฒนาระบบโลจิสติกส์เพื่อรองรับการจำหน่ายสินค้าในระบบตลาดออนไลน์

๒. ส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายการส่งออกและระบบโลจิสติกส์

๒.๑ สนับสนุนการดำเนินงานของผู้ส่งออก โดยภาครัฐให้การสนับสนุนศูนย์รวบรวมสินค้าในต่างประเทศ

๒.๒ สร้างความร่วมมือกับเครือข่ายองค์กรที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ประกอบการขนส่ง สถาบัน การศึกษา หน่วยงานวิจัย ฯลฯ เพื่อสร้างความร่วมมือในการผลักดันการส่งออก

๒.๓ พัฒนางานวิจัยเพื่อหาแนวทาง และนวัตกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของระบบโลจิสติกส์ไม้ผลทั้งเส้นทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ ตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ

หน่วยงานรับผิดชอบ

กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กรมเจรจาการค้าต่างประเทศ กรมการค้าภายใน กรมศุลกากร กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงการต่างประเทศ บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) สมาคมผู้ค้าและส่งออกผลไม้ไทย กระทรวงคมนาคม บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด

๔. แผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. ๒๕๖๔ – ๒๕๗๐

โมเดลเศรษฐกิจ BCG เป็นกลไกเร่งให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมายภายใต้ Thailand ๔.๐ ที่ต้องการปรับเปลี่ยนรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจจากการใช้ความได้เปรียบด้านทรัพยากรและแรงงาน ไปสู่เศรษฐกิจ ที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมประสบความสำเร็จได้เร็วขึ้น ด้วยการระดมทรัพยากรและความสามารถของทุกภาคส่วนในการมุ่งไปสู่เป้าหมายเดียวกัน การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. ๒๕๖๔ - ๒๕๗๐ **เป็นการพัฒนาภายใต้ ๔ + ๑ สาขายุทธศาสตร์ คือ เกษตรและอาหาร สุขภาพและการแพทย์ พลังงาน วัสดุและเคมีชีวภาพ การท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และเศรษฐกิจหมุนเวียน** ซึ่งมีศักยภาพจะเพิ่ม**ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเพิ่มขึ้น ๑ ล้านล้านบาท จากฐานความหลากหลายของทรัพยากรชีวภาพ (Nature) วัฒนธรรม (Culture) และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (Nurture) ภายใต้กลไกจตุภาคี ซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันวิจัย/สถาบันการศึกษา และภาคประชาชน** โดยมีวิสัยทัศน์ คือ เศรษฐกิจเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ประชาชนมีรายได้ดี คุณภาพชีวิตดี รักษาและฟื้นฟูฐานทรัพยากรจากความหลากหลาย ทางชีวภาพให้มีคุณภาพที่ดี ด้วยการใช้ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ประกอบด้วย ๔ ยุทธศาสตร์ โดยเกี่ยวข้อง กับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ทั้ง ๔ ยุทธศาสตร์ ได้แก่

๔.๑ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การสร้างความยั่งยืนของฐานทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพด้วย การจัดสมดุลระหว่างการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์

เน้นการนำความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ไปบริหารจัดการให้เกิดความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์เพื่อความยั่งยืนของฐานทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งเป็นทุนพื้นฐานต่อการพัฒนาเศรษฐกิจให้เติบโตเพื่อส่งต่อสู่คนรุ่นต่อไป รวมถึงส่งเสริมให้เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติจากการมองว่า **“Nature as Resource”** เป็น **“Nature as Source”** ดังนั้น ธรรมชาติจึงไม่ใช่แค่เพียงทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตเท่านั้น แต่ธรรมชาติคือแหล่งกำเนิดของชีวิตและทุกสรรพสิ่งบนโลก เป็นพื้นฐานของความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์ ด้วยเหตุนี้ จึงต้องรักษาสมดุลระหว่างการมีอยู่และใช้ไป รวมถึงการนำกลับมาใช้ซ้ำตามหลักการหมุนเวียน โดยมีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

๑. การพัฒนาคลังข้อมูลดิจิทัลความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรมเพื่อการบริหารจัดการให้เกิดความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์

๒. การอนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรด้วยนวัตกรรมทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางสังคม

๓. การบริหารจัดการน้ำให้เกิดความยั่งยืนด้วยการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ และการพัฒนาแพลตฟอร์มเพื่อลดการใช้ ลดการสูญเสีย การนำกลับมาใช้ซ้ำ และยกระดับคุณภาพน้ำดื่ม น้ำใช้ให้สูงขึ้น

๔. การสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่ในสาขาที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางชีวภาพ และการเพิ่มทักษะการบริหารจัดการทรัพยากรให้แก่ชุมชนและคนรุ่นใหม่

๔.๒ ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การพัฒนาชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็งด้วยทุนทรัพยากรอัตลักษณ์ ความคิดสร้างสรรค์ และเทคโนโลยีสมัยใหม่

ใช้ศักยภาพของพื้นที่โดยการระเบิดจากภายใน เน้นการตอบสนองความต้องการในแต่ละพื้นที่เป็นอันดับแรก ควบคู่ไปกับการสร้างความเข้มแข็งในระดับพื้นที่ การดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ รวมถึงการใช้ประโยชน์จากความเข้มแข็งจากภายในอันประกอบด้วย “ความหลากหลายทางชีวภาพ” “ความหลากหลายทางวัฒนธรรม” และ

“ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่” มาต่อยอดและยกระดับมูลค่าในห่วงโซ่การผลิตสินค้าและบริการให้มีมูลค่าสูงขึ้น ด้วยการใช้ความคิดสร้างสรรค์ เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการยกระดับมาตรฐาน สร้างคุณค่าใหม่ รวมถึงการนำหลักการของเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้เพื่อการลดการใช้ทรัพยากร การดำเนินการดังกล่าวมุ่งหวังให้เกิดการพัฒนาที่นำไปสู่การเดินหน้าไปด้วยกัน และไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง เป็นการเติบโตของทุกภาคส่วนไปพร้อมๆ กัน เพื่อเพิ่มโอกาสของชุมชนและผู้ประกอบการที่อยู่ในภูมิภาคได้รับการพัฒนา รวมถึงการเข้าถึงทรัพยากรได้อย่างทัดเทียมกันมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการนำความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมมาเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงบริการหรือแก้ปัญหาสุขภาพ ปัญหามลพิษ ยกระดับคุณภาพ ความปลอดภัยของอาหาร ตลอดจนการเสริมสร้างความสามารถในการพึ่งพิงแหล่งพลังงานทางเลือกในพื้นที่ได้เพิ่มขึ้น โดยมีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

๑. การพัฒนาเศรษฐกิจภูมิภาคให้เติบโตด้วยรูปแบบของระเบียงเศรษฐกิจ BCG

๒. การนำทุนทางทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรมไปสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

๓. การใช้ทรัพยากรด้านเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียวในพื้นที่เพื่อสร้างเศรษฐกิจให้ชุมชน

๔. การพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการมูลค่าสูงจากความหลากหลายทางชีวภาพด้วยการยกระดับมาตรฐาน การสร้างนวัตกรรม ตลอดจนการจัดการวัตถุดิบเหลือทิ้งจากการผลิตให้เป็นศูนย์

๕. การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เติบโตด้วยการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมแบบบูรณาการด้วยกลไกจตุภาคี เช่น กลไกมหาวิทยาลัยสู่ตำบล อุทยานวิทยาศาสตร์ และคลัสเตอร์

๖. การพัฒนาตลาดและศักยภาพในการเข้าถึงตลาดทั้งในและนอกพื้นที่ด้วยการใช้อัตลักษณ์ความคิดสร้างสรรค์ และแพลตฟอร์มการเชื่อมโยงตลาด

๗. การยกระดับคุณภาพ ความปลอดภัยและมาตรฐานของอาหารท้องถิ่น (Street food/วิสาหกิจชุมชน) ด้วย Food machinery และมาตรฐานการประกอบการที่ดี

๘. การสร้างและพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากทั้งระบบ เช่น การยกระดับประสิทธิภาพการผลิต การควบคุมความปลอดภัย ความคิดสร้างสรรค์ ระบบประกันคุณภาพ

๔.๓ ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การยกระดับการพัฒนาอุตสาหกรรมภายใต้เศรษฐกิจ BCG ให้สามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืน

เน้นการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตและบริการเดิมให้สามารถเติบโตได้อย่างต่อเนื่องด้วยการนำความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมมายกระดับประสิทธิภาพการผลิต ลดความสูญเสียในกระบวนการผลิตให้เป็นศูนย์ การหมุนเวียนทรัพยากรกลับมาใช้ หรือการนำไปสร้างมูลค่าเพิ่มตามหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน ยกระดับมาตรฐานสู่การเป็นแหล่งผลิตและให้บริการที่มีคุณภาพ มีความปลอดภัย มีสุขอนามัยที่ดี ให้ความสำคัญกับระบบการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มาตรการผลิตที่ยั่งยืนเทียบเท่ามาตรฐานสากล รวมถึงการยกระดับผลิตภัณฑ์หรือบริการด้วยการใช้นวัตกรรมเข้มข้น เช่น ระบบการผลิตพืชในโรงเรือนอัจฉริยะ (Plan factory) การให้บริการด้านสุขภาพที่มีความแม่นยำสูง หรือการแพทย์เฉพาะบุคคล โดยมีเป้าหมายเพื่อเป็นผู้นำในการผลิตและการให้บริการทั้งในระดับประเทศและเวทีโลก โดยมีแนวทางการดำเนินการในแต่ละสาขายุทธศาสตร์ ดังนี้

๔.๓.๑. สาขาการเกษตรและอาหาร

๑) การปรับเปลี่ยนระบบการเกษตรสู่ประสิทธิภาพสูง มาตรฐานสูง และมูลค่าสูงด้วยการใช้ การวิจัย เทคโนโลยีและนวัตกรรม (วทน.) สนับสนุนการยกระดับประสิทธิภาพการผลิตให้สูงขึ้น การผลิตสินค้าเกษตรพรีเมียม เกษตรปลอดภัย และเพิ่มความหลากหลายชนิดสินค้า

๒) การขับเคลื่อนเกษตรสู่การเป็นทั้ง B, C และ G ด้วยการบูรณาการในพื้นที่ (Area based)

๓) การแปรรูปสินค้าเกษตรขั้นสูง ด้วยการแปรรูปเป็นอาหารสุขภาพ อาหารทางการแพทย์ สารออกฤทธิ์ สาระสำคัญเพื่อเป็นวัตถุดิบของอุตสาหกรรมต่อเนื่อง รวมถึงโปรตีนจากแมลงหรือพืช

๔) การยกระดับประสิทธิภาพการผลิตด้วยการนำแพลตฟอร์มดิจิทัล เทคโนโลยีขั้นสูง ระบบ อัตโนมัติมาใช้บริหารจัดการกระบวนการผลิต และการกระจายสินค้าสู่ผู้บริโภค

๕) ปรับปรุงกระบวนการผลิตสู่ระบบการผลิตสีเขียวและการผลิตที่ยั่งยืน ลดการสูญเสียระหว่างการผลิตและขยะอาหาร และการยกระดับกระบวนการผลิตด้วยเทคโนโลยีขั้นสูง

๖) การสร้างแบรนด์อาหารไทยในตลาดโลกด้วยการส่งเสริมการใช้วัตถุดิบไทย อัตลักษณ์วัฒนธรรมไทยและการเชื่อมโยงการท่องเที่ยว

๗) การลงทุนและยกระดับโครงสร้างพื้นฐานด้านนวัตกรรมอาหาร เช่น หน่วยวิเคราะห์ทดสอบ ด้านอาหารฟังก์ชัน โรงงานต้นแบบผลิตอาหารฟังก์ชันและสารประกอบ Functional ingredient มาตรฐาน GMP

๔.๓.๒. สาขาสุขภาพและการแพทย์

๑) การสร้างและยกระดับความสามารถในการพัฒนาและผลิตวัคซีน ยา และชีววัตถุในการป้องกันและควบคุมโรคจากไวรัสและการเข้าสู่ตลาดสากล

๒) การยกระดับคุณภาพการรักษาสู่ระบบการแพทย์แม่นยำ ด้วยการส่งเสริมให้มีการใช้บริการ การแพทย์จีโนมิกส์ ผลิตภัณฑ์การแพทย์ขั้นสูง (Advanced Therapy Medicinal Products, ATMPs)

๓) การเร่งรัดการพัฒนาเครื่องมือ และวัสดุทางการแพทย์ด้วยกลไกนวัตกรรมแบบวิศวกรรม ย้อนกลับ

๔) การส่งเสริมการวิจัยทางคลินิก เพื่อรองรับการขึ้นทะเบียนผลิตภัณฑ์ทางการแพทย์และสุขภาพ ได้แก่ ยา วัคซีน อาหารสุขภาพ อาหารการแพทย์ เครื่องสำอาง เครื่องมือแพทย์ และวัสดุทางการแพทย์

๕) การส่งเสริมการสร้างตลาดด้วยกลไกการขึ้นทะเบียนนวัตกรรม Sandbox การจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ และปรับรูปแบบการจัดซื้อจากรายปีเป็น Multi-year procurement

๖) การสร้างบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเพื่อรองรับอุตสาหกรรม และบริการการแพทย์และสุขภาพ

๔.๓.๓. สาขาพลังงาน วัสดุ และเคมีชีวภาพ

๑) การสร้างโอกาสทางการตลาดแก่ผลิตภัณฑ์ชีวภาพให้แข่งขันอย่างเป็นธรรมด้วยกลไกการกำหนดราคาคาร์บอน การจัดสรรคาร์บอนเครดิต และการลดอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาด

๒) การส่งเสริมการนำพืช ผลผลิต และวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรไปสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่ม

๓) การใช้นวัตกรรมชีวภาพเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์และบริการ และการสร้างธุรกิจนวัตกรรมให้แก่ SMEs และการเชื่อมโยงห่วงโซ่มูลค่าของโลก

๔.๓.๔. สาขาการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์

๑) การผลักดันให้เกิดการนำโมเดลการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ เช่น Happy Model เพื่อกระจาย รายได้อย่างทั่วถึงไปสู่เมืองท่องเที่ยวรอง ลดความเหลื่อมล้ำ และมุ่งสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

๒) การส่งเสริมการท่องเที่ยวยั่งยืนและการท่องเที่ยวสีเขียว เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมตามแนวทาง Happy Model

๓) การกระจายนักท่องเที่ยวสู่เมืองท่องเที่ยวรองด้วยการพัฒนาสินค้าและบริการในเมืองท่องเที่ยวรอง โดยใช้อัตลักษณ์ท้องถิ่น วัฒนธรรม พัฒนาเรื่องราว และการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัย และพัฒนาองค์ความรู้ด้วย Digital Technology

๔) การขยายตลาดการท่องเที่ยวด้วยการส่งเสริมพัฒนาระบบการจ่ายเงินแบบ One Payment System เพื่ออำนวยความสะดวกและรวบรวมข้อมูลพฤติกรรมการใช้จ่าย รวมถึงพัฒนาดิจิทัลคอนเทนต์ที่นำเสนอจุดเด่นของประเทศไทยในด้านต่างๆ เช่น วัฒนธรรม

๕) การส่งเสริมการท่องเที่ยวคุณภาพสูงผ่านการจัดงานประชุมและนิทรรศการ กีฬา และอีเว้นท์ (Event) ขนาดใหญ่

๔.๓.๕. เศรษฐกิจหมุนเวียน

๑) การพัฒนาเศรษฐกิจด้วยโอกาสการลงทุนและการสร้างตลาดด้วยโมเดลธุรกิจเศรษฐกิจหมุนเวียน

๒) การส่งเสริมงานวิจัย เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้เกิดการคิดค้นผลิตภัณฑ์และบริการใหม่จากการนำของเสียกลับมาใช้ใหม่

๓) การพัฒนาแพลตฟอร์มและโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อส่งเสริมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจหมุนเวียน อย่างเป็นระบบ

๔) การสร้างระบบกลไกการบริหารจัดการที่เอื้ออำนวยการขับเคลื่อนเศรษฐกิจหมุนเวียนของประเทศ

๕) การสร้างกำลังคนที่มีความรู้และความเข้าใจ ผ่านการถ่ายทอดองค์ความรู้จากการอบรมหรือหลักสูตร รวมทั้งสร้างความตระหนักในการผลิตและบริโภคที่ยั่งยืนเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจหมุนเวียน

๔.๔ ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การเสริมสร้างความสามารถในการตอบสนองต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก

เน้นการสร้างภูมิคุ้มกัน และสร้างความสามารถในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างเท่าทันเพื่อบรรเทาผลกระทบ รวมถึงเข้าถึงโอกาสจากการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลกที่เกิดขึ้นได้รวดเร็วยิ่งขึ้น เป็นการปูทางสู่อนาคตด้วยการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานในด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงสร้างพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โครงสร้างพื้นฐานด้านคุณภาพ เพื่อการสร้างคุณค่าใหม่ในอนาคตด้วยการนำวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมไปเพิ่มศักยภาพของชุมชน ผู้ประกอบการ ปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิต/บริการเพื่อตอบสนอง ต่อความต้องการของตลาด รวมถึงสร้างการเติบโตอย่างมีคุณภาพ เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกเพื่อ

นำไปสู่สังคมคาร์บอนต่ำ นอกจากนี้ ต้องพัฒนากำลังคนเพื่อรองรับเศรษฐกิจ BCG ในอนาคต รวมถึงการวิจัย พัฒนาขั้นแนวหน้าเพื่อลดการพึ่งพาการนำเข้าเทคโนโลยีจากต่างประเทศ โดยมีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

๑. การยกระดับความสามารถของกำลังคนในสาขา BCG
๒. การลงทุนโครงสร้างพื้นฐานทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
๓. การลงทุนโครงสร้างพื้นฐานทางด้านคุณภาพ
๔. การพัฒนาเทคโนโลยีขั้นแนวหน้า

บทที่ ๓
สถานการณ์การผลิตและการตลาดส้มเขียวหวาน

๑. สถานการณ์การผลิตส้มเขียวหวาน

๑.๑ สถานการณ์การผลิตส้มเขียวหวานของโลก

๑.๑.๑. ประวัติศาสตร์และสายพันธุ์ส้ม

ส้มเขียวหวานมีชื่อสามัญว่า Mandarin หรือ Tangerine จัดเป็นผลไม้กึ่งร้อน (subtropical fruit) มีถิ่นกำเนิดอยู่แถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีการบันทึกการเพาะปลูกส้มในเมืองจีนเมื่อ ๒๒๐๐ ปีก่อนคริสตกาล และมีหนังสือเกี่ยวกับส้มเป็นภาษาจีนปรากฏใน ค.ศ. ๑๑๗๘ การเพาะปลูกส้มได้มีการกระจายจากเอเชียตะวันออกและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไปสู่ตะวันออกกลางโดยพ่อค้าอาหรับ แล้วขยายต่อไปยังยุโรปใต้ หลังจากนั้นนักเดินเรือและนักล่าอาณานิคมชาวยุโรปนำพันธุ์ส้มต่างๆ ไปเพาะปลูกตามหมู่เกาะในทะเลแคริเบียน ดินแดนอเมริกาใต้ อเมริกาเหนือ ตลาดจนที่ต่างๆ ทั่วโลก ปัจจุบันพืชตระกูลส้ม ที่ปลูกตามภูมิภาคต่างๆ ของโลกมีอยู่ด้วยกันหลายชนิดและสายพันธุ์ ซึ่งสามารถแบ่งกลุ่มพืชตระกูลส้มออกเป็น ๔ กลุ่มใหญ่ๆ ได้ดังนี้

๑) กลุ่มส้มเกลี้ยงและส้มตรา (Orange Group) เป็นกลุ่มใหญ่ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจมากที่สุดในโลก มีถิ่นกำเนิดในทวีปเอเชียทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศอินเดียทางแถบทิเบตไปจนถึงจีนและพม่า แบ่งเป็น ๒ ชนิด

(๑) ส้มที่มีรสหวาน (sweet orange: Citrus sinensis) เป็นผลไม้สด ในประเทศสหรัฐอเมริกา นอกจากจะใช้รับประทานสดแล้วยังแปรรูปเป็นน้ำส้ม ซึ่งถ้านำไปแช่แข็งจะสามารถเก็บรักษาได้นาน ส้มที่มีหวานแบ่งออกเป็น ๔ ชนิด ได้แก่ ออเรนซ์ ชนิดที่เนื้อผสมมีกรดน้อย ชนิดที่มีเนื้อผลสีแดงส้มและนาเวล

(๒) ส้มที่มีรสเปรี้ยวหรือรสออกขม (sour or bitter orange: Citrusaurantium) มีถิ่นกำเนิดทางแถบตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศอินเดีย จีน และพม่า กระจายไปทางตอนเหนือของประเทศญี่ปุ่นทางตะวันตกของอินเดียและแถบเมดิเตอเรเนียน จนถึงทวีปยุโรปในตอนดันคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ กลุ่มซาวออเรนซ์นี้ จัดเป็นส้มชนิดแรกที่แพร่กระจายเข้าไปในแถบต่างๆ ของทวีปยุโรป และอเมริกา เช่น รัฐฟลอริดา ซาวออเรนซ์และสวีทออเรนซ์มีลักษณะทางสัณฐานวิทยาที่คล้ายคลึงกันมาก แตกต่างกันเล็กน้อยที่ใบของซาวออเรนซ์จะมีใบสีเข้มกว่า มีก้านใบยาวกว้างกว่า ลักษณะผลแบนและมีสีเข้มกว่า มีเปลือกหนากว่าพวกสวีทออเรนซ์ ลักษณะลำต้นสูงใหญ่มีใบหนามากและทนต่อสภาพอากาศที่เย็นจัดหรือร้อนจัดได้ดีกว่าส้มพันธุ์อื่น ๆ

๒) กลุ่มส้มจีน ส้มเขียวหวาน (Mandarin Group: Citrus reticulata Blanco) ส้มเขียวหวานมีชื่อสามัญว่า mandarin หรือ tangerine อยู่ในตระกูล Rutaceae จัดเป็นผลไม้กึ่งร้อน มีถิ่นกำเนิดตั้งเดิมในประเทศจีน ปลูกมานานในจีนและญี่ปุ่น ต่อมามีการแพร่กระจายไปยังสหรัฐอเมริกาและยุโรป จนปัจจุบันเป็นผลไม้ที่ปลูกกันทั่วไปในเขตร้อนและเขตกึ่งร้อน ในประเทศแถบเอเชียและเอเชียอาคเนย์ เช่น ไทย ญี่ปุ่น ไต้หวัน เป็นต้น ลักษณะของส้มพวกนี้คือ เปลือกอ่อน เปลือกล่อน แกะออกง่าย กลีบส้มแยกหลุดจากกันได้ง่าย ส้มจีนและส้มเขียวหวานมีลักษณะแตกต่างกันดังนี้ คือ ส้มจีน (mandarin) ผลโตกว่าส้มเขียวหวานเปลือกค่อนข้างหนากว่าเปลือกขรุขระ เปลือกอ่อนเปราะแกะง่าย ไส้ผลกลวง กลีบแยกออกจาก

กันได้โดยง่าย สีผลและสีเนื้อเป็นสีส้มเข้ม ต้นทรงสูงชะลูดและใบเล็กกว่าส้มเขียวหวานเล็กน้อย นอกจากนี้ยังมีส้มอีกหลายชนิดที่จัดอยู่ในพวกนี้ เช่น ส้มจุก ส้มแก้ว ส้มแป้น ส้มขี้ม้า เป็นต้น ส้มในกลุ่มนี้มีความสำคัญทางเศรษฐกิจในเขตร้อน มีลักษณะผลใกล้เคียงกับกลุ่มออเรนซ์ บางครั้งอาจเรียกแทนเจอรีน มีผู้พยายามแยกแมนคารินและแทนเจอรีน โดยใช้ความแตกต่างระหว่างสี เช่น พวกที่มีเปลือกสีส้มหรือสีแดงเรียก แทนเจอรีน พวกที่มีเปลือกสีเหลืองอ่อน ๆ เรียก แมนคารีน ได้แก่ พวกส้มจีน เป็นต้น

ส้มกลุ่ม mandarin มีถิ่นกำเนิดอยู่ทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศอินเดีย บางพันธุ์มีถิ่นกำเนิดอยู่ทางอินโดจีน ได้แก่ ส้มคิง และส้มคูเมน โบแมนดาริน พันธุ์ที่มีถิ่นกำเนิดในประเทศญี่ปุ่น ได้แก่ พันธุ์ชัชซูม่า ส้มในกลุ่มแมนดารินแบ่งออกเอ็น ๔ กลุ่มย่อย ดังนี้

(๑) ซัชซูม่า (Cirus nushiu Marcovitch) มีถิ่นกำเนิดในประเทศญี่ปุ่น เป็นพวกที่ทนต่อสภาพอากาศเย็นได้ดีที่สุด จึงสามารถปรับตัวเจริญเติบโตได้ดีในเขตอากาศเย็น

(๒). คิงแมนดาริน (Citrus nobilis Lourciro) เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “King of Siam” มีถิ่นกำเนิดในอินโดจีน พันธุ์ที่สำคัญได้แก่ พันธุ์คิง

(๓) เมดิเตอเรเนียนแมนดาริน (Cirtus deliciosa Tenore)

(๔) แมนดาริน (Cirus reticuiata Blanco) ลักษณะโดยทั่วไปขอส้มพวกนี้มีคอกและในขนาดเล็ก ผลขนาดกลาง – ใหญ่ เปลือกบางและล่อนปอกออกได้ง่าย ผลไม่ค่อยฟ่าม ได้แก่ ส้มเขียวหวาน และส้มจีนในบ้านเรา สำหรับพันธุ์ในต่างประเทศที่นิยมปลูกมีพันธุ์คลีเมนไทน์ แดนซี่พองแกน เป็นต้น

๓) กลุ่มส้มโอและเกรฟฟรุ๊ต (Pomelo and Grapefruit Group)

(๑) ส้มโอ (Cirus grandia L.Osback) จัดเป็นส้มที่ผลขนาดใหญ่ที่สุดในบรรดาพืชตระกูลส้มทั้งหมดที่มีถิ่นกำเนิดในเขตร้อน ส้มโอแบ่งออกเป็น ชนิดที่มีเนื้อผลสีขาว และชนิดที่มีเนื้อผลสีอื่นๆ

(๒) เกรฟฟรุ๊ต (Cirus paradisi Macfadyen) มีถิ่นกำเนิดในหมู่เกาะอินเดียตะวันตก ลักษณะผลคล้ายกับส้มโอมากแต่มีขนาดเล็กกว่า แหล่งปลูกอยู่ที่มลรัฐฟลอริดา อิสราเอล จาไมก้า คิวบา และอาเจนติน่า เป็นต้น เกรฟฟรุ๊ต แบ่งได้ ๒ พวก คือ พวกที่มีเนื้อผลสี ขาว และ พวกที่มีเนื้อผลสีอื่น ๆ

๔) กลุ่มมะนาว (Common acid member) ได้แก่ พวกซิตรอน เลมอน และมะนาว ซึ่งเลมอน (Cirus linmon L.Burn f) มีถิ่นกำเนิดอยู่ทางตะวันออกของประเทศอินเดีย ประเทศไทยเรียกว่า มะนาวฝรั่ง ส่วนไลม์หรือมะนาวไทย (Citrus aurantijolia Swing) มีถิ่นกำเนิดอยู่ทางตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย พม่าและไทยตลอดจนประเทศมาเลเซีย แบ่งออกเป็น ไลม์ ชนิดผลเปรี้ยว ไลม์ชนิดหวานและซิตรอน

๑.๑.๒. การผลิตส้มเขียวหวานโลก

ส้มเขียวหวานเจริญเติบโตได้ดีในสภาพแวดล้อมที่มีอากาศอบอุ่นและกึ่งเขตร้อน ในภูมิภาคที่มีฤดูร้อนยาวนานและฤดูหนาวที่ไม่รุนแรง อุณหภูมิเฉลี่ยในช่วงฤดูปลูกควรอยู่ที่ประมาณ ๒๐-๓๐ องศาเซลเซียส ได้รับแสงแดดอย่างน้อย ๖-๘ ชั่วโมงต่อวัน ซึ่งนำไปสู่การเจริญเติบโตที่สมบูรณ์และการพัฒนาของผลส้ม ต้นส้มเขียวหวานชอบดินที่มีความสามารถในการกักเก็บน้ำได้ดีและควรที่มีการระบายน้ำดี เพื่อป้องกันไม่ให้รากเน่า ค่า pH ของดินที่เป็นกรดเล็กน้อยถึงเป็นกลางอยู่ระหว่าง ๖.๐ ถึง ๗.๕ เหมาะสำหรับต้นส้มเขียวหวาน และต้องการน้ำที่สม่ำเสมอและเพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงระยะการพัฒนาของผล แต่ควรหลีกเลี่ยงการให้น้ำมากเกินไปเพราะอาจทำให้รากมีปัญหาได้

ส้มเขียวหวานสามารถปลูกได้ในหลายภูมิภาคทั่วโลกซึ่งมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ดังต่อไปนี้

๑. เขตเมดิเตอร์เรเนียน: ภูมิอากาศแบบเมดิเตอร์เรเนียนเหมาะสำหรับการปลูกส้มเขียวหวาน ประเทศต่างๆ เช่น สเปน อิตาลี กรีซ และโมร็อกโก ภูมิภาคเหล่านี้มีอากาศอบอุ่นถึงฤดูร้อน ฤดูหนาวที่อบอุ่น และมีแสงแดดเพียงพอ ซึ่งส่งเสริมการเจริญเติบโตและความหวานของส้มเขียวหวาน

๒. เอเชียตะวันออกเฉียงใต้: ประเทศต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น จีน เวียดนาม ไทย และอินโดนีเซีย มีภูมิอากาศที่เอื้ออำนวยต่อการปลูกส้มเขียวหวาน ภูมิอากาศแบบเขตร้อนชื้นและอบอุ่นในภูมิภาคเหล่านี้สนับสนุนการเจริญเติบโตของต้นส้มเขียวหวาน ทำให้มั่นใจได้ว่าผลไม้จะมีปริมาณที่สม่ำเสมอตลอดทั้งปี

๓. ฟลอริดา สหรัฐอเมริกา: ฟลอริดาเป็นที่รู้จักในด้านอุตสาหกรรมส้ม ซึ่งรวมถึงส้มเขียวหวาน ภูมิอากาศกึ่งเขตร้อนในฟลอริดา ทำให้เกิดสภาวะที่เหมาะสำหรับการปลูกส้มเขียวหวาน อุณหภูมิที่อบอุ่นและแสงแดดที่ส่องถึงช่วยให้ต้นส้มเขียวหวานเจริญเติบโตได้ดี

๔. ตุรกี: ตุรกีเป็นผู้ผลิตส้มเขียวหวานที่สำคัญ เพราะมีสภาพอากาศที่หลากหลาย ตั้งแต่เมดิเตอร์เรเนียนไปจนถึงกึ่งเขตร้อน ซึ่งเอื้อต่อการปลูกส้มเขียวหวาน

๕. แอฟริกาเหนือ: ประเทศต่างๆ ในแอฟริกาเหนือ ได้แก่ อียิปต์ ตูนิเซีย และแอลจีเรีย มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการปลูกส้มเขียวหวาน ภูมิภาคเหล่านี้มีสภาพอากาศอบอุ่นถึงร้อนจัด มีฤดูหนาวที่ไม่รุนแรง

๖. บราซิล: บราซิลเป็นหนึ่งในผู้ผลิตส้มเขียวหวานรายใหญ่ที่สุดในโลก ภูมิภาคเขตร้อนและกึ่งเขตร้อนของประเทศ เช่น เซาเปาโลและมินาสเจอไรส์ มีสภาวะที่เหมาะสมสำหรับการปลูกส้มเขียวหวาน รวมถึงอุณหภูมิที่อบอุ่นและปริมาณน้ำฝนที่กระจายทั่วถึง

ข้อมูลจาก องค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ได้รายงานสถานการณ์ผลไม้ที่มีรสเปรี้ยว (CITRUS FRUIT) ทั้งในรูปแบบสดและแปรรูป เมื่อปี ๒๕๖๒ ผลผลิตส้มเขียวหวาน (Tangerines) ทั่วโลกมีปริมาณ ๓๗,๔๒๙,๓๐๐ ตัน เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๖๑ จำนวน ๑,๔๖๔,๔๐๐ ตัน โดยภูมิภาคที่มีการผลิตส้มเขียวหวานมากที่สุดคือ เอเชีย ปริมาณ ๒๖,๗๐๐,๐๐๐ ตัน คิดเป็นร้อยละ ๗๑.๓๓ ของผลผลิตทั้งหมด รองลงมา แอฟริกา ปริมาณ ๓,๓๐๔,๗๐๐ ตัน คิดเป็นร้อยละ ๘.๘๓ ของผลผลิตทั้งหมด ยุโรป ปริมาณ ๒,๙๐๓,๑๐๐ ตัน คิดเป็นร้อยละ ๗.๗๖ ของผลผลิตทั้งหมด และอเมริกาใต้ ปริมาณ ๒,๘๕๙,๒๐๐ ตัน คิดเป็นร้อยละ ๗.๖๔ ของผลผลิตทั้งหมด ประเทศที่มีผลผลิตส้มเขียวหวานมากที่สุดคือ จีน ปริมาณ ๑๙,๗๐๗,๒๐๐ ตัน คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๖๕ ของผลผลิตทั้งหมด รองลงมา อินโดนีเซีย ปริมาณ ๒,๐๐๐,๐๐๐ ตัน คิดเป็นร้อยละ ๕.๓๔ ของผลผลิตทั้งหมด สเปน ปริมาณ ๑,๘๒๖,๓๐๐ ตัน คิดเป็นร้อยละ ๔.๘๘ ของผลผลิตทั้งหมด และตุรกี ปริมาณ ๑,๔๐๐,๐๐๐ ตัน คิดเป็นร้อยละ ๓.๗๔ ของผลผลิตทั้งหมด สำหรับไทย องค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ได้ประเมินปริมาณผลผลิตส้มเขียวหวาน ๑๖๓,๐๐๐ ตัน คิดเป็นร้อยละ ๐.๔๔ ของผลผลิตทั้งหมด รายละเอียดตามตารางที่ ๑

ตารางที่ ๑ ประเทศที่ผลผลิตส้มเขียวหวานมากที่สุดในโลก ๑๐ อันดับแรก

อันดับ	ประเทศ	ปริมาณผลผลิต (พันต้น)				ร้อยละ
		ปี ๒๕๕๙	ปี ๒๕๖๐	ปี ๒๕๖๑	ปี ๒๕๖๒	ปี ๒๕๖๒
๑	จีน (China)	๑๗,๓๑๘.๔	๑๘,๐๒๖.๐	๑๘,๑๑๐.๔	๑๙,๗๐๗.๒	๕๒.๖๕
๒	อินโดนีเซีย (Indonesia)	๒,๐๑๔.๒	๒,๑๖๕.๒	๒,๔๐๘.๐	๒,๐๐๐.๐	๕.๓๔
๓	สเปน (Spain)	๒,๓๘๒.๑	๑,๙๖๗.๐	๑,๙๗๘.๖	๑,๘๒๖.๓	๔.๘๘
๔	ตุรกี (Turkey)	๑,๓๓๗.๐	๑,๕๕๐.๕	๑,๖๕๐.๐	๑,๔๐๐.๐	๓.๗๔
๕	โมร็อกโก (Morocco)	๑,๒๗๘.๓	๑,๒๐๘.๘	๑,๓๗๔.๖	๑,๓๗๔.๖	๓.๖๗
๖	อียิปต์ (Egypt)	๑,๐๒๑.๒	๑,๐๓๘.๘	๑,๐๗๑.๔	๑,๐๙๖.๐	๒.๙๓
๗	สหรัฐอเมริกา (USA)	๘๖๑.๐	๙๓๓.๐	๗๒๙.๐	๙๘๖.๑	๒.๖๓
๘	บราซิล (Brazil)	๑,๐๑๓.๑	๙๖๗.๑	๙๙๖.๙	๙๘๔.๙	๒.๖๓
๙	อิตาลี (Italy)	๖๙๗.๗	๗๔๗.๑	๕๗๘.๓	๗๖๓.๖	๒.๐๔
๑๐	เจเปน (Japan)	๘๐๕.๑	๗๔๑.๓	๗๗๓.๗	๗๔๖.๗	๑.๙๙

ที่มา องค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) (๒๕๖๓)

๑.๒ สถานการณ์การผลิตส้มเขียวหวานของประเทศไทย

ส้มเขียวหวาน เป็นส้มเปลือกอ่อน ปอกเปลือกและแยกกลีบง่าย นิยมบริโภคกันมากในเมืองไทยถูกนำเข้ามาปลูกในประเทศไทยตั้งแต่สมัยใดนั้นไม่มีปรากฏแน่ชัด แต่จากการค้นคว้าเอกสารของไทยและต่างประเทศและพิจารณาจากแหล่งที่มีการปลูกส้มเขียวหวานแต่ดั้งเดิม รวมทั้งลักษณะทางภูมิศาสตร์ พอจะสันนิษฐานได้ว่าส้มเขียวหวานได้เข้ามาในประเทศไทย ๓ ทางคือ

๑. เข้ามาทางแหลมมลายู โดยสันนิษฐานว่า จีนกับมลายูติดต่อกันทางทะเลและทำมาค้าขายกันมาก่อน ต่อมาจึงมีผู้นำมาปลูกทางใต้ของไทย เพราะสภาพดินฟ้าอากาศมีลักษณะคล้ายคลึงกับแหลมมลายูมาก ก่อนที่จะมีการขึ้นมาปลูกแถบภาคกลางและภาคเหนือ

๒. เข้ามาทางประเทศอินโดจีนหรืออุษาคเนย์ เพราะมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศไทยทางจังหวัดจันทบุรี ตราด ซึ่งมีการติดต่อการค้าทางทะเลถึงกันได้และดินฟ้าอากาศเหมาะสมต่อการปลูกส้ม ต่อมาได้มีผู้นำมาปลูกแถวจังหวัดธนบุรี (ในขณะนั้น) นนทบุรี

๓. เข้ามาทางจีนตอนใต้โดยตรง ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดของส้มหลายชนิด จากการอพยพเคลื่อนย้ายถิ่นฐานของผู้คนในแถบดินแดนนี้ ได้นำพืชผลไม้จำพวกส้มซึ่งมีทั้งส้มเขียวหวานเข้ามาปลูกตามท้องที่ต่าง ๆ ของประเทศไทย เอกสารบางเล่มกล่าวถึงชาวจีนซึ่งได้ทำการค้าขายติดต่อทางทะเลมาแต่โบราณ อาจนำเมล็ดส้มหรือกิ่งพันธุ์มาทดลองปลูกในเมืองไทย ปรากฏว่าได้ผลดีไม่แพ้ถิ่นเดิม ต่อมามีผู้นิยมรับประทานจึงได้ขยายพันธุ์ไปยังภูมิภาคต่างๆ ของประเทศ

กล่าวกันว่าเมืองไทยปลูกส้มเขียวหวานมาประมาณ ๑๒๐ ปีที่แล้ว และทำการปลูกเป็นการค้าเมื่อประมาณ ๙๐ กว่าปีที่ผ่านมานี้ ซึ่งปลูกกันมากในเขตราษฎร์บูรณะและเขตบางขุนเทียน ส้มเขียวหวานในแหล่งปลูกนี้มีเชื่อเสียงในด้านคุณภาพตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน และมักจะเรียกว่า ส้มบางมด ระยะต่อมาย่านบริเวณบางมดมีสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปไม่เหมาะแก่การทำเกษตรกรรม พื้นที่แปรสภาพจากสวนส้มเขียวหวานเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย โรงงานอุตสาหกรรมบางขึ้น ทำให้พื้นที่การปลูกส้มเขียวหวานกระจายออกไปทั่วประเทศ เช่น ปทุมธานี น่าน แพร่ สระบุรี เชียงใหม่ นครนายก สุโขทัย เชียงราย เป็นต้น

การปลูกส้มเขียวหวาน พบปัญหาโรคและแมลงที่เข้าทำลาย และระบาดในแหล่งปลูกส้มเขียวหวานต่างๆ ได้แก่ โรคแคงเกอร์ โรครากเน่าและโคนเน่า โรคใบเปื้อนน้ำหมาก หรือโรคเมลาโนส โรคแผลสะเก็ด หรือโรคสแค็บ โรคผลร่วง หรือโรคขั้วผลเน่า โรคทริสเตซา โรคกรีนนิ่ง และอาการผิดปกติที่เกิดจากการขาดธาตุอาหาร ส่วนแมลงและไรศัตรูส้มที่สำคัญ ซึ่งทำลาย ทำให้เกิดความเสียหายแก่การปลูกส้ม ได้แก่ หนอนชอนใบส้ม หนอนแก้วส้ม เพลี้ยไฟ ไรแดง และไรสนิม เกษตรจึงต้องปรับสภาพดินให้เหมาะสม หมั่นสังเกตดิน หรืออาจวัดค่าความเป็นกรด-ด่างในดิน หากมีความผิดปกติต้องปรับสภาพดินอาจใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก และแกลบเป็นวัสดุปรับปรุงดิน บริหารจัดการน้ำในสวนอย่างเป็นระบบ หากส้มเขียวหวานขาดน้ำจะทำให้ต้นโทรม โรคและแมลงเข้าทำลายได้ง่าย พยุงลำต้นเมื่อต้นเริ่มแตกกิ่งและใบ การตัดแต่งกิ่งและใบ โดยเลือกตัดแต่งกิ่งแขนงที่รกทึบด้านในลำต้นและกลางลำต้นออกเพื่อให้แสงแดดสามารถส่องเข้าถึงโคนต้น กิ่งปลายยอดที่ห้อยลงชิดดิน กิ่งที่อ่อนแอ กิ่งน้ำค้าง กิ่งที่มีลักษณะคดงอทับกัน กิ่งที่มีโรคหรือถูกแมลงทำลาย ลดการใช้สารเคมีเพื่อยืดอายุต้นส้มไม่ให้โทรมและปลอดภัยต่อเกษตรกรและผ๔บริโภค

ปี ๒๕๖๔ ประเทศไทยมีแหล่งปลูกส้มเขียวหวานทั้งหมด ๑๘ จังหวัด เนื้อที่ปลูกรวม ๑๒๘,๐๔๖ ไร่ ผลผลิตรวม ๒๕๙,๓๕๔ ตัน โดยภาคที่ปลูกส้มเขียวหวานมากที่สุด ได้แก่ ภาคเหนือ ๑๒๓,๓๕๘ ไร่ รองลงมา คือ ภาคกลาง ๓,๒๖๕ไร่ ภาคใต้ ๑,๒๓๘ ไร่ และภาคตะวันออกฉียงเหนือ ๑๘๕ ไร่ จังหวัดที่ปลูกส้มเขียวหวานมากที่สุดในประเทศ ๕ อันดับแรก ได้แก่ เชียงใหม่ สุโขทัย กำแพงเพชร แพร่ และเชียงราย รายละเอียดตามตารางที่ ๒

ตารางที่ ๒ จังหวัดที่มีการผลิตส้มเขียวหวานมากที่สุดในประเทศไทย ๑๐ อันดับแรก

ลำดับ	จังหวัด	ปริมาณผลผลิต (ตัน)				ร้อยละ
		๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔	ปี ๒๕๖๔
๑	เชียงใหม่	๙๑,๗๓๒	๙๖,๘๓๘	๙๕,๓๙๘	๑๑๔,๒๔๒	๔๔.๐๕
๒	สุโขทัย	๔๖,๗๖๒	๕๑,๘๑๘	๔๙,๒๓๔	๕๗,๕๘๓	๒๒.๒๐
๓	กำแพงเพชร	๒๒,๓๓๙	๓๐,๕๐๔	๓๒,๒๘๑	๓๔,๘๕๓	๑๓.๔๔
๔	แพร่	๑๒,๑๒๓	๑๓,๗๔๓	๑๑,๙๘๕	๑๗,๙๖๐	๖.๙๒
๕	เชียงราย	๑๐,๒๓๗	๑๒,๑๖๘	๑๑,๕๘๗	๑๓,๕๐๐	๕.๒๑
๖	พิจิตร	๙,๘๓๒	๙,๔๔๓	๗,๙๕๐	๗,๘๐๑	๓.๐๑
๗	ปทุมธานี	๔,๗๖๘	๔,๙๗๑	๔,๖๖๗	๔,๔๔๕	๑.๗๑
๘	น่าน	๒,๗๒๔	๓,๐๓๔	๓,๐๖๖	๔,๐๐๙	๑.๕๕
๙	แม่ฮ่องสอน	๙๗๘	๑,๐๘๕	๑,๓๒๓	๑,๖๔๙	๐.๖๔
๑๐	ยะลา	๑,๐๗๗	๑,๑๔๗	๑,๑๑๑	๑,๑๖๗	๐.๔๕

ที่มา สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (๒๕๖๔)

๑.๓ สถานการณ์การผลิตส้มเขียวหวานของจังหวัดสุโขทัย

๑.๓.๑ ประวัติการปลูกส้มเขียวหวานในจังหวัดสุโขทัย

ส้มแม่สิน เริ่มมีการเพาะปลูกตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๔๙๕ เริ่มจากมีผู้นำพันธุ์ส้มเขียวหวานมาจากเขตบางมด กรุงเทพมหานคร โดยเริ่มปลูกครั้งแรกบริเวณริมแม่น้ำยม เนื่องจากเป็นที่ราบและที่ลาดเชิงเขาที่มีแม่น้ำยมและลำห้วยแม่สินไหลผ่านบนผืนดินที่อุดมสมบูรณ์ จากนั้นจึงมีการขยายพันธุ์โดยใช้กิ่งตอนจากต้นที่มีลักษณะดี ให้ผลผลิตและรสชาติที่ดี ส้มเขียวหวานเริ่มมีการปรับตัวเข้ากับสภาพภูมิอากาศและภูมิประเทศของพื้นที่ ทำให้ส้มเขียวหวานมีสีเปลือกที่แตกต่างกันในแต่ละฤดูกาล ได้แก่ ฤดูหนาวสีทอง ฤดูร้อนสีน้ำตาลมีกระ และฤดูฝนสีเขียวปนสีน้ำตาล จากการได้รับธาตุอาหารจากดินดานและตะกอนที่ทับถมกันจากแม่น้ำยม รวมถึงอิทธิพลของน้ำพุร้อน ทำให้เนื้อมีสีส้มอมทอง รสชาติหวานฉ่ำเข้มข้น อย่างไรก็ตามส้มเขียวหวานอาจมีประวัติยาวนานตั้งแต่สมัยอาณาจักรสุโขทัย เนื่องจากสมัยสุโขทัยมีอาณาเขตกว้างขวางและมีการผลิตเครื่องถ้วยชามที่เรียกว่า “สังคโลก” ส่งไปขายยังต่างประเทศ ซึ่งเอกสารจีนโบราณสมัยราชวงศ์ซุ่งได้เรียกเมืองโบราณแห่งหนึ่งอยู่บริเวณเมืองสุโขทัยว่า “เฉิงเหลียง” สันนิษฐานว่าน่าจะหมายถึงเมืองเชลียงหรือเมืองศรีสัชนาลัยนั้นเอง และเนื่องจากส้มเขียวหวานมีถิ่นกำเนิดจากประเทศจีนจึงอาจเป็นพืชที่คนจีนนำเข้ามาระหว่างค้าขายและมีการเพาะปลูกกันมาแล้วตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นราชธานีสืบมา ปัจจุบันพื้นที่ปลูกส้มแม่สิน มีพื้นที่เพาะปลูกส้มเขียวหวานมากเป็นอันดับหนึ่งของประเทศไทยและได้ทำการส่งไปขายยังจังหวัดอื่น ๆ รวมถึงในต่างประเทศด้วย ทำให้ส้มแม่สินเป็นที่รู้จักกันทั่วไป

๑.๓.๒ ลักษณะภูมิประเทศตำบลแม่สินและตำบลแม่สำ

ตำบลแม่สินและตำบลแม่สำ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ ๑๗ องศา ๓๔ ลิปดา ถึง ๖๐ ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ ๙๙ องศา ๔๖ ลิปดา ถึง ๓๐ ลิปดาตะวันออก มีลักษณะเป็นพื้นที่ภูเขาสลับลำห้วย ที่ลาดเชิงเขา จากทิศเหนือมาทางใต้เป็นที่ราบลุ่มและที่ดอนขนาดเล็กสลับกันไปมีความชันปานกลางถึงชันมาก มีความสูง ๓๐๐ – ๗๐๐ เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง มีแม่น้ำยมไหลผ่านกลางตำบล ดินส่วนใหญ่เกิดจากหินตะกอนและหินแปร ชั้นล่างเป็นหินกรดมนสลับกับหินปูน ชั้นบางและหินเชิร์ตชั้นบาง สลับชั้นกับหินโคลน บริเวณที่ลาดเชิงเขาและที่ลาดลอนคลื่นอาจพบตะกอน เศษหินเชิงเขาและตะกอนผุพังตามเชิงเขาหรือขอบแอ่ง และบางแห่งมีหินอัคนีที่เกิดจากหินภูเขาไฟ ชนิดหินบะซอลต์ดินที่ผุพังมาจากหินภูเขาไฟจะอุดมสมบูรณ์ด้วยแร่ธาตุที่จำเป็นต่อพืช เมื่อเกิดการชะล้างลงมายังเชิงเขา ประกอบกับมีแหล่งน้ำพุร้อนริมตลิ่งแม่น้ำยมทำให้ดินมีแร่กำมะถัน ส่งผลให้ส้มแม่สินมีรสชาติเป็นเอกลักษณ์ รสหวานอมเปรี้ยว เมื่อสุกแล้วมีรสชาติหวานฉ่ำเข้มข้น เนื้อในมีสีส้มอมทอง ประกอบกับตำบลแม่สินและตำบลแม่สำ อยู่ติดกับป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์และเป็นพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์มีความหลากหลายของป่า เช่น ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง และป่าดิบชื้น จึงทำให้อุณหภูมิต่ำกว่าพื้นที่โดยรอบ อากาศเย็นและเหมาะสำหรับการเจริญเติบโตและให้ผลผลิตของส้ม การเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิสูงสุด ต่ำสุด และปริมาณน้ำฝน ทำให้สีเปลือกของส้มแม่สินในแต่ละฤดูมีสีที่แตกต่างกัน

๑.๓.๓ ลักษณะประจำพันธุ์

- รูปทรง ผลค่อนข้างกลม แป้นเล็กน้อย
- ผิวเปลือก ผิวมีสีแตกต่างกันขึ้นอยู่กับฤดูกาล ได้แก่ ฤดูหนาวสีทอง ฤดูร้อน สีน้ำตาลมีกระ และฤดูฝน สีเขียวปนสีน้ำตาล
- เนื้อ สีส้มอมทอง
- รสชาติ หวานอมเปรี้ยว มีค่าความหวาน ไม่น้อยกว่า ๘ องศาบริกซ์

๑.๓.๔ การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ GI

ส้มเขียวหวาน จังหวัดสุโขทัย ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication (GI) ปี ๒๕๖๓ ในชื่อ ส้มแม่สิน (Som Mae Sin หรือ Mae Sin Tangerine) เป็นส้มพันธุ์ส้มเขียวหวาน ผลค่อนข้างกลมแป้นเล็กน้อย เนื้อในผลมีสีส้ม อมทอง รสชาติหวานอมเปรี้ยว เนื้อแน่น ผนังกลีบบาง ถุงส้มนิ่ม สีเปลือกแตกต่างกันไปตามฤดูกาล โดยฤดูหนาวจะมีเปลือกสีทอง ฤดูร้อนเปลือกสีน้ำตาลมีกระ และฤดูฝนเปลือกสีเขียวปนสีน้ำตาล กระด้าง เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่สามารถผลิตได้เฉพาะท้องถิ่น โดยปลูกในพื้นที่ตำบลแม่สินและตำบลแม่สำ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

๑.๓.๕ ปริมาณและประสิทธิภาพการผลิตส้มเขียวหวานของจังหวัดสุโขทัย

จังหวัดสุโขทัย เป็นแหล่งปลูกส้มเขียวหวานสีทอง สำคัญของประเทศไทย โดยเมื่อปี ๒๕๖๕ จังหวัดสุโขทัยมีพื้นที่ปลูกส้มเขียวหวาน ๓๘,๓๕๘ ไร่ พื้นที่เก็บเกี่ยว ๒๒,๔๙๓ ไร่ ผลผลิตรวม ๑๓๐,๖๖๒ ตัน ผลผลิตเฉลี่ยต่อเนื้อที่เก็บเกี่ยว ๕,๘๐๙ กิโลกรัมต่อไร่ โดยส้มเขียวหวานมีฤดูการผลิต ๓ รุ่น รุ่นที่ ๑ ออกในช่วงเดือนตุลาคมถึงเดือนมกราคม คิดเป็นร้อยละ ๔๕ ของผลผลิตทั้งหมด รุ่นที่ ๒ ออกในช่วงปลายเดือนมกราคมถึงปลายเดือนมีนาคม คิดเป็นร้อยละ ๔๐ ของผลผลิตทั้งหมด และรุ่นที่ ๓ ออกในช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนมิถุนายน คิดเป็นร้อยละ ๑๕ ของผลผลิตทั้งหมด มีเกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวาน จำนวน ๓,๓๙๔ ราย อายุเฉลี่ย ๓๕-๖๕ ปี โดยแหล่งผลิตส้มเขียวหวานที่สำคัญอยู่ในอำเภอศรีสัชนาลัย มีเนื้อที่ปลูกเฉลี่ยต่อครัวเรือน ๑๑.๓๐ ไร่ รายละเอียดตามตารางที่ ๓

ตารางที่ ๓ จำนวนเกษตรกร เนื้อที่ปลูก ผลผลิต ปี ๒๕๖๓ – ๒๕๖๕

ปีเพาะปลูก	เกษตรกร		ปลูก (ไร่)	เก็บเกี่ยว (ไร่)	เนื้อที่ปลูกเฉลี่ยต่อราย (ไร่)	ผลผลิต		
	จำนวน (ราย)	อายุเฉลี่ย (ปี)				รวม (ตัน)	เฉลี่ยต่อเนื้อที่ปลูก (กก./ไร่)	เฉลี่ยต่อเนื้อที่เก็บเกี่ยว (กก./ไร่)
ปี ๒๕๖๓	๑,๙๑๙	๓๕-๖๕	๓๒,๓๔๖	๒๕,๕๓๕	๑๘.๘๖	๙๑,๘๖๖	๓,๔๙๘.๐๖	๓,๕๙๗.๖๕
ปี ๒๕๖๔	๓,๓๙๕	๓๕-๖๕	๓๘,๑๔๖	๒๓,๕๑๘	๑๑.๒๔	๑๐๑,๑๖๑	๒,๖๖๓.๘๗	๔,๓๒๐.๗๘
ปี ๒๕๖๕	๓,๓๙๔	๓๕-๖๕	๓๘,๓๕๘	๒๒,๔๙๓	๑๑.๓๐	๑๓๐,๖๖๒	๓,๔๐๖.๓๘	๕,๘๐๙

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดสุโขทัย

๑.๓.๖ ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนทางการเงินส้มเขียวหวานของจังหวัดสุโขทัย

ต้นทุนการผลิตส้มเขียวหวานจังหวัดสุโขทัยกว่าร้อยละ ๘๐ หมดไปกับค่าต้นทุนแปรผัน ซึ่งประกอบด้วยค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับค่าแรง เช่น การเตรียมดิน การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว เป็นต้น และที่เกี่ยวข้องกับค่าวัสดุ เช่น ค่าปุ๋ย ค่ายาปราบศัตรูพืชและวัชพืช ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง เป็นต้น โดยในปี ๒๕๖๕ มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย ๑๐,๕๘๓.๙๗ บาท/ไร่ หรือ ๗,๒๓๐ บาท/ตัน มีต้นทุนแปรผัน ๘,๐๓๘.๗๘ บาท/ไร่ ได้รับผลตอบแทน ๑๒,๕๐๐ บาท/ตัน ได้รับผลตอบแทนสุทธิจากการขายผลิต (กำไร) เท่ากับ ๕,๒๗๐ บาท/ตัน และอัตราผลตอบแทนจากการลงทุน ๗๒.๘๙ % สำหรับปี ๒๕๖๔ มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย ๙,๘๖๐.๖๘ บาท/ไร่ หรือ ๗,๑๘๐ บาท/ตัน มีต้นทุนแปรผัน ๘,๓๖๕.๘๖ บาท/ไร่ ได้รับผลตอบแทน ๑๐,๒๐๐บาท/ตัน ได้รับผลตอบแทนสุทธิจากการขายผลิต (กำไร) เท่ากับ ๓,๐๒๐ บาท/ตัน และอัตราผลตอบแทนจากการลงทุน ๔๒.๐๖ % จะเห็นได้ว่า ปี ๒๕๖๕ มีอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนมากกว่า ปี ๒๕๖๔ เท่ากับ ๓๐.๘๓ % เนื่องจากผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เพิ่มขึ้นและจำหน่ายได้ในราคาดีกว่า รายละเอียดตามตารางที่ ๔

ตารางที่ ๔ ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนทางการเงิน ปี ๒๕๖๓ - ๒๕๖๕

รายการ	ปี ๒๕๖๓	ปี ๒๕๖๔	ปี ๒๕๖๕
๑. ต้นทุนการผลิต			
๑.๑ ต้นทุนคงที่ (บาท/ไร่)	๒,๓๒๔.๖๓	๒,๔๗๔.๗๒	๒,๔๗๔.๗๒
๑.๒ ต้นทุนผันแปร (บาท/ไร่)	๗,๘๑๓.๑๕	๘,๓๖๕.๘๖	๘,๐๓๘.๗๘
๑.๓ ต้นทุนรวมต่อไร่ (บาท)	๑๐,๑๓๗.๗๘	๙,๘๖๐.๖๘	๑๐,๕๘๓.๙๗
๑.๔ ผลผลิตต่อไร่ (กก.)	๑,๒๐๒	๑,๓๗๓	๑,๔๖๔.๐๓
๑.๕ ต้นทุนรวมต่อตัน (บาท)	๘,๔๓๐	๗,๑๘๐	๗,๒๓๐
๒. รายได้ (บาท/ตัน)	๑๒,๐๐๐	๑๐,๒๐๐	๑๒,๕๐๐
๓. กำไรสุทธิ (บาท/ตัน)	๓,๕๗๐	๓,๐๒๐	๕,๒๗๐
๔. อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (ROI) (%)	๔๒.๓๕	๔๒.๐๖	๗๒.๘๙

หมายเหตุ : กำไรสุทธิ = รายได้ – ต้นทุนรวมต่อตัน

อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน = กำไรสุทธิ x ๑๐๐ / ต้นทุนรวมต่อตัน

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ ๒

๑.๓.๗ เกษตรกรและพื้นที่ที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP และตราสัญลักษณ์ GI

จังหวัดสุโขทัยมีเกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวานที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP จำนวน ๓๐๙ ราย (คิดเป็นร้อยละ ๙.๑๐) พื้นที่ ๓,๒๖๐ ไร่ (คิดเป็นร้อยละ ๘.๕๐) และเกษตรกรที่ขอใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ GI “ส้มแม่สิน” จำนวน ๑๔๖ ราย (คิดเป็นร้อยละ ๔.๓๐) โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการขับเคลื่อนองค์ความรู้และประชาสัมพันธ์เชิญชวนเกษตรกรผลิตสินค้าเกษตรเพื่อให้ได้รับการรับรองมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง คาดว่าจะมีเป้าหมายเพิ่มขึ้นในปีต่อไป รายละเอียดตามตารางที่ ๕

ตารางที่ ๕ จำนวนเกษตรกรเนื้อที่และจำนวนแปลงที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP และตราสัญลักษณ์ GI

มาตรฐาน	เกษตรกร (ราย)	พื้นที่ (ไร่)	จำนวน (แปลง)
๑. GAP	๓๐๙	๓,๒๖๐	๓๖๓
๒. GI	๑๔๖	-	-

ที่มา : ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรสุโขทัย, สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดสุโขทัย, สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสุโขทัย

๑.๓.๘ ปริมาณผลผลิตส้มเขียวหวานของจังหวัดสุโขทัยที่คาดว่าจะเก็บเกี่ยว ปี ๒๕๖๕/๖๖

ปริมาณผลผลิตส้มเขียวหวานของจังหวัดสุโขทัยที่คาดว่าจะเก็บเกี่ยวในปี ๒๕๖๕/๖๖ มีปริมาณทั้งสิ้น ๑๕๕,๗๖๔ ต้น โดยผลผลิตที่ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตร GAP และขอใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ GI “ส้มแม่สิน” มีปริมาณคาดการณ์รวม ๑๘,๑๑๖ ต้น คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๖๓ ของผลผลิตทั้งหมด สามารถแบ่งเป็นผลผลิตรุ่น ๑ มีปริมาณรวม ๙,๐๑๐ ต้น คิดเป็นร้อยละ ๙.๖๕ ของผลผลิตทั้งหมด ผลผลิตรุ่น ๒ ปริมาณรวม ๖,๘๓๑ ต้น คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๖๑ ของผลผลิตทั้งหมด และผลผลิตรุ่น ๓ ปริมาณรวม ๒,๒๗๖ ต้น คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๖๐ ของผลผลิตทั้งหมด สำหรับขนาดของผลส้มเขียวหวาน หรือเกรดส้ม คาดการณ์ว่าเกรดส้มเบอร์ ๐๐/๐ มีปริมาณรวมทั้งหมด ๒๓,๓๖๕ ตัน คิดเป็นร้อยละ ๑๕ ของผลผลิตทั้งหมด เกรดส้มเบอร์ ๑ มีปริมาณรวมทั้งหมด ๓๘,๙๔๑ ตัน คิดเป็นร้อยละ ๒๕ ของผลผลิตทั้งหมด เกรดส้มเบอร์ ๒ คาดการณ์ว่ามีปริมาณผลผลิตมากที่สุด โดยมีปริมาณรวมทั้งหมด ๕๔,๕๑๗ ตัน คิดเป็นร้อยละ ๓๕ ของผลผลิตทั้งหมด และเกรดส้มเบอร์ ๓,๔ มีปริมาณรวมทั้งหมด ๓๘,๙๔๑ ตัน คิดเป็นร้อยละ ๒๕ ของผลผลิตทั้งหมด รายละเอียดตามตารางที่ ๖

ตารางที่ ๖ ปริมาณผลผลิตส้มเขียวหวานของจังหวัดสุโขทัยที่คาดว่าจะเก็บเกี่ยว ปี ๒๕๖๕/๖๖ โดยแยกตามมาตรฐาน GAP GI และ ทั่วไป

มาตรฐาน	เกรดส้ม	ปริมาณคาดการณ์ (ตัน)			
		ผลผลิตรุ่น ๑ (ต.ค. ๖๕ - ม.ค. ๖๖)	ผลผลิตรุ่น ๒ (ก.พ. ๖๕ - เม.ย. ๖๖)	ผลผลิตรุ่น ๓ (พ.ค. ๖๖ - มิ.ย. ๖๖)	รวมทั้งหมด
GAP,GI	๐๐/๐	๑,๓๕๑	๑,๐๒๕	๓๔๑	๒,๗๑๗
	๑	๒,๒๕๒	๑,๗๐๘	๕๖๙	๔,๕๒๙
	๒	๓,๑๕๓	๒,๓๙๑	๗๙๖	๖,๓๔๑
	๓,๔	๒,๒๕๒	๑,๗๐๘	๕๖๙	๔,๕๒๙
	รวม	**๙,๐๑๐**	**๖,๘๓๑**	**๒,๒๗๖**	**๑๘,๑๑๖**
ทั่วไป	๐๐/๐	๑๒,๖๖๑	๕,๙๙๐	๑,๙๙๗	๒๐,๖๔๗
	๑	๒๑,๑๐๑	๙,๙๘๓	๓,๓๒๘	๓๔,๔๑๒
	๒	๒๙,๕๔๑	๑๓,๙๗๖	๔,๖๕๙	๔๘,๑๗๗
	๓,๔	๒๑,๑๐๑	๙,๙๘๓	๓,๓๒๘	๓๔,๔๑๒
	รวม	**๘๔,๔๐๔**	**๓๙,๙๓๑**	**๑๓,๓๑๒**	**๑๓๗,๖๔๗**
รวมทั้งหมด	๐๐/๐	๑๔,๐๑๒	๗,๐๑๔	๒,๓๓๘	๒๓,๓๖๕
	๑	๒๓,๓๕๓	๑๑,๖๙๐	๓,๘๙๗	๓๘,๙๔๑
	๒	๓๒,๖๙๕	๑๖,๓๖๗	๕,๔๕๖	๕๔,๕๑๗
	๓,๔	๒๓,๓๕๓	๑๑,๖๙๐	๓,๘๙๗	๓๘,๙๔๑
	รวม	**๙๓,๔๑๔**	**๔๖,๗๖๒**	**๑๕,๕๘๘**	**๑๕๕,๗๖๔**

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอศรีสัชนาลัย

๑.๓.๙ ระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ส้มเขียวหวานของจังหวัดสุโขทัย

แปลงใหญ่ส้มเขียวหวาน จังหวัดสุโขทัย ได้จัดตั้งขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ.๒๕๖๐ ที่ตำบลแม่สิน อำเภอศรีสัชนาลัย ในนามแปลงใหญ่ส้มเขียวหวานตำบลแม่สิน หมู่ที่ ๑๒ เกษตรกรจำนวน ๕๐ ราย พื้นที่เข้าร่วม ๘๐๐ ไร่ จนในปี ๒๕๖๖ มีการขยายเครือข่ายเกษตรกรผู้สนใจ ในพื้นที่ตำบลแม่สิน อำเภอศรีสัชนาลัย จำนวน ๗ แปลง และตำบลแม่สำ อำเภอศรีสัชนาลัย จำนวน ๒ แปลง จำนวนทั้งสิ้น ๙ แปลง เกษตรกรรวม ๓๘๙ ราย พื้นที่รวม ๔,๗๘๓.๒๕ ไร่ รายละเอียดตามตารางที่ ๖

โดยสำนักงานเกษตรจังหวัดสุโขทัย สำนักงานเกษตรอำเภอศรีสัชนาลัย สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดสุโขทัย ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรสุโขทัย ได้มีการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วม โดยบูรณาการงานร่วมกับโครงการสำคัญ ได้แก่ การบริหารจัดการแปลงใหญ่ การส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตร ส่งเสริมการจัดทำแปลงเรียนรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โครงการยกดับคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตร โครงการส่งเสริมการใช้สารชีวภัณฑ์และแมลงศัตรูธรรมชาติทดแทนสารเคมีทางการเกษตร โครงการระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ โครงการส่งเสริมและพัฒนาสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น เป็นต้น

การดำเนินงานขับเคลื่อนแปลงใหญ่ส้มเขียวหวาน ตามโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ของจังหวัดสุโขทัยในปัจจุบัน มุ่งเป้าในเรื่องการรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อสร้างความเข้มแข็งและส่งเสริมการลดต้นทุนการผลิต พัฒนาคุณภาพผลผลิตให้ได้มาตรฐานโดยเกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวานได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP ของกรมวิชาการเกษตร จำนวนทั้งสิ้น ๗๘ ราย ๘๓ แปลง พื้นที่ ๘๖๗ ไร่ และได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP ของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) จำนวนทั้งสิ้น ๒๓๑ ราย ๒๘๐ แปลง เนื้อที่ ๒,๓๙๓-๐-๘๐ ไร่

มีการบริหารจัดการกลุ่มในรูปแบบคณะกรรมการการบริหารจัดการ มีการจดทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน ๑๑ กลุ่ม โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณโครงการยกระดับแปลงใหญ่ด้วยเกษตรสมัยใหม่และเชื่อมโยงตลาด งบประมาณ ๒,๙๙๖,๑๘๒ บาท ดำเนินการก่อสร้างโรงคัดบรรจุ มาตรฐาน GMP ขนาด ๑๘x๒๔ ตร.ม. สนับสนุนเครื่องล้าง/คัด/แยกขนาด ส้มเขียวหวาน รถโฟล์คลิฟท์ ลังพลาสติกหูเหล็ก กล่องบรรจุส้มเขียวหวาน และงบประมาณ ๑,๗๑๓,๔๒๐ บาท ในการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ปุ๋ยเคมีและธาตุอาหาร

ในด้านการตลาด มีการประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมการจำหน่ายผลผลิตออนไลน์ สนับสนุนกล่องบรรจุภัณฑ์ มีกิจกรรมเชื่อมโยงส้มเขียวหวานแม่สิน สู่ผู้บริโภคเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร การสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการกระจายออกนอกแหล่งผลิต ๓ บาท/กก.

ตารางที่ ๗ ข้อมูลแปลงใหญ่ส้มเขียวหวาน จังหวัดสุโขทัย ปี ๒๕๖๐ – ๒๕๖๖

ที่	แปลงใหญ่ปี	ชื่อแปลงใหญ่	หมู่	ตำบล	อำเภอ	ชื่อประธาน	นามสกุลประธาน	เกษตรกร	พื้นที่ (ไร่)	โทรศัพท์
๑	๒๕๖๐	แปลงใหญ่ส้มเขียวหวานตำบลแม่สิน	๑๒	แม่สิน	ศรีสัชนาลัย	นายสุชัจจ์	พวงคำ	๕๐	๘๐๐	๐๘๖ ๒๐๑๗๐๙๑
๒	๒๕๖๒	แปลงใหญ่ส้มเขียวหวานแม่สินโซนเหนือ	๒	แม่สิน	ศรีสัชนาลัย	นายสมาน	เสนากูล	๔๗	๕๙๒.๗๕	๐๙๑ ๒๙๑๘๔๐๓
๓	๒๕๖๔	แปลงใหญ่ส้มเขียวหวานเกษตรปลอดภัยบ้านแม่ทาง	๒๕	แม่สิน	ศรีสัชนาลัย	นายสุเทพ	จินนิน	๓๙	๓๔๗	๐๖๔ ๕๙๖๒๖๗๒
๔	๒๕๖๔	แปลงใหญ่ส้มแม่สินพัฒนา	๑๒	แม่สิน	ศรีสัชนาลัย	นายสมพงษ์	ปลาป๊อก	๕๗	๖๐๗.๕๐	๐๘๗ ๘๔๐๐๓๗๒
๕	๒๕๖๔	แปลงใหญ่ส้มเขียวหวานเกษตรรุ่งเรือง	๑	แม่สิน	ศรีสัชนาลัย	นายประจักร์	มั่นหมาย	๓๗	๖๔๓	๐๙๓ ๑๙๓๐๓๒๐
๖	๒๕๖๔	แปลงใหญ่ส้มเขียวหวานพัฒนาอาชีพเกษตรกรทำสวนส้มตำบลแม่สิน	๑๔	แม่สิน	ศรีสัชนาลัย	นายวิบูลย์	กาใจ	๕๐	๖๕๐	๐๘๖ ๒๐๑๗๘๔๑
๗	๒๕๖๖	แปลงใหญ่ส้มเขียวหวานบ้านวังขอนงุ้น	๗	แม่สำ	ศรีสัชนาลัย	นายสมประสงค์	ยาใจ	๔๒	๓๖๑	๐๘๗ ๒๐๕๐๐๕๕
๘	๒๕๖๖	แปลงใหญ่ส้มเขียวหวานบ้านสันหีบ	๘	แม่สำ	ศรีสัชนาลัย	นางธารารัตน์	คุ้มชาติ	๓๗	๔๔๙	๐๘๕ ๒๗๑๙๒๒๘
๙	๒๕๖๖	แปลงใหญ่ส้มเขียวหวานก้าวหน้าพัฒนาแม่สิน	๒๑	แม่สิน	ศรีสัชนาลัย	นายประกิจ	ยุรยาตร	๓๐	๓๓๓	๐๙๑ ๒๙๔๐๑๒๑

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดสุโขทัย (๒๕๖๖)

๑.๓.๑๐ วิสาหกิจชุมชนส้มเขียวหวานที่จดทะเบียนในจังหวัดสุโขทัย

วิสาหกิจชุมชนส้มเขียวหวานที่จดทะเบียนในจังหวัดสุโขทัย ปัจจุบันมีจำนวน ๑๑ กลุ่ม อยู่ในพื้นที่อำเภอศรีสัชนาลัยทั้งหมด สำนักงานเกษตรจังหวัดสุโขทัยได้ดำเนินการส่งเสริมในด้านองค์ความรู้เรื่องการส้มเขียวหวานให้มีคุณภาพ และได้มาตรฐานเกษตร GAP ส่งเสริมในด้านการรวมกลุ่ม การบริหารจัดการกลุ่ม โดยกลุ่มวิสาหกิจมีเป้าหมายในการจำหน่ายส้มเขียวหวานผลสดเป็นหลัก และรองลงมาคือส่งเสริมให้มีการผลิตกล้าพันธุ์ส้ม รายละเอียดตามตารางที่ ๗

ตารางที่ ๘ ข้อมูลวิสาหกิจชุมชนส้มเขียวหวานที่จดทะเบียนในจังหวัดสุโขทัย

ที่	ชื่อวิสาหกิจชุมชน	ที่ตั้ง	วันที่อนุมัติ
๑	กลุ่มสวนส้มบ้านตอสัก	๓๑๒ ม.๑๓ ต.แม่สำ อ.ศรีสัชนาลัย จ. สุโขทัย	๑๑/๑๒/๒๕๕๐
๒	กลุ่มเพาะชำกล้าไม้เมืองเก่า	๒๘/๑ ม.๔ ต.ศรีสัชนาลัย อ.ศรีสัชนาลัย จ. สุโขทัย	๒๗/๐๑/๒๕๕๒
๓	กลุ่มพัฒนาอาชีพบ้านห้วยโป้	๓๖๘ ม.๑๔ ต.แม่สิน อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย	๒๓/๐๒/๒๕๕๒
๔	สวนส้มผสมผสานบ้านสุเม่นเหนือ	๘๑ ม.๒๑ ต.แม่สิน อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย	๑๒/๐๓/๒๕๕๓
๕	กลุ่มทำสวนส้มเขียวหวานและมะนาวเกษตรอินทรีย์บ้านสุเม่นเหนือ	๒๓๔ ม.๒๑ ต.แม่สิน อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย	๑๖/๐๓/๒๕๕๓
๖	กลุ่มเกษตรกรทำสวนส้มบ้านปากสิน	๑๓๕/๑ ม.๑๒ ต.แม่สิน อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย	๐๕/๐๙/๒๕๕๔
๗	พัฒนาสวนส้มเขียวหวานบ้านสุเม่นเหนือ	๒๓ ม.๒๑ ต.แม่สิน อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย	๑๖/๐๓/๒๕๕๖
๘	สวนส้มก้าวหน้าเศรษฐกิจพอเพียง	๑๒๑ ม.๒๑ ต.แม่สิน อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย	๑๐/๐๖/๒๕๕๖
๙	เกษตรอินทรีย์บ้านสุเม่นเหนือ	๑๒๖ ม.๒๑ ต.แม่สิน อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย	๑๐/๐๓/๒๕๕๗
๑๐	เกษตรผสมผสานบ้านสุเม่นบ้านสุเม่นเหนือ หมู่ ๒๑	๙๐ ม.๒๑ ต.แม่สิน อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย	๑๖/๐๓/๒๕๕๗
๑๑	กลุ่มสวนส้มกล้าพันธุ์กิ่งส้มสีทอง	๑๒๕ ม.๑๓ ต.แม่สิน อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย	๐๗/๑๐/๒๕๕๗

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดสุโขทัย (๒๕๖๖)

๑.๓.๑๑ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

จังหวัดสุโขทัยมีศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) จังหวัสุโขทัย และศูนย์เครือข่าย (ด้านส้มเขียวหวาน) จำนวน ๑ ศูนย์ ในพื้นที่ตำบลแม่สิน อำเภอศรีสัชนาลัย เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรของชุมชน เป็นสถานที่ให้บริการข่าวสาร บริการด้านการเกษตร รวมทั้งเป็นสถานที่รับเรื่องร้องเรียนของเกษตรกรในชุมชน โดยการปรับปรุงฐานเรียนรู้ แปลงเรียนรู้ หลักสูตรเรียนรู้ องค์ความรู้ และข้อมูลประจำศูนย์ฯลฯ รายละเอียดตามตารางที่ ๘

ตารางที่ ๙ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) จังหวัดสุโขทัย และศูนย์เครือข่าย (ด้านส้มเขียวหวาน) ดังนี้

ที่	ชื่อศูนย์เครือข่าย	ประเภทศูนย์	ที่อยู่	ชื่อเกษตรกร
๑	ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรเครือข่ายสวนสังขวุฒิ ต.แม่สิน อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย	ศูนย์เรียนรู้ด้านไม้ผล	๓๒๙ หมู่ ๒๔ ตำบลแม่สิน อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย	นายปราโมทย์ สังขวุฒิ

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดสุโขทัย (๒๕๖๖)

๑.๓.๑๒ ปฏิทินการเก็บเกี่ยวผลผลิตส้มเขียวหวานของจังหวัดสุโขทัย

ผลผลิตส้มเขียวหวานของจังหวัดสุโขทัย เกษตรกรมีทักษะองค์ความรู้ในการผลิตส้มเขียวหวานให้สามารถออกนอกฤดูได้ สามารถเก็บเกี่ยวส้มเขียวหวานได้ ๓ รุ่น โดยรุ่นที่ ๑ ออกในช่วงเดือนตุลาคมถึงเดือนมกราคม รุ่นที่ ๒ ออกในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงปลายเดือนเมษายน และรุ่นที่ ๓ ออกในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน ปกติหากใช้วิธีการตามธรรมชาติส้มเขียวหวานสามารถเก็บเกี่ยวได้ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงปลายเดือนเมษายน รายละเอียดตามตารางที่ ๙

ตารางที่ ๑๐ ปฏิทินการเก็บเกี่ยวผลผลิตส้มเขียวหวานของจังหวัดสุโขทัย

พันธุ์	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
ส้มเขียวหวาน	◄	—	—	►	◄	—	►	◄	►			
	รุ่นที่ ๑				**รุ่นที่ ๒**			**รุ่นที่ ๓**				

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดสุโขทัย

๑.๓.๑๓ ปริมาณการกระจายผลผลิตส้มเขียวหวานของจังหวัดสุโขทัยออกสู่ตลาดในช่วงเดือนต่างๆ

การผลิตส้มเขียวหวานของจังหวัดสุโขทัย สามารถผลิตได้ตลอดทั้งปี ผลผลิตจะออกสู่ตลาดในช่วงเดือนตุลาคมจนถึงเดือนมิถุนายน โดยส้มเขียวหวานมีฤดูการผลิต ๓ รุ่น รุ่นที่ ๑ ออกในช่วงเดือนตุลาคมถึงเดือนมกราคม คิดเป็นร้อยละ ๗๐ ของผลผลิตทั้งหมด รุ่นที่ ๒ ออกในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงปลายเดือนเมษายน คิดเป็นร้อยละ ๒๐ ของผลผลิตทั้งหมด และรุ่นที่ ๓ ออกในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน คิดเป็นร้อยละ ๑๐ ของผลผลิตทั้งหมด รายละเอียดตามตารางที่ ๑๐

ตารางที่ ๑๑ ปฏิทินปริมาณผลผลิตส้มเขียวหวานของจังหวัดสุโขทัยออกสู่ตลาด

รายการ	ปี ๒๕๖๕										รวม
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.-ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	
ปริมาณ	๑๓,๐๐๗	๑๑,๔๗๓	๘,๓๐๘	๘,๒๙๒	๙,๔๐๖	๒,๑๓๒	-	๒๓,๔๑๓	๓๙,๐๒๒	๑๕,๖๐๙	๑๓๐,๖๖๒
ร้อยละ	๙.๙๕	๘.๗๘	๖.๓๖	๖.๓๕	๗.๒๐	๑.๖๓	-	๑๗.๙๒	๒๙.๘๖	๑๑.๙๕	**๑๐๐.๐๐**

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดสุโขทัย, มกราคม ๒๕๖๖

๒. สถานการณ์การตลาดส้มเขียวหวาน

๒.๑ สถานการณ์การตลาดส้มเขียวหวานของโลก

ตลาดส้มเขียวหวานทั่วโลกมีการเติบโตอย่างต่อเนื่องในช่วงหลายปีที่ผ่านมา เนื่องจากความต้องการของผู้บริโภคที่เพิ่มขึ้นสำหรับผลไม้ที่ดีต่อสุขภาพและมีคุณค่าทางโภชนาการ และมีความต้องการส้มเขียวหวานอินทรีย์ที่มาจากธรรมชาติเพิ่มมากขึ้น ใส่ใจสิ่งแวดล้อมมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีการให้ความสำคัญกับผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่ม เช่น น้ำผลไม้ที่มีส่วนประกอบของส้มเขียวหวาน ของว่าง และแยม เนื่องจากส้มเขียวหวานมีรสชาติอร่อย หวานอมเปรี้ยวเล็กน้อย เมื่อแกะออกมาแล้วกลิ่นจะติดจมูก ทำให้เป็นที่นิยมกันเป็นอย่างมาก ทั้งในรูปของผลไม้สดและแปรรูป

ทั้งนี้รูปแบบการบริโภคอาจแตกต่างกันไปในแต่ละภูมิภาคตามความชอบ และเกี่ยวข้องกับทางวัฒนธรรม เช่น ส้มเป็นสัญลักษณ์ของความโชคดี ความมั่งคั่ง และความเจริญรุ่งเรือง ในวัฒนธรรมจีน ส้มเขียวหวานมักถูกแลกเปลี่ยนเป็นของขวัญในช่วงตรุษจีน งานแต่งงาน และเทศกาลอื่นๆ เชื่อกันว่าสีส้มสดใสและรูปร่างกลมของส้มเขียวหวานเป็นตัวแทนของความอุดมสมบูรณ์และพลังงานด้านบวก ทำให้จีนเป็นประเทศที่มีการผลิตส้มเขียวหวานมากที่สุดในโลก และติด ๑ ใน ๕ ประเทศที่มีการส่งออกส้มเขียวหวานมากที่สุด โดยเมื่อปี ๒๕๖๒ จีน มีปริมาณการส่งออกส้มเขียวหวาน ๖๔๐,๐๐๐ ตัน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๘๓ ของปริมาณการส่งออกทั่วทั้งโลก

หรือในวัฒนธรรมญี่ปุ่น ส้มหรือที่เรียกว่า "มิคัง" เกี่ยวข้องกับความโชคดีและมักจะแลกเปลี่ยนเป็นของขวัญในช่วงปีใหม่ของญี่ปุ่น ส้มเขียวหวานยังเป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์และเป็นที่ชื่นชอบของผู้บริโภคชาวญี่ปุ่นตามฤดูกาล หรือการนำส้มเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมอาหารในแถบเมดิเตอร์เรเนียน ส้มเขียวหวานมีบทบาทในขนบธรรมเนียมและประเพณีทางวัฒนธรรม อย่างเช่น ในโมร็อกโก มีการใช้ส้มเขียวหวานในอาหารแบบดั้งเดิมและมักเสิร์ฟในช่วงเทศกาลทางศาสนาและงานเฉลิมฉลองต่างๆ ในเช่นเดียวกันกับในสเปน ส้มเขียวหวานถือเป็นของว่างเพื่อความสดชื่น และผสานเข้ากับประเพณีการทำอาหารและขนมของประเทศ จึงทำให้ประเทศในแถบยุโรปมีการนำเข้าส้มเขียวหวานมากที่สุดในโลก โดยมีปริมาณรวมกัน ๓,๓๗๒,๐๐๐ ตัน คิดเป็นร้อยละ ๗๓.๑๗ ของปริมาณการนำเข้าทั่วโลก โดยประเทศที่นำเข้ามากที่สุดคือ รัสเซีย รองลงมาคือ เยอรมนี ฝรั่งเศส เพราะด้วยสภาพอากาศของประเทศในยุโรปหลายแห่งมีภูมิอากาศที่ไม่เหมาะสำหรับการเพาะปลูกส้มเขียวหวาน และส้มเป็นที่ต้องการสูงในช่วงฤดูหนาว โดยเฉพาะช่วงเทศกาลวันหยุด ประเทศในยุโรป ที่มีประเพณีการบริโภคส้มเขียวหวานในช่วงเทศกาลคริสต์มาสและปีใหม่ แม้หลายประเทศในยุโรปจะมีการปลูกส้มเขียวหวานและมีการส่งออกมากที่สุดในโลก อย่าง สเปน ที่มีปริมาณการส่งออกส้มเขียวหวาน ๑,๔๔๘,๗๐๐ ตัน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๗๗ ของการส่งออกทั่วโลก แต่ยังไม่พอเพียงต่อความต้องการบริโภค เนื่องจากโดยปกติแล้วส้มเขียวหวานจะไม่ปลูกในยุโรปในช่วงฤดูหนาว การนำเข้าจากต่างประเทศจึงตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้มากกว่า โดยส้มเขียวหวานส่วนใหญ่ปลูกในภูมิภาคที่มีสภาพอากาศเหมาะสม เช่น จีน อินโดนีเซีย สเปน ตุรกี โมร็อกโก และสหรัฐอเมริกา (ฟลอริดาและแคลิฟอร์เนีย) ปริมาณการผลิตอาจแตกต่างกันไปในแต่ละปีเนื่องจากสภาพอากาศ การระบาดของโรค และปัจจัยอื่นๆ รายละเอียดตามตารางที่ ๑๑ และ ๑๒

ตารางที่ ๑๒ ประเทศที่มีการส่งออกส้มเขียวหวานมากที่สุด ๕ ลำดับแรก

อันดับ	ประเทศ	ปริมาณส่งออก (พันตัน)				ร้อยละ
		ปี ๒๕๕๙	ปี ๒๕๖๐	ปี ๒๕๖๑	ปี ๒๕๖๒	ปี ๒๕๖๒
๑	สเปน (Spain)	๑,๔๗๑.๕	๑,๓๖๗.๓	๑,๔๐๖.๕	๑,๔๔๘.๗	๒๖.๗๗
๒	ตุรกี (Turkey)	๖๗๒.๗	๖๙๘.๕	๗๖๒.๖	๗๕๒.๐	๑๓.๙๐
๓	จีน (China)	๖๔๖.๔	๕๐๒.๖	๖๔๗.๐	๖๔๐.๐	๑๑.๘๓
๔	โมร็อกโก (Morocco)	๔๙๘.๗	๕๐๔.๙	๕๕๒.๕	๔๖๕.๕	๘.๖๐
๕	ปากีสถาน (Pakistan)	๓๕๓.๙	๒๓๓.๐	๓๙๒.๐	๔๐๕.๐	๗.๔๘

ที่มา องค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) (๒๕๖๓)

ตารางที่ ๑๓ ประเทศที่มีการนำเข้าส้มเขียวหวานมากที่สุด ๕ ลำดับแรก

อันดับ	ประเทศ	ปริมาณนำเข้า (พันต้น)				ร้อยละ
		ปี ๒๕๕๙	ปี ๒๕๖๐	ปี ๒๕๖๑	ปี ๒๕๖๒	ปี ๒๕๖๒
๑	รัสเซีย (Russian)	๗๖๓.๓	๘๑๑.๔	๘๕๔.๙	๘๙๗.๘	๑๙.๔๘
๒	เยอรมนี (Germany)	๔๑๐.๗	๓๗๖.๘	๓๘๗.๒	๓๘๗.๒	๘.๔๐
๓	ฝรั่งเศส (France)	๓๖๘.๑	๓๕๔.๙	๓๗๐.๕	๓๗๒.๔	๘.๐๘
๔	สหรัฐอเมริกา (USA)	๒๑๙.๒	๒๗๒.๙	๒๙๔.๐	๓๐๔.๐	๖.๖๐
๕	สหราชอาณาจักรอังกฤษ (United Kingdom)	๓๑๕.๕	๒๘๑.๗	๒๘๑.๗	๒๘๑.๗	๖.๑๑

ที่มา องค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) (๒๕๖๓)

๒.๒ สถานการณ์การตลาดส้มเขียวหวานของประเทศไทย

ปี ๒๕๖๔ ประเทศไทยมีแหล่งปลูกส้มเขียวหวานทั้งหมด ๑๘ จังหวัด เนื้อที่ปลูกรวม ๑๒๘,๐๔๖ ไร่ ผลผลิตรวม ๒๕๙,๓๕๔ ตัน โดยภาคที่ปลูกส้มเขียวหวานมากที่สุด ได้แก่ ภาคเหนือ ๑๒๓,๓๕๘ ไร่ รองลงมา คือ ภาคกลาง ๓,๒๖๕ ไร่ ภาคใต้ ๑,๒๓๘ ไร่ และภาคตะวันออกฉียงเหนือ ๑๘๕ ไร่ จังหวัดที่ปลูกส้มเขียวหวานมากที่สุดในประเทศ ๕ อันดับแรก ได้แก่ เชียงใหม่ สุโขทัย กำแพงเพชร แพร่ และเชียงราย สำหรับผลผลิต ปี ๒๕๖๔ มีปริมาณ ๒๕๙,๓๕๔ ตัน เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๖๓ ที่มีปริมาณผลผลิต ๒๐๔,๗๓๗ ตัน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ ๒๖.๖๘ โดยผลผลิตส้มเขียวหวานจะออกสู่ตลาดระหว่าง เดือนตุลาคมถึงเดือนพฤษภาคม และจะออกสู่ตลาดมากในช่วงกลางเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ ราคาส้มเขียวหวานที่เกษตรกรขายได้ ในปี ๒๕๖๔ ราคาขายส้มเขียวหวานเกรดคละเฉลี่ยอยู่ที่กิโลกรัมละ ๒๓.๓๓ บาท ส้มเขียวหวานเกรดรองเฉลี่ยอยู่ที่กิโลกรัมละ ๑๔.๔๐ บาท ส้มเขียวหวานเกรดเล็กเฉลี่ยอยู่ที่กิโลกรัมละ ๑๐.๓๑ บาท และส้มเขียวหวานเกรดใหญ่เฉลี่ยอยู่ที่กิโลกรัมละ ๑๙.๖๕ บาท

การส่งออกจากข้อมูลของกระทรวงพาณิชย์ พบว่า ผลไม้จำพวกส้ม สดหรือแห้ง(HS:๐๘๐๕) ปี ๒๕๖๔ (ม.ค. -ต.ค. ๒๕๖๔) มีปริมาณการส่งออก ๓๘,๑๔๗.๐๔ ตัน มูลค่า ๑,๒๔๓.๕๓ ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากช่วงเวลาเดียวกันของปีก่อนหน้า ที่ส่งออกได้ ๒๘,๘๕๒.๐๗ ตัน มูลค่า ๙๑๐.๐๔ ล้านบาท หรือปริมาณเพิ่มขึ้นร้อยละ ๓๒.๒๒ และมูลค่าเพิ่มขึ้นร้อยละ ๓๖.๖๕ ตามลำดับ โดยประเทศคู่ค้าที่สำคัญ ๕ อันดับแรก ได้แก่ จีน ฮ่องกง มาเลเซีย เมียนมา และลาว

ด้านรองอธิบดีกรมการค้าภายใน เปิดเผยว่าปัจจุบันเป็นช่วงผลผลิตส้มภาคเหนือกำลังออกสู่ตลาด โดยในปีนี้คาดการณ์ว่าปริมาณผลผลิต จะมีปริมาณรวม ๒๒๒,๘๒๙ ตัน โดยจังหวัดสุโขทัยและแพร่ เป็นหนึ่งในแหล่งผลิตที่สำคัญคิดเป็น ๒๙% ของผลผลิตทั้งหมด และจะออกสู่ตลาดมากที่สุดในช่วงเดือนธันวาคม ๒๕๖๕ โดยก่อนหน้านี้ นายจุรินทร์ ลักษณวิศิษฏ์ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ได้สั่งการให้กรมการค้าภายในเข้าไปดำเนินการช่วยเหลือเกษตรกรภายใต้มาตรการบริหารจัดการผลไม้เชิงรุก โดยตลอดปีการผลิต ๒๕๖๕ ได้เชื่อมโยงกับผู้ประกอบการเข้าไปรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรตั้งแต่ต้นฤดูกาลผลิต รวม ๕๔๔,๙๓๕ ตัน

ประกอบด้วยการรับซื้อภายใต้มาตรการบริหารจัดการผลไม้ปี ๒๕๖๕ เช่น การใช้อมก๋อยโมเดล เพื่อช่วยหาตลาดให้กับเกษตรกรเป็นการล่วงหน้า การสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการกระจายออกนอกแหล่งผลิต ๓ บาท/กก. การผลักดันการส่งออก การใช้รถเร่จำหน่ายผลไม้ การจัดพื้นที่ขาย ณ ห้างท้องถิ่น ปั๊มน้ำมัน ห้างค้าส่ง–ค้าปลีก การจัดกิจกรรมพาณิชย์ Fruit festival ๒๐๒๒ ซึ่งผลจากการดำเนินงานตลอดปี ๒๕๖๕ ส่งผลให้ราคาผลไม้ในภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ดีมากทุกชนิด

๒.๓ สถานการณ์การตลาดส้มเขียวหวานของจังหวัดสุโขทัย

จังหวัดสุโขทัยเป็นพื้นที่ปลูกส้มเขียวหวานแหล่งสำคัญของประเทศไทย โดยเมื่อปี ๒๕๖๕ ผลผลิตส้มเขียวหวานรวม ๑๓๐,๖๖๒ ตัน ซึ่งผลผลิตส้มเขียวหวานของเกษตรกรส่วนใหญ่จำหน่ายที่จุดรับซื้อแผงส้มในพื้นที่ตำบลแม่สินและตำบลแม่สำ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ซึ่งมีผู้ประกอบกิจการแผงส้มในตำบลแม่สินที่ได้จดทะเบียนพาณิชย์กับองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สิน จำนวน ๓๗ ราย ผลผลิตส้มเขียวหวานทั้งหมดถูกกระจายไปยังตลาดทั้งในและต่างประเทศ โดยแยกเป็นร้อยละ ๖๐ จำหน่ายให้แก่พ่อค้าส่งจากต่างจังหวัดเพื่อนำไปจำหน่ายต่อยังตลาดไท จังหวัดปทุมธานี ตลาดสี่มุมเมือง กรุงเทพมหานครฯ ตลาดศรีเมือง จังหวัดราชบุรี ตลาดภาคอีสาน และตลาดโรงเกลือ จังหวัดสระแก้ว อีกร้อยละ ๒๐ จะส่งไปจำหน่ายตลาดต่างประเทศ เช่น ลาว เวียดนาม กัมพูชา มาเลเซีย ร้อยละ ๑๐ จะจำหน่ายให้พ่อค้าปลีกต่างจังหวัด และร้อยละ ๑๐ จำหน่ายให้พ่อค้าส่งในจังหวัดเพื่อจำหน่ายให้พ่อค้าปลีกเพื่อจำหน่ายให้ผู้บริโภคในจังหวัด และสำนักงานพาณิชย์จังหวัดสุโขทัยได้มีมาตรการกระตุ้นการตลาดโดยสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการกระจายออกนอกแหล่งผลิต ๓ บาท/กก. และมีกิจกรรมเชื่อมโยงส้มเขียวหวานแม่สิน สู่ผู้บริโภคเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร โดยได้นำส้มเขียวหวานจากกลุ่มแปลงใหญ่กระจายไปยังสำนักงานพาณิชย์ในพื้นที่ภาคอีสาน ขณะที่ราคารับซื้อส้มเขียวหวานโดยผู้ประกอบการ (ล้ง) ในพื้นที่รับซื้อในปี ๒๕๖๔ ราคารับซื้อเฉลี่ยเบอร์ ๐๐/๐ ราคา ๑๘.๘๑ บาท เบอร์ ๑ ราคา ๑๔.๓๑ บาท เบอร์ ๒ ราคา ๑๐.๗๗ บาท เบอร์ ๓ ราคา ๙.๓๖ บาท เบอร์ ๔ ราคา ๗.๔๔ บาท ปี ๒๕๖๕ ราคารับซื้อเฉลี่ยเบอร์ ๐๐/๐ ราคา ๑๖.๘๙ บาท เบอร์ ๑ ราคา ๑๑.๘๑ บาท เบอร์ ๒ ราคา ๗.๗๐ บาท เบอร์ ๓ ราคา ๕.๐๒ บาท เบอร์ ๔ ราคา ๓.๓๑ บาท และปี ๒๕๖๖ (เดือนมกราคม-เดือนมิถุนายน) ราคารับซื้อเฉลี่ยเบอร์ ๐๐/๐ ราคา ๒๓.๐๐ บาท เบอร์ ๑ ราคา ๑๗.๔๖ บาท เบอร์ ๒ ราคา ๑๑.๖๗ บาท เบอร์ ๓ ราคา ๕.๘๔ บาท เบอร์ ๔ ราคา ๔.๓๐ บาท ทั้งนี้ราคารับซื้อส้มเขียวหวานมีแนวโน้มราคาสูงในช่วงเดือนมกราคม-เดือนมิถุนายน ซึ่งเป็นช่วงผลผลิตส้มเขียวหวานรุ่นที่ ๒ และ ๓ ขณะที่ราคารับซื้อจะตกลงในช่วงต้นผลผลิตส้มเขียวหวานรุ่นที่ ๑ เดือนตุลาคม-เดือนธันวาคม รายละเอียดตามตารางที่ ๑๓

ตารางที่ ๑๔ ราคาขายส้มเขียวหวานย้อนหลังปี พ.ศ. ๒๕๖๔ – ๒๕๖๖

หน่วย : บาท/กิโลกรัม

ปี พ.ศ.	๒๕๖๔										
เบอร์ส้ม	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.-ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	เฉลี่ย
๐๐/๐	๒๕	๒๕	๒๕	๒๒.๕๐	๑๕.๑๓	๑๔.๘๐	-	๑๕.๓๔	๑๓.๕๐	๑๓	๑๘.๘๑
๑	๒๐	๒๐	๒๐	๑๗.๕๐	๑๐.๖๓	๑๒.๘๐	-	๙.๑๗	๙.๑๓	๙.๕๐	๑๔.๓๑
๒	๑๕	๑๕	๑๕	๑๔	๙	๑๑.๘๐	-	๕.๖๗	๕.๖๓	๕.๘๐	๑๐.๗๗
๓	๑๒	๑๒	๑๑	๑๑	๘	๑๐.๘๐	-	๑๓.๕๐	๓.๑๓	๒.๘๐	๙.๓๖
๔	๑๐	๑๐	๙	๙.๕๐	๗	๙.๒๐	-	๙	๑.๖๓	๑.๖๐	๗.๔๔
ปี พ.ศ.	๒๕๖๕										

เบอร์ส้ม	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.-ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	เฉลี่ย
๐๐/๐	๑๓.๕๐	๑๒	๑๑.๕๐	๒๑.๕๐	๒๐.๗๕	๒๕.๕๐	-	๑๗	๑๕.๒๕	๑๕	๑๖.๘๙
๑	๘.๕๐	๗	๖.๕๐	๑๘	๑๕.๗๕	๑๙.๕๐	-	๑๑	๑๐	๑๐	๑๑.๘๑
๒	๕.๕๐	๔.๓๘	๔	๑๓.๕๐	๑๓.๑๓	๑๔.๕๐	-	๕.๕๐	๔.๗๕	๔	๗.๗๐
๓	๒.๕๐	๑.๑๕	๒.๕๐	๙.๒๕	๑๐	๑๐.๗๕	-	๓	๓	๓	๕.๐๒
๔	๑	๑	๑	๖	๗	๗.๗๕	-	๒	๒	๒	๓.๓๑
ปี พ.ศ.	**๒๕๖๖**										
เบอร์ส้ม	**ม.ค.**	**ก.พ.**	**มี.ค.**	**เม.ย.**	**พ.ค.**	**มิ.ย.**	**ก.ค.-ก.ย.**	**ต.ค.**	**พ.ย.**	**ธ.ค.**	**เฉลี่ย**
๐๐/๐	๑๙.๗๕	๑๘.๗๕	๒๒	๒๘	๒๖.๕๐	๒๓	-	-	-	-	๒๓.๐๐
๑	๑๓.๗๕	๑๓.๕๐	๑๖.๕๐	๒๒.๗๕	๒๑.๒๕	๑๗	-	-	-	-	๑๗.๔๖
๒	๙	๖	๙.๒๕	๑๕.๕๐	๑๕.๒๕	๑๕	-	-	-	-	๑๑.๖๗
๓	๒	๑	๒.๗๕	๗.๒๕	๘	๑๔	-	-	-	-	๕.๘๔
๔	๑	๑	๑	๔.๒๕	๕.๕๐	๑๓	-	-	-	-	๔.๓๐

ที่มา : สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสุโขทัย

การคาดการณ์ปริมาณผลผลิตส้มเขียวหวาน ปี ๒๕๖๖/๖๗ ที่คาดว่าจะเก็บเกี่ยว พบว่าผลผลิตมีการกระจายตัวออกสู่ตลาดในปริมาณที่ใกล้เคียงกันในแต่ละเดือน แต่ในช่วงที่สถานการณ์ราคาผลผลิตส้มเขียวหวานตกต่ำมักจะเกิดขึ้นในช่วงเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนมีนาคมของปีถัดไป เนื่องจากในช่วงระยะเวลาดังกล่าว เป็นช่วงผลผลิตส้มเขียวหวานในหลาย ๆ พื้นที่ของประเทศ มีผลผลิตออกสู่ตลาดจำนวนมากเช่นเดียวกัน ผู้รับซื้อในพื้นที่ไม่สามารถรับซื้อผลผลิตในพื้นที่ได้ครั้งละจำนวนมาก เนื่องจากตลาดปลายทางของผลผลิตแต่ละจังหวัดเป็นแหล่งเดียวกัน ทำให้ผู้ประกอบการในพื้นที่ไม่สามารถระบายผลผลิตได้ทันเวลา การรับซื้อเป็นไปโดยชะลอตัวและราคาตกต่ำ ส่งผลให้เกษตรกรจำหน่ายผลผลิตได้ในราคาที่ไม่สอดคล้องกับต้นทุนการผลิต ส่งผลกระทบต่อรายได้ รายละเอียดตามตารางที่ ๑๔

ตารางที่ ๑๕ การคาดการณ์ ปริมาณผลผลิตส้มเขียวหวาน ปี ๒๕๖๖/๖๗

ผลผลิตคาดการณ์ (ตัน)									
ต.ค.๖๖	พ.ย.๖๖	ธ.ค.๖๖	ม.ค.๖๗	ก.พ.๖๗	มี.ค.๖๗	เม.ย.๖๗	พ.ค.๖๗	มิ.ย.๖๗	รวม
๖๒๗	๒๑,๓๖๙	๘,๑๒๐	๕,๖๙๘	๗๗๙	๑,๕๕๘	๗,๗๙๑	๕,๔๕๔	๑,๒๖๐	๕๒,๖๕๖

หมายเหตุ : ข้อมูลการคาดการณ์ผลผลิตสำนักงานเกษตรจังหวัดสุโขทัย

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดสุโขทัย, กรกฎาคม ๒๕๖๖

สำหรับช่องทางการจำหน่ายส้มเขียวหวานของเกษตรกร ดังนี้

๑. จำหน่ายให้กับผู้ประกอบกิจการแผงส้มในพื้นที่ ถูกกระจายไปยังตลาดไท ตลาดสี่มุมเมือง ฯลฯ

๒. จำหน่ายให้กับพ่อค้าปลีกเข้ามารับซื้อโดยตรง ถูกกระจายไปยังตลาดในจังหวัด ต่างจังหวัดและต่างประเทศ

๓. จำหน่ายโดยตรงตามแผงผลไม้ในพื้นที่

๔. จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น Facebook Line

๓. ปัญหาสำคัญ ความท้าทาย และข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาในการผลิตและการตลาดของส้มเขียวหวานจังหวัดสุโขทัย

ตารางที่ ๑๖ ปัญหาสำคัญ ความท้าทาย และข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาในการผลิตและการตลาดของส้มเขียวหวานจังหวัดสุโขทัย

ปัญหา ความท้าทาย	ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข
ปัญหาด้านการผลิต ๑. ปัญหาโรคและแมลงระบาดในสวนส้มเขียวหวาน ๒. ต้นทุนการผลิตสูง ราคาปัจจัยการผลิตกับปุ๋ยเคมี สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช น้ำมันเชื้อเพลิงมีราคาแพง ๓. พื้นที่ปลูกขาดแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร เสี่ยงเกิดภัยแล้ง ๕. ผลผลิตไม่ได้คุณภาพ ๖. ผลผลิตล้นตลาดในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ๗. แปลงเกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่ได้การตรวจและรับรองมาตรฐาน GAP ๘. เกษตรกรขาดการวางแผนการผลิตอย่างเป็นระบบ ปริมาณผลผลิตไม่สามารถกระจายได้ทั้งปี ๙. กลุ่มแปลงใหญ่ในพื้นที่ไม่ครอบคลุม	๑. หน่วยงานวิจัยที่เกี่ยวข้องบูรณาการและเร่งรัดการวิจัยแก้ปัญหาโรคแมลง และการพัฒนาการผลิตที่มีคุณภาพ และถ่ายทอดเทคโนโลยีไปสู่เกษตรกรทั่วถึง ๒. ส่งเสริมการลดต้นทุนในการผลิต เช่น กิจกรรมการอบรมลดต้นทุนในการผลิต ลดการใช้สารเคมีและหันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพ สารชีวภัณฑ์ฯ ทดแทน เป็นต้น ๓. เพิ่มแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและวางแผนระบบการใช้น้ำ ๔. ส่งเสริมการรวมตัวของกลุ่มแปลงใหญ่ เพื่อให้ผลิตสินค้ามีคุณภาพ และได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP ๕. ฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการวางแผนการผลิต ๖. ส่งเสริมให้ใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การใช้สารชีวภัณฑ์ ปุ๋ยชีวภาพ ๘. ส่งเสริมการปลูกพืชผสมผสาน เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้ตลอดทั้งปี กระจายความเสี่ยง ๙. ส่งเสริมการจัดตั้งสหกรณ์การเกษตร ๑๐. นำเทคโนโลยี IoT มาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพ
ปัญหาด้านการแปรรูป ๑. ไม่มีโรงงานแปรรูปผลผลิตในพื้นที่ ๒. ขาดการนำงานวิจัยมาพัฒนาแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้มีมูลค่าสูง ๓. การแปรรูปไม่หลากหลาย ๔. ขาดการส่งเสริมสนับสนุนให้เกษตรกรและผู้ประกอบการทำธุรกิจอุตสาหกรรมแปรรูป	๑. ส่งเสริมการตั้งโรงงานแปรรูปในพื้นที่ ๒. บูรณาการหน่วยงานภาครัฐ ภาคการศึกษาเพื่อวิจัยการรูปผลผลิตเพิ่มมูลค่า ๓. ศึกษาแนวทางการแปรรูปผลผลิตที่หลากหลาย เช่น รูปแบบการตั้งโรงงาน หรือการจ้างผลิต OEM
ปัญหาด้านการตลาด ๑. ตลาดรับซื้อผลผลิตไม่หลากหลาย ๒. เกษตรกรไม่สามารถกำหนดราคาขายได้ ถูกกดราคาจากพ่อค้าทำให้ได้ราคาต่ำ ขาดอำนาจการต่อรอง ๓. ขาดการขยายตลาดเดิมและเพิ่มช่องทางการตลาดใหม่	๑. สนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นสมาคม/แปลงใหญ่ / วิสาหกิจชุมชน/สหกรณ์ ๒. กิจกรรมเชื่อมโยงกระจายผลผลิตส้มเขียวหวานออกนอกแหล่งผลิต ๓. ประสานและสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆทั้งภาครัฐและเอกชน เพิ่มสินค้าเกษตรของส้มเขียวหวานและผลิตภัณฑ์แปรรูปในธุรกิจการท่องเที่ยว ๔. เจรจาการค้าต่างประเทศ จัดหาตลาดต่างประเทศ ๕. ประสานตลาดกลางผลไม้ เช่น ตลาดไท ตลาดไอยรา ตั้งแผงขายส้มเขียวหวานจากเกษตรกรในพื้นที่โดยตรง

๔. การดำเนินการให้การส่งเสริมและสนับสนุนเกษตรกรและผู้ประกอบการส้มเขียวหวานของจังหวัดสุโขทัย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัดสุโขทัย ได้แก่ หน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุโขทัย สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสุโขทัย สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดสุโขทัย ลงพื้นที่พบเกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวานในพื้นที่ตำบลแม่สินเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีการเพาะปลูกส้มเขียวหวานมากที่สุดในจังหวัดสุโขทัย โดยมีการให้ข้อคิดเห็นและช่วยเหลือสนับสนุนเกษตรกรและผู้ประกอบการผู้ปลูกส้มเขียวหวาน ดังนี้

๔.๑ ส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มเพื่อรวบรวมผลผลิต เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองทางการตลาด

๔.๒ ส่งเสริมการวางแผนการผลิตโดยยึดหลักการตลาดนำการผลิต

๔.๓ ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาเกษตรกร ให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง/ เกษตรกรต้นแบบ/ Smart Farmer และเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็น Young Smart Farmer

๔.๔ ส่งเสริมเพิ่มประสิทธิภาพการรวมกลุ่ม และสร้างเครือข่าย

๔.๕ ส่งเสริมและพัฒนาประสิทธิภาพระบบการผลิตสินค้าเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่

๔.๖ ส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์ชีวภาพคุณภาพสูงลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร

๔.๗ ส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการปรับปรุงบำรุงดิน

๔.๘ ส่งเสริมและเพิ่มการรับรองมาตรฐานความปลอดภัยสินค้าการเกษตร

๔.๙ ส่งเสริมเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรอัตลักษณ์ สินค้า GI

๔.๑๐ ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร / เกษตรสุขภาพ

๔.๑๑ ส่งเสริมและให้ความรู้การทำตลาด Online/ การทำการตลาดเชิงรุก

๔.๑๒ ส่งเสริมการผลิตและบริโภคสินค้าเกษตรที่รักษาระบบนิเวศและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

๔.๑๓ ส่งเสริมและวางระบบชลประทานให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่

๔.๑๔ ปรับปรุงฐานข้อมูลสินค้าเกษตรรายสินค้าให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน

๔.๑๕ ส่งเสริมและพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรแบบครบวงจร เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

๔.๑๖ ส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้เพื่อปรับเปลี่ยนการผลิตด้านการเกษตรตามความเหมาะสมของพื้นที่

๕. แนวทางการขับเคลื่อนสินค้าส้มเขียวหวานภายใต้ BCG Value Chain ของจังหวัดสุโขทัย

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้กำหนดแนวทางการขับเคลื่อนการเกษตรโดยใช้ BCG Model เป็นตัวกำหนดรูปแบบการพัฒนา และมอบหมายให้สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด ร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ดำเนินงานการพัฒนาสินค้าเกษตรที่สำคัญ ภายใต้ BCG Model โดยจังหวัดสุโขทัยได้พิจารณาคัดเลือกสินค้าสำคัญ ๒ ชนิด คือ ข้าว และส้มเขียวหวาน

ในการพัฒนาสินค้าส้มเขียวหวานได้กำหนดกลุ่มเป้าหมาย คือ เกษตรกรกลุ่มแปลงใหญ่ส้มเขียวหวาน จำนวน ๙ แปลง พื้นที่อำเภอศรีสัชนาลัย โดยมีกระบวนการขับเคลื่อนงาน ดังนี้

Bio Economy ดำเนินการส่งเสริมพัฒนาบุคลากร - Reskill and Upskill อาสาสมัครเกษตร (อกษ.) และพัฒนาเกษตรกรเข้าสู่การเป็น Smart Farmer โดยส่งเสริมให้เข้าถึงความรู้เทคโนโลยี/ นวัตกรรม/ ระบบตลาดสมัยใหม่ ส่งเสริมรวมกลุ่มและสร้างเครือข่าย (ผลิต-แปรรูป-ตลาด) ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ตรวจวิเคราะห์สภาพดิน ส่งเสริมการใช้ระบบบริหารจัดการน้ำอัจฉริยะ / ระบบน้ำหยด การยกระดับคุณภาพ (Trust) ส่งเสริมการผลิตส้มคุณภาพ ได้มาตรฐานความปลอดภัย (GAP/มาตรฐานอินทรีย์)

พัฒนาเจ้าหน้าที่/เกษตรกร ผู้ทำหน้าที่ในการตรวจสอบรับรองคุณภาพผลผลิตทุกระดับ เพื่อรองรับระบบการตรวจสอบรับรองแปลงการผลิตที่ดีเชน การรับรองแบบมีส่วนรวม (Participatory Guarantee"System – PGS) GAP มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ส่งเสริมการสร้างสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) การสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยแปรรูปขั้นต้น เช่น น้ำส้มคั้นสด แยมส้ม แปรรูปขั้นกลาง เช่น สบู่ การพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างความหลากหลาย การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ สร้างแบรนด์หรือตราสินค้า "ส้มชนาลัย" มาตรฐานการผลิต (GMP HACCP) มาตรฐาน อย./ มผช. ด้านการตลาด ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อในรูปแบบต่าง ๆ เช่น แผ่นพับ รายการวิทยุ/ โทรทัศน์ สื่อ Online ต่างๆ ร่วมงานแสดงและจำหน่ายสินค้า (ข้าวและผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว) สร้างกลไกตลาดค้าปลีก ค้าส่ง Online และส่งออกตลาดทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด

Circular Economy ดำเนินการส่งเสริมการใช้ประโยชน์เต็มประสิทธิภาพ โดยรณรงค์ให้ยุติการเผาเศษวัสดุทางการเกษตร แล้วนำมาใช้ประโยชน์ เช่น การทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวภาพ ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยพืชสดในการปรับปรุงบำรุงดิน สนับสนุนการใช้ประโยชน์เต็มประสิทธิภาพ นำเปลือกส้มที่เหลือ มาทำสเปรย์ไล่ยุง ธูป นำส้มตกเกรดเผาเป็นถ่านสำหรับใช้ดับกลิ่น เพื่อเพิ่มมูลค่า

Green Economy ดำเนินการส่งเสริมกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์ ทดแทนการใช้สารเคมีทางการเกษตร การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินการสร้างความยั่งยืนบนฐานทรัพยากรชีวภาพ ศึกษาวิจัยการปรับปรุงบำรุงพันธุ์ส้มเพื่อให้ได้พันธุ์ที่มีคุณภาพสม่ำเสมอ ส่งเสริมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตร การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและเชิงนิเวศในชุมชน/ท้องถิ่น ส่งเสริมการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Zero Waste) สร้างความมั่นใจและดึงดูดให้ผู้บริโภคหันมาบริโภคสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ประชาสัมพันธ์การบริโภคสินค้าปลอดภัย / สินค้าอินทรีย์

เป้าหมาย เพิ่มพื้นที่ปลูกส้มแม่สิน มาตรฐานปลอดภัย/ อินทรีย์ ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เพื่อเกษตรกรมีรายได้สูงขึ้น ทำการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ลดพื้นที่การเผา ในพื้นที่ทำเกษตร รายละเอียดตามรูปภาพที่ ๑

รูปภาพที่ ๑ การขับเคลื่อนเพื่อเชื่อมโยงกับสินค้าเกษตรในจังหวัด การจัดทำ BCG Value Chain ภาคการเกษตร สินค้าส้มเขียวหวาน จังหวัดสุโขทัย

BCG Value Chain ภาคการเกษตร
(สินค้า) ส้มแม่สิน จังหวัด สุโขทัย

	ต้นทาง			กลางทาง (สถาบันเกษตรกร,ผู้ประกอบ)	ปลายทาง (อุตสาหกรรม)
Bio การสร้างมูลค่า (Value Creation)	**บุคลากร** - Reskill and Upskill อาสาสมัครเกษตร (อกษ.) และพัฒนาเกษตรกรเข้าสู่การเป็น Smart Farmer โดยส่งเสริมให้เขาถึงความรู้เทคโนโลยี/ นวัตกรรม/ ระบบตลาดสมัยใหม่ - ส่งเสริมรวมกลุ่มและสร้างเครือข่าย (ผลิต-แปรรูป-ตลาด)	การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต **พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน** - ตรวจวิเคราะห์สภาพดิน (Agrimap) - ระบบบริหารจัดการน้ำอัจฉริยะ / ระบบน้ำหยด	**ยกระดับคุณภาพ (Trust)** - ส่งเสริมการผลิตส้มคุณภาพได้มาตรฐานความปลอดภัย (GAP/ มาตรฐานอินทรีย์) - พัฒนาเจาหนาที่/เกษตรกรผู้ทำหนาที่ในการตรวจสอบรับรองคุณภาพผลผลิตทุกระดับ เพื่อรองรับระบบการตรวจสอบรับรองแปลงการผลิตที่ดีเชน การรับรองแบบมีส่วนรวม (Participatory Guarantee System – PGS) ThaiGap GAP มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ - ส่งเสริมการสร้างสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI)	**การสร้างมูลค่าเพิ่ม** - แปรรูปขั้นต้น เช่น นำส้มคั้นสด แยมส้ม - แปรรูปขั้นกลาง เช่น สบู่ - การพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างความหลากหลาย - การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ - สร้างแบรนด์หรือตราสินค้า "ส้มชนาลัย" - มาตรฐานการผลิต (GMP HACCP) มาตรฐาน อย./ มผช.	**การตลาด** - ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อในรูปแบบต่าง ๆ เช่น แผ่นพับ รายการวิทยุ/ โทรทัศน์ สื่อ Online ต่างๆ - ตลาดโดยการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ เช่น ตลาดเกษตรกร - ร่งมงานแสดงและจำหน่ายสินค้า (ข้าวและผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว) - ตลาดค้าปลีก ค้าส่ง Online และส่งออกตลาดทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด
Circular (Zero Waste)	**การใช้ประโยชน์เต็มประสิทธิภาพ** - ยุติการเผาหญ้า นำวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรมาใช้ประโยชน์ เช่น การทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวภาพ - ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยพืชสดในการปรับปรุงบำรุงดิน			**การใช้ประโยชน์เต็มประสิทธิภาพ** - เปลือกส้มที่เหลือ นำมาทำสเปรย์ไล่ยุง ธูป - น้ำส้มตกเกรด เผาเป็นถ่านสำหรับใช้ดับกลิ่น เพื่อเพิ่มมูลค่า	**การใช้ประโยชน์เต็มประสิทธิภาพ** - นำน้ำส้มควันไม้ ซึ่งเป็นผลิตผลพลอยได้จากการเผาไหม้ของไม้พืชสด กิ่งส้ม / ส้มตกเกรด ไนเตาเผาถ่านสภาพอับอากาศ (Airless Condition) มาใช้เป็นสารกำจัดศัตรูพืช
Green (สมดุลและยั่งยืน)	**กระบวนการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม** - ส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์ ทดแทนการใช้สารเคมีทางการเกษตร - การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน **การสร้างความยั่งยืนบนฐานทรัพยากรชีวภาพ** - ศึกษาวิจัยการปรับปรุงบำรุงพันธุ์ส้มเพื่อให้ได้พันธุ์ที่มีคุณภาพสม่ำเสมอ - พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตร			**การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและเชิงนิเวศในชุมชน/ท้องถิ่น** - พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	**การผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Zero Waste)** - สร้างความมั่นใจและดึงดูดให้ผู้บริโภคหันมาบริโภคสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม - ประชาสัมพันธ์การบริโภคสินค้าปลอดภัย / สินค้าอินทรีย์

เป้าหมาย
- เพิ่มพื้นที่ปลูกส้มแม่สิน มาตรฐานปลอดภัย/ อินทรีย์
- ลดต้นทุนการผลิต
- เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต
- เกษตรกรมีรายได้สูงขึ้น
- ทำการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- ลดพื้นที่การเผา ในพื้นที่ทำเกาะเกษตร

ปัจจัยสนับสนุน	วิจัยและพัฒนา / เทคโนโลยี / มาตรฐานรับรอง / กฎระเบียบมาตรการต่างๆ / โครงสร้างพื้นฐานและโลจิสติกส์/ Big Data / แหล่งทุน
หน่วยงานสนับสนุน	หน่วยงานภาครัฐ (ในและนอกสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์) / สถาบันการศึกษา / ภาคเอกชน /ผู้ประกอบการ / ธกส. / องค์กรเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

บทที่ ๔
การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมการผลิตและการตลาดส้มเขียวหวานแม่สินจังหวัดสุโขทัย

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกการผลิตและการตลาดส้มเขียวหวานจังหวัดสุโขทัย ที่จะมีผลกระทบต่อการจัดทำแผนพัฒนาการผลิตและการตลาดส้มเขียวหวานจังหวัดสุโขทัย ปี พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์จะนำมาเป็นพื้นฐานในการกำหนดทิศทางการพัฒนาด้านการผลิตและการตลาดส้มเขียวหวานจังหวัดสุโขทัย ผลการวิเคราะห์ปรากฏ ดังนี้

๑. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน โดยใช้ Mckinsey ๗-S Framework

ตารางที่ ๑๗ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน โดยใช้ Mckinsey ๗-S Framework

๗-S Framework	**จุดแข็ง** **Strengths**	**จุดอ่อน** **Weakness**
๑. กลยุทธ์ (Strategy)	S๑ ส้มเขียวหวาน เป็นสินค้าเกษตรเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดสุโขทัย S๒ ส้มเขียวหวาน ได้รับการรับรองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ GI ในชื่อส้มแม่สิน S๓ จังหวัดสุโขทัยมีพื้นที่ปลูกส้มเขียวหวานสำคัญประเทศ S๔ สภาพพื้นที่เหมาะสมต่อการปลูกส้มเขียวหวาน S๕ สภาพภูมิประเทศเหมาะสมเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติสามารถเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	W๑ ไม่มีระบบชลประทานในพื้นที่อาศัยแหล่งน้ำธรรมชาติเป็นหลัก W๒ ต้นส้มโทรม ส่วนใหญ่มีอายุเกิน ๑๐ ปี W๓ พื้นที่ปลูกส้มเขียวหวานแม่สินบางส่วนไม่มีเอกสารสิทธิ์
๒. โครงสร้างขององค์กร (Structure)	S๖ มีการจัดตั้งสหกรณ์การเกษตรในพื้นที่ S๗ มีจุดรวบรวมผลผลิตส้มเขียวหวานในพื้นที่	

๗-S Framework	จุดแข็ง Strengths	จุดอ่อน Weakness
๓. ระบบปฏิบัติงาน (System)	S๘ หน่วยงานภาครัฐภาคเอกชน สถาบันการศึกษา นำโครงการเข้ามาสนับสนุนเกษตรกรในการผลิตและการแปรรูป และการตลาด S๙ มีหน่วยงานที่มีองค์ความรู้ในพื้นที่ที่พร้อมให้คำแนะนำและบริการด้านวิชาการ S๑๐ มีหน่วยงานส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพสินค้าให้ได้รับการรับรองคุณภาพ เช่น สินค้าเกษตรปลอดภัย (GAP)	W๔ แปลงเกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่ได้ตรวจรับรองมาตรฐาน GAP W๕ ขาดการเชื่อมโยงกลุ่มแปลงใหญ่อย่างมีประสิทธิภาพ
๔. บุคลากร (Staff)	S๑๑ มีเกษตรกรต้นแบบและแปลงเรียนรู้ในพื้นที่ ซึ่งสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้และขยายผลสู่เกษตรกรรายอื่นที่สนใจได้	W๖ ขาดแคลนแรงงาน เกษตรกรส่วนใหญ่สูงวัย
๕. ทักษะ ความรู้ ความสามารถ (Skill)		W๗ เกษตรกรยังขาดองค์ความรู้ ทักษะ ความชำนาญในการผลิต การแปรรูป การบริการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การควบคุมคุณภาพ และการตลาดส้มเขียวหวานอย่างถูกต้องเหมาะสมตามหลักวิชาการ W๘ เกษตรกรขาดองค์ความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับเทคโนโลยี IoT
๖. รูปแบบการบริหารจัดการ (Style)		W๙ ขาดการขยายตลาดเดิมและเพิ่มช่องทางการตลาดใหม่
๗. ค่านิยมร่วม (Shared Values)		W๑๐ เกษตรกรไม่ให้ความสำคัญกับการผลิตส้มเขียวหวานที่ปลอดภัยหรือมาตรฐาน GAP

๒. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก โดยใช้ PESTEL Analysis

ตารางที่ ๑๘ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก โดยใช้ PESTEL Analysis

โอกาส **Opportunity**	**อุปสรรค** **Threats**
ด้านการเมือง (Political Factors) O๑ นโยบายของรัฐบาลเรื่อง BCG Model เกษตรแบบแปลงใหญ่ ตลาดนำการผลิต เกษตรปลอดภัย	
ด้านเศรษฐกิจ (Economic Factors) O๒ ตลาดในประเทศและต่างประเทศมีความต้องการรับซื้อส้มเขียวหวานที่มีคุณภาพ	T๑ ราคาซื้อขายส้มเขียวหวานถูกกำหนดโดยพ่อค้าคนกลาง T๒ ต้นทุนการผลิต (สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ปุ๋ยเคมี) มีการปรับราคาสูงขึ้น
ด้านสังคม (Social Cultural Factors) O๓ ส้มเป็นผลไม้มงคล มีความนิยมบริโภคส้มตลอดทั้งปีโดยเฉพาะช่วงวันเทศกาลตรุษจีน	
ด้านเทคโนโลยี (Technological Factors) O๔ ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมปรับเปลี่ยนการทำเกษตรแบบดั่งเดิมสู่เกษตรอัจฉริยะ	
ด้านสิ่งแวดล้อม Environmental Factors) O๕ กระแสการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้รับความนิยมมากขึ้น	T๓ วิกฤตภัยแล้ง ฝนทิ้งช่วงทำให้ผลผลิตส้มเขียวหวานไม่มีคุณภาพ T๔ ปัญหาโรคและแมลงระบาดในสวนส้มเขียวหวาน
ด้านกฎหมาย (Law/Legal Factors)	

๓. การจัดทำ TOWS Matrix เพื่อกำหนดประเด็นการพัฒนาเชิงรุก เชิงแก้ไข เชิงป้องกัน และเชิงรับ

ตารางที่ ๑๙ การวิเคราะห์ TOWS Matrix

ปัจจัยภายใน / ปัจจัยภายนอก	**S จุดแข็ง**	**W จุดอ่อน**
	S๑ ส้มเขียวหวาน เป็นสินค้าเกษตรเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดสุโขทัย S๒ ส้มเขียวหวาน ได้รับการรับรองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ GI ในชื่อ ส้มแม่สิน S๓ จังหวัดสุโขทัยมีพื้นที่ปลูกส้มเขียวหวานสำคัญของประเทศ S๔ สภาพพื้นที่เหมาะสมต่อการปลูกส้มเขียวหวาน S๕ สภาพภูมิประเทศเหมาะสมเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ สามารถเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม S๖ มีการจัดตั้งสหกรณ์การเกษตรในพื้นที่ S๗ มีจุดรวบรวมผลผลิตส้มเขียวหวานในพื้นที่ S๘ หน่วยงานภาครัฐภาคเอกชน สถาบันการศึกษา นำโครงการเข้ามาสนับสนุนเกษตรกรในการผลิตและการแปรรูป และการตลาด S๙ มีหน่วยงานที่มีองค์ความรู้ในพื้นที่ที่พร้อมให้คำแนะนำและบริการด้านวิชาการ S๑๐ มีหน่วยงานส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพสินค้าให้ได้รับการรับรองคุณภาพ เช่น สินค้าเกษตรปลอดภัย (GAP) S๑๑ มีเกษตรกรต้นแบบและแปลงเรียนรู้ในพื้นที่ ซึ่งสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้และขยายผลสู่เกษตรกรรายอื่นที่สนใจได้	W๑ ไม่มีระบบชลประทานในพื้นที่ อาศัยแหล่งน้ำธรรมชาติเป็นหลัก W๒ ต้นส้มเขียวหวานมีสภาพโทรม ส่วนใหญ่มีอายุเกิน ๑๐ ปี W๓ พื้นที่ปลูกส้มเขียวหวานบางส่วนไม่มีเอกสารสิทธิ์ W๔ แปลงเกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่ได้ตรวจรับรองมาตรฐาน GAP W๕ ขาดการเชื่อมโยงกลุ่มแปลงใหญ่อย่างมีประสิทธิภาพ W๖ ขาดแคลนแรงงาน เกษตรกรส่วนใหญ่สูงวัย W๗ เกษตรกรยังขาดองค์ความรู้ ทักษะ ความชำนาญในการผลิต การแปรรูป การบริการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การควบคุมคุณภาพ และการตลาดส้มเขียวหวานอย่างถูกต้อง เหมาะสมตามหลักวิชาการ W๘ เกษตรกรขาดองค์ความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับเทคโนโลยี IoT W๙ ขาดการขยายตลาดเดิมและเพิ่มช่องทางการตลาดใหม่ W๑๐ เกษตรกรไม่ให้ความสำคัญกับการผลิตส้มเขียวหวานที่ปลอดภัยหรือมาตรฐาน GAP
O โอกาส O๑ นโยบายของรัฐบาลเรื่อง BCG Model เกษตรแบบแปลงใหญ่ ตลาดนำการผลิต เกษตรปลอดภัย O๒ ตลาดในประเทศและต่างประเทศมีความต้องการรับซื้อส้มเขียวหวานที่มีคุณภาพ O๓ ส้มเป็นผลไม้มงคล มีความนิยมบริโภคส้มตลอดทั้งปีโดยเฉพาะช่วงวันเทศกาลตรุษจีน O๔ ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมปรับเปลี่ยนการทำเกษตรแบบดั้งเดิมสู่เกษตรอัจฉริยะ O๕ กระแสการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้รับความนิยมมากขึ้น	**SO เชิงรุก** $S_{๑,๒,๖,๘,๑๐}$ $O_{๑,๔}$ - ส่งเสริมและพัฒนาการผลิตส้มเขียวหวานแม่สินตลอดห่วงโซ่คุณค่าเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม - ส่งเสริมการทำเกษตรปลอดภัย (GAP,เกษตรอินทรีย์,ส้มไบโอ) - ส่งเสริมการศึกษาวิจัย ในการผลิตและการแปรรูป และการตลาด - ส่งเสริมการเลี้ยงผึ้งหรือชันโรงเพื่อเป็นตัวชี้วัดคุณภาพสินค้าเกษตร $S_{๑,๒,๓,๔,๕,๘,๑๐,๑๑}$ $O_{๑,๓,๔,๕}$ - ส่งเสริม เพิ่มมูลค่าสินค้า GI ส้มแม่สิน - ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและวัฒนธรรม - ส่งเสริมการตั้งศูนย์เรียนรู้ต้นแบบด้านเกษตรอัจฉริยะ $S_{๖,๗,๘,๙}$ $O_{๓,๒}$ - ส่งเสริมการจัดตั้งสหกรณ์การเกษตร - ส่งเสริมการเพิ่มสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ $S_{๗,๘,๙}$ $O_{๒,๔}$ - ส่งเสริมและเชื่อมโยงการตลาด Online $S_{๖,๗,๑๐}O_{๑,๒}$ - ส่งเสริมและเชื่อมโยงการตลาดสินค้าที่ได้รับมาตรฐาน GAP - ส่งเสริมการกระจายผลผลิตสู่ผู้บริโภคโดยตรง - ส่งเสริม สนับสนุนการยกระดับคุณภาพสินค้าเพื่อเข้าสู่ตลาดโมเดิร์นเทรด	**WO เชิงแก้ไข** $W_{๑}$ $O_{๑,๔}$ - ส่งเสริมการจัดระบบชลประทานให้ครอบคลุมพื้นที่ $W_{๒,๔,๗,๑๐}$ $O_{๑}$ - ส่งเสริมพัฒนาองค์ความรู้การปลูกส้มเขียวหวานตามความเหมาะสมของพื้นที่ - ส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์คุณภาพสูง - ส่งเสริมการปลูกพืชผสมผสานลดการปลูกพืชเชิงเดี่ยว - ส่งเสริมการปลูกพืชใช้น้ำน้อยหรือเลี้ยงสัตว์ $W_{๒,๔,๗,๙,๑๐}$ $O_{๑}$ - ส่งเสริมให้มีการรับรองมาตรฐานสินค้ามากขึ้น - ส่งเสริมการแปรรูปเพิ่มมูลค่าสินค้ารองรับผลผลิตในช่วงราคาตกต่ำ - ส่งเสริมให้มีการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ $W_{๗,๘}$ $O_{๕}$ - ส่งเสริม สนับสนุนพัฒนาเกษตรกรให้เป็น เกษตรกรต้นแบบ/Smart Farmer/Young Smart Farmer - สนับสนุนการนำระบบเกษตรอัจฉริยะใช้ในแปลงส้มเขียวหวาน
T อุปสรรค T๑ ราคาซื้อขายส้มเขียวหวานถูกกำหนดโดยพ่อค้าคนกลาง T๒ ราคาสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ปุ๋ยเคมี มีแนวโน้มราคาสูงขึ้น ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง T๓ วิกฤตภัยแล้ง ฝนทิ้งช่วงทำให้ผลผลิตส้มเขียวหวานไม่มีคุณภาพ T๔ ปัญหาโรคและแมลงระบาดในสวนส้มเขียวหวาน	**ST เชิงป้องกัน** $S_{๙,๑๑}$ $T_{๓,๔}$ - พัฒนาศักยภาพอาสาสมัครเกษตร ในการเตือนภัยด้านการเกษตร $S_{๘,๙}$ $T_{๒}$ - ส่งเสริม สนับสนุนการใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตร เพื่อลดต้นทุน	**WT เชิงรับ** $W_{๔,๕,๗,๘}$ $T_{๑,๒}$ - ส่งเสริม สนับสนุนการสร้างเครือข่ายเกษตรกรส้มเขียวหวาน $W_{๔,๑๐}$ $T_{๒,๓,๔}$ - ส่งเสริมการผลิตและบริโภคสินค้าเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม $W_{๗,๙}T_{๓}$ - ส่งเสริมการบริหารจัดการผลผลิตให้มีความสม่ำเสมอทั้งปี $W_{๑,๘}T_{๓}$ - ส่งเสริมองค์ความรู้การออกแบบระบบน้ำในสวนโดยใช้เทคโนโลยีนวัตกรรม

บทที่ ๕
แผนพัฒนาการผลิตและการตลาดส้มเขียวหวานแม่สินของจังหวัดสุโขทัย
ปี พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐

๑. วิสัยทัศน์

จังหวัดสุโขทัยเป็นแหล่งบริหารจัดการส้มเขียวหวานแม่สินประสิทธิภาพสูงตลอดห่วงโซ่คุณค่าเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

๒. พันธกิจ

๒.๑ พัฒนา ถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยี เพิ่มทักษะด้านการผลิต การบริหารจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การแปรรูปและการตลาดส้มเขียวหวานแม่สิน

๒.๒ ส่งเสริม สนับสนุนการรวมกลุ่ม สร้างเครือข่ายเกษตรกรเพื่อสร้างความเข้มแข็งในรูปแบบเกษตรแบบแปลงใหญ่/วิสาหกิจชุมชน/สหกรณ์การเกษตร

๒.๓ ส่งเสริม สนับสนุนให้เกษตรกร/กลุ่มเกษตรกรผลิตส้มเขียวหวานแม่สินได้อย่างมีคุณภาพปลอดภัยได้มาตรฐานด้วยระบบการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

๒.๔ ส่งเสริม สนับสนุนเกษตรกรทำการแปรรูปส้มเขียวหวานแม่สินเพื่อเพิ่มมูลค่า

๒.๕ บริหารจัดการการตลาดสินค้าส้มเขียวหวานแม่สินอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๖ ส่งเสริมการบูรณาการหน่วยงานทุกภาคส่วนนำงานวิจัย เทคโนโลยี นวัตกรรมและวิทยาศาสตร์ มาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต พัฒนาการแปรรูป และการตลาดส้มเขียวหวานแม่สิน

๓. เป้าประสงค์หลัก

๓.๑ เกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวานแม่สินจังหวัดสุโขทัยที่มีความรู้ มีทักษะในการผลิตและการตลาด มีรายได้เพิ่มขึ้น และมีความมั่นคงในการประกอบอาชีพ

๓.๒ มีระบบสหกรณ์การเกษตรเพื่อให้เกิดการรวมกลุ่มของเกษตรกร เพื่อสร้างอำนาจการต่อรองตั้งแต่การผลิต การแปรรูป และการตลาด

๓.๓ การผลิตส้มเขียวหวานแม่สินจังหวัดสุโขทัยมีผลิตภาพสูง มีระบบการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนและผลผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐานและปลอดภัย

๓.๔ เกษตรกรสามารถแปรรูปส้มเขียวหวานแม่สินจังหวัดสุโขทัยให้มีมูลค่าสูง และจำหน่ายผลิตภัณฑ์ได้มากขึ้น

๓.๕ มีระบบการบริหารจัดการสินค้าส้มเขียวหวานแม่สินจังหวัดสุโขทัยที่มีประสิทธิภาพ ตั้งแต่การผลิต การแปรรูป และการตลาด

๓.๖ มีการนำงานวิจัย เทคโนโลยี นวัตกรรมและวิทยาศาสตร์ มาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต พัฒนาการแปรรูป และการตลาดส้มเขียวหวานแม่สิน

๔. เป้าหมาย

๔.๑ เกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวานแม่สินจังหวัดสุโขทัย ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ ของผู้เข้าร่วมโครงการ/กลุ่มแปลงใหญ่ มีทักษะในการผลิต การตลาด และการบริหารจัดการสินค้า

๔.๒ เกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวานแม่สินจังหวัดสุโขทัยมีรายได้หลังหักค่าใช้จ่ายจากการผลิตและการจำหน่ายส้มเขียวหวานแม่สินจังหวัดสุโขทัยเพิ่มขึ้น ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๕ ต่อปี

๔.๓ เกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวานแม่สินจังหวัดสุโขทัยหรือที่ขึ้นทะเบียนปลูกส้มเขียวหวานแม่สินจังหวัดสุโขทัยรวมกลุ่มเป็นแปลงใหญ่/วิสาหกิจชุมชน/สหกรณ์การเกษตร ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๕๐

๔.๔ การผลิตส้มเขียวหวานแม่สินจังหวัดสุโขทัยที่มีความปลอดภัย ด้วยกระบวนการชีววิถี(ส้มไบโอ) สามารถลดต้นทุนการผลิตต่อไร่ ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๒๐

๔.๕ กระบวนการผลิตส้มเขียวหวานแม่สินจังหวัดสุโขทัยได้รับรองมาตรฐาน GAP ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๕๐ ของแปลงเกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวานแม่สินจังหวัดสุโขทัย

๔.๖ มีจำนวนผลิตภัณฑ์จากการแปรรูปส้มเขียวหวานแม่สินจังหวัดสุโขทัยเพื่อเพิ่มมูลค่า เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า ๔ ผลิตภัณฑ์

๔.๗ ช่องทางการตลาดส้มเขียวหวานแม่สินจังหวัดสุโขทัย ทั้งออนไลน์ และออฟไลน์ มีช่องทางไม่น้อยกว่า ๕ ช่องทาง

๔.๘ มีการนำงานวิจัย เทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการเกษตรที่ไปปรับใช้ประโยชน์ในพื้นที่ไม่น้อยกว่า ร้อยละ ๑๐

๕. ประเด็นการพัฒนา

ประเด็นการพัฒนาที่ ๑ การพัฒนาทักษะด้านการผลิต บริหารจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การแปรรูปและการตลาดส้มเขียวหวานแม่สิน

ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย

๑. ร้อยละของเกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวานแม่สินจังหวัดสุโขทัย ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ ของผู้เข้าร่วมโครงการ/กลุ่มแปลงใหญ่ มีทักษะในการผลิต การตลาด และการบริหารจัดการสินค้า

๒. ร้อยละของรายได้หลังหักค่าใช้จ่ายจากการผลิตและการจำหน่ายส้มเขียวหวานแม่สินจังหวัดสุโขทัยเพิ่มขึ้น ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๕ ต่อปี

๑. ส่งเสริมพัฒนาองค์ความรู้การปลูกส้มเขียวหวาน ตามความเหมาะสมของพื้นที่

- ให้มีการจัดทำคู่มือการปลูกส้มเขียวหวานด้วยวิธีการผลิตที่ปลอดภัยได้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ GAP หรือชีววิถี
- ให้ความรู้เรื่องการปรับปรุงบำรุงดินตามค่าวิเคราะห์ดิน

๒. ส่งเสริม สนับสนุนพัฒนาเกษตรกรให้เป็น เกษตรกรต้นแบบ/Smart Farmer/Young Smart Farmer

- จัดให้มีการสำรวจ คัดกรองเกษตรกรในพื้นที่ เช่น ปราชญ์เกษตร เกษตรกรรุ่นใหม่
- จัดให้มีการอบรมเกษตรกร โดยสถาบันการศึกษา หน่วยงานภาคเอกชน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- พัฒนาลูกหลานเกษตรกร ให้เป็น Young Smart Farmer ผู้ประกอบธุรกิจรุ่นใหม่ด้านการเกษตร

๓. ส่งเสริม สนับสนุนการใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตร เพื่อลดต้นทุน

- จัดให้มีการอบรมการใช้เครื่องจักรทางการเกษตรประยุกต์ใช้ในสวนส้มเขียวหวาน เช่น โดรน

๔. ส่งเสริมการปลูกพืชผสมผสานลดการปลูกพืชเชิงเดี่ยว

- จัดให้มีการอบรมการปลูกพืชแซมในสวนส้มเขียวหวาน
- จัดให้มีการอบรมการออกแบบการใช้พื้นที่สวนส้มเขียวหวานอย่างยั่งยืนด้วยเกษตรผสมผสาน

๕. ส่งเสริมการปลูกพืชใช้น้ำน้อยหรือเลี้ยงสัตว์

- จัดให้มีการอบรมการเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ขาดแคลนน้ำ หรือการสร้างรายได้เสริมโดยการเลี้ยงสัตว์
- จัดให้มีการอบรมการปลูกพืชที่เหมาะสมต่อสภาพพื้นที่ขาดแคลนน้ำ

๖. ส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์คุณภาพสูง

- จัดให้มีการอบรมการใช้เศษวัสดุในพื้นที่มาใช้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูง

โครงการสำคัญ

๑. โครงการอบรมการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวส้มเขียวหวาน ปี ๒๕๖๗

๒. กิจกรรมการตรวจวิเคราะห์ดิน ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน สินค้าส้มเขียวหวาน

๓. โครงการส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตร การปลูกพืชใช้น้ำน้อย การประมงและการเลี้ยงสัตว์

๔. กิจกรรมส่งเสริมการผลิตปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูง

๕. โครงการส่งเสริมและพัฒนาสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น

ประเด็นการพัฒนาที่ ๒ สร้างเครือข่ายเกษตรกรเพื่อสร้างความเข้มแข็งในรูปแบบเกษตรแบบแปลงใหญ่/วิสาหกิจชุมชน/สหกรณ์การเกษตร

ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย

๑. ร้อยละของเกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวานแม่สินจังหวัดสุโขทัยหรือที่ขึ้นทะเบียนปลูกส้มเขียวหวานแม่สินจังหวัดสุโขทัยรวมกลุ่มเป็นแปลงใหญ่/วิสาหกิจชุมชน/สหกรณ์การเกษตร ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๕๐

แนวทางการพัฒนา

๑. ส่งเสริมการจัดตั้งสหกรณ์การเกษตร

- จัดให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การจัดตั้งสหกรณ์การเกษตร
- สร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรเข้าร่วมเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร

๒. ส่งเสริม สนับสนุนการสร้างเครือข่ายเกษตรกรส้มเขียวหวาน

- จัดให้มีการอบรม หรือกิจกรรมที่สร้างความเข้มแข็งในกลุ่มเกษตรกร

๓. ส่งเสริมการเพิ่มสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่

- การสร้างแรงจูงใจให้แก่สมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ เช่น การจัดการอบรมให้ความรู้ การเชื่อมโยงตลาด
- พัฒนาช่องทางด้านการตลาดที่เชื่อมโยงกับกลุ่มแปลงใหญ่โดยตรง

โครงการสำคัญ

๑. กิจกรรมเสริมสร้างเครือข่ายส้มแม่สินสู่ BCG Model

๒. โครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่

๓. กิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร

ประเด็นการพัฒนาที่ ๓ บริหารจัดการทรัพยากรการผลิตส้มเขียวหวานแม่สินที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย

๑. ร้อยละของการผลิตส้มเขียวหวานแม่สินจังหวัดสุโขทัยที่มีความปลอดภัย ด้วยกระบวนการชีววิถี(ส้มไบโอ) สามารถลดต้นทุนการผลิตต่อไร่ ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๒๐

๒. ร้อยละของกระบวนการผลิตส้มเขียวหวานแม่สินจังหวัดสุโขทัยได้รับรองมาตรฐาน GAP ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๕๐ ของแปลงเกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวานแม่สินจังหวัดสุโขทัย

แนวทางการพัฒนา

๑. ส่งเสริมและพัฒนาการผลิตส้มเขียวหวานแม่สินตลอดห่วงโซ่คุณค่าเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

- จัดให้มีการอบรมการผลิตส้มเขียวหวานที่มีความปลอดภัย ลดการใช้สารเคมีการเกษตร

๒. ส่งเสริมการทำเกษตรปลอดภัย (GAP,เกษตรอินทรีย์,ส้มไบโอ)

- จัดให้มีการอบรมการใช้สารชีวิภัณฑ์ทดแทนสารเคมี
- จัดให้มีการอบรมการใช้แมลงในการควบคุมศัตรูพืช

๓. ส่งเสริมการจัดระบบชลประทานให้ครอบคลุมพื้นที่

- พัฒนาระบบน้ำในพื้นที่ เช่น ฝาย อ่างเก็บน้ำ
- พัฒนาระบบกระจายน้ำ ระบบส่งน้ำให้ครองคลุมพื้นที่

๔. ส่งเสริมให้มีการรับรองมาตรฐานสินค้ามากขึ้น

- จัดให้มีการอบรมเตรียมพร้อมเกษตรกรที่มีศักยภาพขอรับรองมาตรฐาน GAP อินทรีย์ GI

๕. ส่งเสริมการผลิตและบริโภคสินค้าเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

- เชื่อมโยงกระแสการบริโภคที่เน้นความปลอดภัยต่อสุขภาพ และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
- พัฒนาระบบการตรวจสอบย้อนกลับเพื่อสร้างความมั่นใจแก่ผู้บริโภค

๖. ส่งเสริมการเลี้ยงผึ้งหรือชันโรงเพื่อเป็นตัวชี้วัดคุณภาพสินค้าเกษตร

- จัดให้มีการอบรมการเลี้ยงผึ้งหรือชันโรง เพื่อเป็นอาชีพเสริม และการันตีคุณภาพผลผลิต

๗. ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและวัฒนธรรม

- เชื่อมโยงหน่วยงานด้านการท่องเที่ยว สนับสนุนองค์ความรู้การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- พัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร วัฒนธรรมในพื้นที่

โครงการสำคัญ

๑. โครงการอบรมการทำเกษตรที่ดีและเหมาะสมเพื่อเพิ่มคุณภาพการผลิต GAP ปี ๒๕๖๗

๒. โครงการส่งเสริมการปลูกและจัดการสวนส้มปลอดภัยด้วยกระบวนการทางชีวภาพ

๓. กิจกรรมส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์ สินค้าส้มเขียวหวาน

๔. กิจกรรมส่งเสริมการผลิตส้มเขียวหวานแม่สินไบโอด้วยกระบวนการชีววิถี

๕. ฝายห้วยแม่ฟอก บ้านโป่งตีนตั้ง ตำบลแม่สิน อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

๖. อ่างเก็บน้ำห้วยกะตัดพร้อมระบบส่งน้ำ หมู่ที่ ๑๕ บ้านปางตะเคียน ตำบลแม่สิน อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

๗. อ่างเก็บน้ำห้วยระแฮน้ำพร้อมระบบส่งน้ำ หมู่ที่ ๒๑ บ้านสุเม่นเหนือ ตำบลแม่สิน อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

๘. โครงการฝายห้วยแม่สินบ้านดงพริกแจว แห่งที่ ๑ หมู่ที่ ๒๔ บ้านดงพริกแจว ตำบลแม่สิน อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

๙. โครงการฝายห้วยแม่สินบ้านดงพริกแจว แห่งที่ ๒ หมู่ที่ ๒๔ บ้านดงพริกแจว ตำบลแม่สิน อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

๑๐. อ่างเก็บน้ำห้วยแม่เทิน บ้านแม่เทินเหนือ ตำบลแม่สิน อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

๑๑. อ่างเก็บน้ำพร้อมระบบส่งน้ำห้วยพันเงิน บ้านแม่ฮู้ ตำบลแม่สิน อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

๑๒. อ่างเก็บน้ำพร้อมระบบส่งน้ำห้วยไร่แล้ง บ้านยางตอย ตำบลแม่สิน อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

๑๓. อ่างเก็บน้ำห้วยหอยพร้อมระบบส่งน้ำ บ้านสุเม่นเหนือ ตำบลแม่สิน อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

๑๔. โครงการส่งเสริมการเลี้ยงผึ้งหรือชันโรงในสวนส้มเขียวหวาน

๑๕. โครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัดสุโขทัย

๑๖. โครงการจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่จัดการปัญหาที่ดินทำกินของเกษตรกร (คทช)

ประเด็นการพัฒนาที่ ๔ ส่งเสริมการแปรรูปส้มเขียวหวานแม่สินเพื่อเพิ่มมูลค่า

ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย

๑. ชนิดของผลิตภัณฑ์จากการแปรรูปส้มเขียวหวานแม่สินจังหวัดสุโขทัยเพื่อเพิ่มมูลค่า เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า ๔ ผลิตภัณฑ์

แนวทางการพัฒนา

๑. ส่งเสริมการแปรรูปเพิ่มมูลค่าสินค้ารองรับผลผลิตในช่วงราคาตกต่ำ

- จัดให้มีการอบรมการพัฒนาผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าในช่วงราคาตกต่ำ
- พัฒนาผลิตภัณฑ์จากส้มเขียวหวานให้มีความหลากหลาย
- แสวงหาความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในการวิจัยการแปรรูปส้มเขียวหวาน

๒. ส่งเสริมให้มีการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์

- จัดให้มีการอบรมการขอตั้งโรงงานแปรรูปในพื้นที่
- จัดให้มีการอบรมเตรียมความพร้อมขอรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์

โครงการสำคัญ

๑. โครงการศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากส้มแม่สิน

๒. กิจกรรมอบรมถ่ายทอดความรู้การเพิ่มขีดความสามารถในการแปรรูปสินค้าส้มเขียวหวาน

๓. โครงการเกษตรแปรรูปด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร

ประเด็นการพัฒนาที่ ๕ บริหารจัดการการตลาดสินค้าส้มเขียวหวานแม่สินอย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย

๑.จำนวนช่องทางการตลาดส้มเขียวหวานแม่สินจังหวัดสุโขทัย ทั้งออนไลน์ และออฟไลน์ มีช่องทางไม่น้อยกว่า ๕ ช่องทาง

แนวทางการพัฒนา

๑. ส่งเสริมและเชื่อมโยงการตลาด Online

- จัดให้มีการอบรมการจำหน่ายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มที่หลากหลายและทันสมัย

๒. ส่งเสริมการบริหารจัดการผลผลิตให้มีความสม่ำเสมอทั้งปี

- จัดให้มีการอบรมการผลิตส้มเขียวหวานให้สามารถมีผลผลิตออกสม่ำเสมอตลอดทั้งปี
- จัดให้มีการอบรมการผลิตพืชผลไม้ทดแทนในช่วงที่ผลผลิตส้มเขียวหวานลดลงหรือสิ้นฤดูเก็บเกี่ยว

๓. ส่งเสริมและเชื่อมโยงการตลาดสินค้าที่ได้รับมาตรฐาน GAP

- พัฒนาช่องทางตลาดที่รองรับสินค้าที่ได้รับมาตรฐาน GAP
- พัฒนาระบบการตรวจสอบย้อนกลับเพื่อสร้างความมั่นใจแก่ผู้บริโภค

๔. ส่งเสริมการกระจายผลผลิตสู่ผู้บริโภคโดยตรง

- พัฒนาช่องทางการจำหน่าย โดยการจัดสถานที่ให้เกษตรกรนำผลผลิตมาจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภคโดยตรงในสถานที่ต่าง ๆ

- จัดหาช่องทางการกระจายภายในประเทศ โดยการเชื่อมโยงซื้อขายระหว่างกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดแหล่งผลิต และผู้ประกอบการในจังหวัดปลายทางที่มีศักยภาพ

๕. ส่งเสริม สนับสนุนการยกระดับคุณภาพสินค้าเพื่อเข้าสู่ตลาดโมเดิร์นเทรด

- เชื่อมโยงตลาดโมเดิร์นเทรดเพื่อขอให้รับซื้อผลผลิตปริมาณเพิ่มขึ้น และหลีกเลี่ยงการใช้กลยุทธ์การแข่งขันลดราคาจำหน่ายสินค้า

โครงการสำคัญ

๑. โครงการพัฒนาทักษะ E-Marketing และส่งเสริมตลาดสินค้าชุมชน สินค้าอัตลักษณ์ และบริการด้านการท่องเที่ยว จังหวัดสุโขทัย

๒. โครงการช่วยเหลือเกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวาน จังหวัดสุโขทัย ปีการผลิต ๒๕๖๖/๖๗

๓. โครงการอบรมพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่สู่การเป็นผู้ประกอบการ

๔. โครงการสนับสนุนการกระจายผลไม้เพื่อยกระดับราคาของสถาบันเกษตรกร ปี ๒๕๖๖

๕. กิจกรรมเชื่อมโยง "ส้มเขียวหวานแม่สิน" สู่ผู้บริโภค เพื่อช่วยเหลือเกษตรกร กลุ่มแปลงใหญ่ตำบลแม่สิน อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

ประเด็นการพัฒนาที่ ๖ บูรณาการหน่วยงานนำงานวิจัย เทคโนโลยี นวัตกรรมและวิทยาศาสตร์ มาใช้ในพัฒนาส้มเขียวหวานแม่สิน

ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย

๑. ร้อยละการนำงานวิจัย เทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการเกษตรที่ไปปรับใช้ประโยชน์ในพื้นที่ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๑๐

แนวทางการพัฒนา

๑. ส่งเสริมการศึกษาวิจัย ในการผลิต การแปรรูป และการตลาด

- แสวงหาความร่วมมือกับสถาบันการศึกษา เพื่อผลิตงานวิจัยที่ช่วยแก้ไขปัญหาการผลิต การแปรรูป และการตลาด
- จัดให้มีการอบรมนำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำเสนอให้แก่เกษตรกร
- จัดให้มีการอบรมประยุกต์ใช้งานวิจัยในการการผลิต การแปรรูป และการตลาดส้มเขียวหวาน

๒. ส่งเสริมองค์ความรู้การออกแบบระบบน้ำในสวนโดยใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม

- จัดให้มีการอบรมการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการออกแบบระบบน้ำในสวน
- พัฒนาแปลงต้นแบบ สาธิตการประยุกต์ใช้พลังงานทดแทน

โครงการสำคัญ

๑. โครงการเพิ่มสมรรถนะด้านการบริหารและจัดการพลังงานครบวงจรในชุมชนระดับตำบลและเครือข่ายพลังงานชุมชน ประจำปี ๒๕๖๗

๒. โครงการบริหารจัดการน้ำด้วยระบบเกษตรอัจฉริยะ

๓. โครงการถ่ายทอดเทคโนโลยีการทำเกษตรแม่นยำในสวนส้มเขียวหวาน

๔. โครงการถ่ายทอดเทคโนโลยีพลังงานทดแทนประยุกต์ใช้ในสวนส้มเขียวหวาน

๗. ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย

ตารางที่ ๒๐ ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมายภายใต้ประเด็นการพัฒนา

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายรายปี						หน่วยงาน
	พ.ศ. ๒๕๖๖	พ.ศ. ๒๕๖๗	พ.ศ. ๒๕๖๘	พ.ศ. ๒๕๖๙	พ.ศ. ๒๕๗๐	รวม	
ประเด็นการพัฒนาที่ ๑ การพัฒนาทักษะด้านการผลิต บริหารจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การแปรรูปและการตลาดส้มเขียวหวานแม่สิน							
๑. ร้อยละของเกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวานแม่สิน จังหวัดสุโขทัย ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ ของผู้เข้าร่วมโครงการ/กลุ่มแปลงใหญ่ มีทักษะในการผลิต การตลาด และการบริหารจัดการสินค้า	๔๐	๕๐	๖๐	๗๐	๘๐	๘๐	- องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สิน - สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุโขทัย - สถานีพัฒนาที่ดินสุโขทัย - สำนักงานเกษตรจังหวัดสุโขทัย - ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรสุโขทัย
๒. ร้อยละของรายได้หลังหักค่าใช้จ่ายจากการผลิตและการจำหน่ายส้มเขียวหวานแม่สิน จังหวัดสุโขทัยเพิ่มขึ้น ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๕ ต่อปี	๕	๕	๕	๕	๕	๕	

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายรายปี						หน่วยงาน
	พ.ศ. ๒๕๖๖	พ.ศ. ๒๕๖๗	พ.ศ. ๒๕๖๘	พ.ศ. ๒๕๖๙	พ.ศ. ๒๕๗๐	รวม	
ประเด็นการพัฒนาที่ ๒ สร้างเครือข่ายเกษตรกรเพื่อสร้างความเข้มแข็งในรูปแบบเกษตรแบบแปลงใหญ่/วิสาหกิจชุมชน/สหกรณ์การเกษตร							
๑. ร้อยละของเกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวานแม่สินจังหวัดสุโขทัยหรือที่ขึ้นทะเบียนปลูกส้มเขียวหวานแม่สินจังหวัดสุโขทัยรวมกลุ่มเป็นแปลงใหญ่/วิสาหกิจชุมชน/สหกรณ์การเกษตรไม่น้อยกว่าร้อยละ ๕๐	๑๐	๒๐	๓๐	๔๐	๕๐	๕๐	- สำนักงานสหกรณ์จังหวัดสุโขทัย - สำนักงานเกษตรจังหวัดสุโขทัย - สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดสุโขทัย
ประเด็นการพัฒนาที่ ๓ บริหารจัดการทรัพยากรการผลิตส้มเขียวหวานแม่สินที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน							
๑. ร้อยละของการผลิตส้มเขียวหวานแม่สินจังหวัดสุโขทัยที่มีความปลอดภัย ด้วยกระบวนการชีววิถี(ส้มไบโอ) สามารถลดต้นทุนการผลิตต่อไร่ ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๒๐	๔	๘	๑๒	๑๖	๒๐	๒๐	- องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สิน - คณะวิทยาศาสตร์ ม.รามคำแหง - สถานีพัฒนาที่ดินสุโขทัย - สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุโขทัย - โครงการก่อสร้าง สำนักงานชลประทานที่ ๔ - โครงการชลประทานสุโขทัย
๒.ร้อยละของกระบวนการผลิตส้มเขียวหวานแม่สินจังหวัดสุโขทัยได้รับรองมาตรฐาน GAP ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๕๐ ของแปลงเกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวานแม่สินจังหวัดสุโขทัย	๑๐	๒๐	๓๐	๔๐	๕๐	๕๐	- สถานีพัฒนาที่ดินสุโขทัย
ประเด็นการพัฒนาที่ ๔ ส่งเสริมการแปรรูปส้มเขียวหวานแม่สินเพื่อเพิ่มมูลค่า							
๑. ชนิดของผลิตภัณฑ์จากการแปรรูปส้มเขียวหวานแม่สินจังหวัดสุโขทัยเพื่อเพิ่มมูลค่า เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า ๔ ผลิตภัณฑ์	-	๑	๑	๑	๑	๔	- คณะวิทยาศาสตร์ ม.รามคำแหง - สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุโขทัย - สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดสุโขทัย

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายรายปี						หน่วยงาน
	พ.ศ. ๒๕๖๖	พ.ศ. ๒๕๖๗	พ.ศ. ๒๕๖๘	พ.ศ. ๒๕๖๙	พ.ศ. ๒๕๗๐	รวม	
ประเด็นการพัฒนาที่ ๕ บริหารจัดการการตลาดสินค้าส้มเขียวหวานแม่สินอย่างมีประสิทธิภาพ							
๑. จำนวนช่องทางการตลาดส้มเขียวหวานแม่สินจังหวัดสุโขทัย ทั้งออนไลน์ และออฟไลน์ มีช่องทางไม่น้อยกว่า ๕ ช่องทาง	-	๑	๑	๑	๒	๕	- สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสุโขทัย - สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุโขทัย - สำนักงานเกษตรจังหวัดสุโขทัย - สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดสุโขทัย
ประเด็นการพัฒนาที่ ๖ บูรณาการหน่วยงานนำงานวิจัย เทคโนโลยี นวัตกรรมและวิทยาศาสตร์ มาใช้ในพัฒนาส้มเขียวหวานแม่สิน							
๑. ร้อยละการนำงานวิจัยเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการเกษตรที่ไปปรับใช้ประโยชน์ในพื้นที่ไม่น้อยกว่า ร้อยละ ๑๐	๒	๔	๖	๘	๑๐	๑๐	- สำนักงานพลังงานจังหวัดสุโขทัย - คณะวิทยาศาสตร์ ม.รามคำแหง - สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุโขทัย

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นายขจร เราประเสริฐ ผู้ตรวจราชการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เขต ๑๗

คณะผู้จัดทำ

คณะทำงานขับเคลื่อนการส่งเสริมพัฒนาการผลิตและการตลาดส้มเขียวหวานแม่สินที่ผลิตด้วยกระบวนการทางชีววิถี (ส้มไบโอ)

ภาคผนวก

โครงการภายใต้แผนการพัฒนาการผลิตและการตลาดส้มเขียวหวานแม่สินของจังหวัดสุโขทัย ปี พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐

โครงการสำคัญ	แหล่งงบประมาณ	หน่วยดำเนินการ	งบประมาณ (ล้านบาท)					
			พ.ศ. ๒๕๖๖	พ.ศ. ๒๕๖๗	พ.ศ. ๒๕๖๘	พ.ศ. ๒๕๖๙	พ.ศ. ๒๕๗๐	รวม ๕ ปี
ประเด็นการพัฒนาที่ ๑ การพัฒนาทักษะด้านการผลิต บริหารจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การแปรรูปและการตลาดส้มเขียวหวานแม่สิน								
๑. โครงการอบรมการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวส้มเขียวหวาน ปี ๒๕๖๗	องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สิน	องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สิน		๐.๐๓๐๐				๐.๐๓๐๐
๒. กิจกรรมการตรวจวิเคราะห์ดิน ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน สินค้าส้มเขียวหวาน	จังหวัดสุโขทัย	สถานีพัฒนาที่ดินสุโขทัย		๐.๐๓๕๐	๐.๐๓๕๐	๐.๐๓๕๐	๐.๐๓๕๐	๐.๑๔๐๐
๓. โครงการส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตร การปลูกพืชใช้น้ำน้อย การประมงและการเลี้ยงสัตว์	จังหวัดสุโขทัย	สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุโขทัย		๐.๐๕๐๐	๐.๐๕๐๐	๐.๐๕๐๐	๐.๐๕๐๐	๐.๒๐๐๐
๔. กิจกรรมส่งเสริมการผลิตปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูง	จังหวัดสุโขทัย	สถานีพัฒนาที่ดินสุโขทัย		๐.๑๙๐๕	๐.๕๗๑๕	๐.๕๗๑๕	๐.๕๗๑๕	๑.๙๐๕๐
๕. โครงการส่งเสริมและพัฒนาสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น	กรมส่งเสริมการเกษตร	สำนักงานเกษตรจังหวัดสุโขทัย	๐.๘๙๐๐					๐.๘๙๐๐
๖. โครงการส่งเสริมและพัฒนาสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น	กรมวิชาการเกษตร	ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรสุโขทัย	๐.๐๑๕๐					๐.๐๑๕๐
รวมจำนวน ๖ กิจกรรม/โครงการ			**๐.๙๐๕๐**	**๐.๓๐๕๕**	**๐.๖๕๖๕**	**๐.๖๕๖๕**	**๐.๖๕๖๕**	**๓.๑๘๐๐**
ประเด็นการพัฒนาที่ ๒ สร้างเครือข่ายเกษตรกรเพื่อสร้างความเข้มแข็งในรูปแบบเกษตรแบบแปลงใหญ่/วิสาหกิจชุมชน/สหกรณ์การเกษตร								
๑. กิจกรรมเสริมสร้างเครือข่ายส้มแม่สินสู่ BCG Model	จังหวัดสุโขทัย	สำนักงานสหกรณ์จังหวัดสุโขทัย		๐.๐๗๒๗๕	๐.๐๗๒๗๕	๐.๐๗๒๗๕	๐.๐๗๒๗๕	๐.๒๙๑๐
๒. โครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่	กรมส่งเสริมการเกษตร	สำนักงานเกษตรจังหวัดสุโขทัย	๐.๐๒๔๐					๐.๐๒๔๐
๓. โครงการระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่	สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดสุโขทัย	๐.๖๕๘๐					๐.๖๕๘๐
๔. กิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร	กรมส่งเสริมสหกรณ์	สำนักงานสหกรณ์จังหวัดสุโขทัย						๐.๐๐๐๐
รวมจำนวน ๔ กิจกรรม/โครงการ			**๐.๖๘๒๐**	**๐.๐๗๒๘**	**๐.๐๗๒๘**	**๐.๐๗๒๘**	**๐.๐๗๒๘**	**๐.๙๗๓๐**
ประเด็นการพัฒนาที่ ๓ บริหารจัดการทรัพยากรการผลิตส้มเขียวหวานแม่สินที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน								
๑. โครงการอบรมการทำเกษตรที่ดีและเหมาะสมเพื่อเพิ่มคุณภาพการผลิต GAP ปี ๒๕๖๗	องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สิน	องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สิน		๐.๐๓๐๐				๐.๐๓๐๐
๒. โครงการส่งเสริมการปลูกและจัดการสวนส้มปลอดภัยด้วยกระบวนการทางชีวภาพ	กระทรวงการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม	คณะวิทยาศาสตร์ ม.รามคำแหง	๐.๐๐๐๐	๐.๕๐๐๐	๑.๐๐๐๐	๑.๐๐๐๐	๐.๕๐๐๐	๓.๐๐๐๐
๓. กิจกรรมส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์ สินค้าส้มเขียวหวาน	จังหวัดสุโขทัย	สถานีพัฒนาที่ดินสุโขทัย		๐.๓๐๐๐	๐.๓๐๐๐	๐.๓๐๐๐	๐.๓๐๐๐	๑.๒๐๐๐
๔. กิจกรรมส่งเสริมการผลิตส้มเขียวหวานแม่สินไบโอด้วยกระบวนการชีววิถี	จังหวัดสุโขทัย	สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุโขทัย		๐.๑๕๔๖	๐.๑๕๔๖	๐.๑๕๔๖	๐.๑๕๔๖	๐.๖๑๘๔

โครงการสำคัญ	แหล่งงบประมาณ	หน่วยดำเนินการ	งบประมาณ (ล้านบาท)					
			พ.ศ. ๒๕๖๖	พ.ศ. ๒๕๖๗	พ.ศ. ๒๕๖๘	พ.ศ. ๒๕๖๙	พ.ศ. ๒๕๗๐	รวม ๕ ปี
๕. ฝายห้วยแม่ฟอก บ้านโป่งตีนตั้ง ตำบลแม่สิน อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย	กรมชลประทาน	โครงการก่อสร้าง สำนักงานชลประทานที่ ๔		๙.๓๕๐๐				๙.๓๕๐๐
๖. อ่างเก็บน้ำห้วยกะตัดพร้อมระบบส่งน้ำ หมู่ที่ ๑๕ บ้านปางตะเคียน ตำบลแม่สิน อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย	กรมชลประทาน	โครงการก่อสร้าง สำนักงานชลประทานที่ ๔		๘๐.๐๐๐๐				๘๐.๐๐๐๐
๗. อ่างเก็บน้ำห้วยระแฮน้ำพร้อมระบบส่งน้ำ หมู่ที่ ๒๑ บ้านสุเม่นเหนือ ตำบลแม่สิน อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย	กรมชลประทาน	โครงการก่อสร้าง สำนักงานชลประทานที่ ๔			๗๐.๐๐๐๐			๗๐.๐๐๐๐
๘. โครงการฝายห้วยแม่สินบ้านดงพริกแจว แห่งที่ ๑ หมู่ที่ ๒๔ บ้านดงพริกแจว ตำบลแม่สิน อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย	กรมชลประทาน	โครงการชลประทานสุโขทัย				๕๑.๐๐๐๐		๕๑.๐๐๐๐
๙. โครงการฝายห้วยแม่สินบ้านดงพริกแจว แห่งที่ ๒ หมู่ที่ ๒๔ บ้านดงพริกแจว ตำบลแม่สิน อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย	กรมชลประทาน	โครงการชลประทานสุโขทัย				๕๐.๐๐๐๐		๕๐.๐๐๐๐
๑๐. อ่างเก็บน้ำห้วยแม่เทิน บ้านแม่เทินเหนือ ตำบลแม่สิน อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย	กรมชลประทาน	โครงการก่อสร้าง สำนักงานชลประทานที่ ๔				๒๘.๗๕๐๐		๒๘.๗๕๐๐
๑๑. อ่างเก็บน้ำพร้อมระบบส่งน้ำห้วยพันเงิน บ้านแม่ฮู้ ตำบลแม่สิน อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย	กรมชลประทาน	โครงการก่อสร้าง สำนักงานชลประทานที่ ๔				๕๐.๐๐๐๐		๕๐.๐๐๐๐
๑๒. อ่างเก็บน้ำพร้อมระบบส่งน้ำห้วยไร่แล้ง บ้านยางตอย ตำบลแม่สิน อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย	กรมชลประทาน	โครงการก่อสร้าง สำนักงานชลประทานที่ ๔				๒๔.๐๐๐๐		๒๔.๐๐๐๐
๑๓. อ่างเก็บน้ำห้วยหอยพร้อมระบบส่งน้ำ บ้านสุเม่นเหนือ ตำบลแม่สิน อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย	กรมชลประทาน	โครงการก่อสร้าง สำนักงานชลประทานที่ ๔				๗๑.๗๒๐๐		๗๑.๗๒๐๐
๑๔. โครงการส่งเสริมการเลี้ยงผึ้งหรือชันโรงในสวนส้มเขียวหวาน	จังหวัดสุโขทัย	สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุโขทัย			๐.๐๖๐๖	๐.๐๖๐๖	๐.๐๖๐๖	๐.๑๘๑๘
๑๕. โครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัดสุโขทัย	จังหวัดสุโขทัย	สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุโขทัย		๐.๕๐๐๐				๐.๕๐๐๐
๑๖. โครงการจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่จัดการปัญหาที่ดินทำกินของเกษตรกร (คทช)	กรมพัฒนาที่ดิน	สถานีพัฒนาที่ดินสุโขทัย	๐.๖๑๗๘๕					๐.๖๑๗๙
รวมจำนวน ๑๖ กิจกรรม/โครงการ			**๐.๖๑๗๙**	**๙๐.๘๓๔๖**	**๗๑.๕๑๕๒**	**๒๗๖.๙๘๕๒**	**๑.๐๑๕๒**	**๔๔๐.๙๖๘๑**

โครงการสำคัญ	แหล่งงบประมาณ	หน่วยดำเนินการ	งบประมาณ (ล้านบาท)					
			พ.ศ. ๒๕๖๖	พ.ศ. ๒๕๖๗	พ.ศ. ๒๕๖๘	พ.ศ. ๒๕๖๙	พ.ศ. ๒๕๗๐	รวม ๕ ปี
ประเด็นการพัฒนาที่ ๔ ส่งเสริมการแปรรูปส้มเขียวหวานแม่สินเพื่อเพิ่มมูลค่า								
๑. โครงการศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากส้มแม่สิน	กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม	คณะวิทยาศาสตร์ ม.รามคำแหง	๐.๐๐๐๐	๐.๕๐๐๐	๑.๐๐๐๐	๒.๐๐๐๐	๐.๕๐๐๐	๔.๐๐๐๐
๒. กิจกรรมอบรมถ่ายทอดความรู้การเพิ่มขีดความสามารถในการแปรรูปสินค้าส้มเขียวหวาน	จังหวัดสุโขทัย	สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุโขทัย		๐.๐๖๐๖๐	๐.๐๖๐๖๐	๐.๐๖๐๖๐	๐.๐๖๐๖๐	๐.๒๔๒๔
๓. โครงการเกษตรแปรรูปด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร	จังหวัดสุโขทัย	สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดสุโขทัย	๔.๐๐๐๐					๔.๐๐๐๐
รวมจำนวน ๓ กิจกรรม/โครงการ			**๔.๐๐๐๐**	**๐.๕๖๐๖**	**๑.๐๖๐๖**	**๒.๐๖๐๖**	**๐.๕๖๐๖**	**๘.๒๔๒๔**
ประเด็นการพัฒนาที่ ๕ บริหารจัดการการตลาดสินค้าส้มเขียวหวานแม่สินอย่างมีประสิทธิภาพ								
๑. โครงการพัฒนาทักษะ E-Marketing และส่งเสริมตลาดสินค้าชุมชน สินค้าอัตลักษณ์ และบริการด้านการท่องเที่ยว จังหวัดสุโขทัย	จังหวัดสุโขทัย	สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสุโขทัย		๒.๘๐๐๐				๒.๘๐๐๐
๒. โครงการอบรมพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่สู่การเป็นผู้ประกอบการ	จังหวัดสุโขทัย	สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุโขทัย ร่วมกับสำนักงานเกษตรจังหวัดสุโขทัย สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดสุโขทัย			๐.๐๒๐๕	๐.๐๒๐๕	๐.๐๒๐๕	๐.๐๖๑๕
๓. โครงการสนับสนุนการกระจายผลไม้เพื่อยกระดับราคาของสถาบันเกษตรกร ปี ๒๕๖๖	กรมส่งเสริมสหกรณ์	สำนักงานสหกรณ์จังหวัดสุโขทัย						๐.๐๐๐๐
๔. กิจกรรมเชื่อมโยง "ส้มเขียวหวานแม่สิน" สู่ผู้บริโภค เพื่อช่วยเหลือเกษตรกร กลุ่มแปลงใหญ่ตำบลแม่สิน อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ปีการผลิต ๒๕๖๖/๖๗	กระทรวงพาณิชย์	สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสุโขทัย						๐.๐๐๐๐
รวมจำนวน ๕ กิจกรรม/โครงการ			**๐.๐๐๐๐**	**๒.๘๐๐๐**	**๐.๐๒๐๕**	**๐.๐๒๐๕**	**๐.๐๒๐๕**	**๒.๘๖๑๕**
ประเด็นการพัฒนาที่ ๖ บูรณาการหน่วยงานนำงานวิจัย เทคโนโลยี นวัตกรรมและวิทยาศาสตร์ มาใช้ในพัฒนาส้มเขียวหวานแม่สิน								
๑. โครงการเพิ่มสมรรถนะด้านการบริหารและจัดการพลังงานครบวงจรในชุมชนระดับตำบลและเครือข่ายพลังงานชุมชน ประจำปี ๒๕๖๗	กระทรวงพลังงาน	สำนักงานพลังงานจังหวัดสุโขทัย	๐.๒๒๔๑๒	๐.๒๒๔๑๒				๐.๔๔๘๒
๒. โครงการบริหารจัดการน้ำด้วยระบบเกษตรอัจฉริยะ	กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม	คณะวิทยาศาสตร์ ม.รามคำแหง	๐.๐๐๐๐	๑.๐๐๐๐	๒.๐๐๐๐	๑.๐๐๐๐	๐.๕๐๐๐	๔.๕๐๐๐

โครงการสำคัญ	แหล่งงบประมาณ	หน่วยดำเนินการ	งบประมาณ (ล้านบาท)					
			พ.ศ. ๒๕๖๖	พ.ศ. ๒๕๖๗	พ.ศ. ๒๕๖๘	พ.ศ. ๒๕๖๙	พ.ศ. ๒๕๗๐	รวม ๕ ปี
๓. โครงการถ่ายทอดเทคโนโลยีการทำเกษตรแม่นยำในสวนส้มเขียวหวาน	จังหวัดสุโขทัย	สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุโขทัย			๐.๐๖๐๖	๐.๐๖๐๖	๐.๐๖๐๖	๐.๑๘๑๘
๔. โครงการถ่ายทอดเทคโนโลยีพลังงานทดแทนประยุกต์ใช้ในสวนส้มเขียวหวาน	จังหวัดสุโขทัย	สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุโขทัย			๐.๐๖๐๖	๐.๐๖๐๖	๐.๐๖๐๖	๐.๑๘๑๘
รวมจำนวน ๔ กิจกรรม/โครงการ			**๐.๒๒๔๑**	**๑.๒๒๔๑**	**๒.๑๒๑๒**	**๑.๑๒๑๒**	**๐.๖๒๑๒**	**๕.๓๑๑๘**
รวมจำนวน ทั้งสิ้น			**๖.๔๒๙๐**	**๙๕.๗๙๗๖**	**๗๕.๔๔๖๘**	**๒๘๐.๙๑๖๘**	**๒.๙๔๖๘**	**๔๖๑.๕๓๖๘**

คำสั่งคณะอนุกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ระดับจังหวัด จังหวัดสุโขทัย
ที่ ๓๙๙ / ๒๕๖๖
เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนการส่งเสริมพัฒนาการผลิตและการตลาด
ส้มเขียวหวานแม่สินที่ผลิตด้วยกระบวนการทางชีววิถี (ส้มไบโอ)

ด้วยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ให้ความสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตและการตลาดผลไม้เศรษฐกิจหลักของประเทศ โดยส้มเขียวหวานเป็นผลไม้ที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน ซึ่งอุดมด้วยวิตามินและคุณค่าทางอาหาร รวมทั้งเป็นผลไม้ที่เกษตรกรในพื้นที่อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย นิยมปลูกกันเป็นจำนวนมาก ถือได้ว่าเป็นผลไม้เศรษฐกิจหลักของพื้นที่ จึงมีความจำเป็นต้องมีการขับเคลื่อนการพัฒนาการผลิตและการตลาดส้มเขียวหวานแม่สินของจังหวัดสุโขทัย ให้มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภคและมีความเป็นธรรมกับเกษตรกร เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม

อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๘ ของคำสั่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ ๓/๒๕๖๒ ลงวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๖๒ ของคณะอนุกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ระดับจังหวัด มีอำนาจแต่งตั้งคณะทำงาน และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตามความเหมาะสม ดังนั้น เพื่อให้การขับเคลื่อนการพัฒนาการผลิตและการตลาดส้มแม่สิน เกิดผลสัมฤทธิ์และมีประสิทธิภาพ จึงแต่งตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนการส่งเสริมพัฒนาการผลิตและการตลาดส้มเขียวหวานแม่สินที่ผลิตด้วยกระบวนการทางชีววิถี (ส้มไบโอ) โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ ดังนี้

<u>องค์ประกอบ</u>

๑.	ผู้ตรวจราชการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เขต ๑๗	ที่ปรึกษาคณะทำงาน
๒.	เกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุโขทัย	ประธานคณะทำงาน
๓.	เกษตรจังหวัดสุโขทัย	รองประธานคณะทำงาน
๔.	สหกรณ์จังหวัดสุโขทัย	คณะทำงาน
๕.	ปฏิรูปที่ดินจังหวัดสุโขทัย	คณะทำงาน
๖.	หัวหน้าสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์สุโขทัย	คณะทำงาน
๗.	ผู้อำนวยการโครงการชลประทานสุโขทัย	คณะทำงาน
๘.	ผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดินสุโขทัย	คณะทำงาน
๙.	ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรสุโขทัย	คณะทำงาน
๑๐.	ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยพืชสวนสุโขทัย	คณะทำงาน
๑๑.	พาณิชย์จังหวัดสุโขทัย	คณะทำงาน
๑๒.	เกษตรอำเภอศรีสัชนาลัย	คณะทำงาน
๑๓.	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สิน	คณะทำงาน
๑๔.	อาจารย์มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ	คณะทำงาน
๑๕.	ประธานกลุ่มแปลงใหญ่ส้มเขียวหวานในพื้นที่จังหวัดสุโขทัย	คณะทำงาน

/๑๖. หัวหน้า...

๑๖.	หัวหน้ากลุ่มส่งเสริมและพัฒนาการผลิต สำนักงานเกษตรจังหวัดสุโขทัย	คณะทำงาน และเลขานุการ
๑๗.	หัวหน้ากลุ่มยุทธศาสตร์และพัฒนาการเกษตร สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุโขทัย	คณะทำงาน และผู้ช่วยเลขานุการ
๑๘.	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตรอำเภอศรีสัชนาลัย	คณะทำงาน และผู้ช่วยเลขานุการ
๑๙.	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุโขทัย	คณะทำงาน และผู้ช่วยเลขานุการ

<u>อำนาจหน้าที่</u>

๑. ศึกษา วิเคราะห์และจัดทำแนวทางการขับเคลื่อนการผลิตและการตลาดส้มเขียวหวานแม่สิน ที่ผลิตด้วยกระบวนการทางชีววิถี (ส้มไบโอ)

๒. จัดทำแผนงานโครงการพัฒนาการผลิตและการตลาดส้มเขียวหวานแม่สิน ที่ผลิตด้วยกระบวนการทางชีววิถี (ส้มไบโอ) ปี ๒๕๖๗ – ๒๕๗๐ เสนอคณะอนุกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ระดับจังหวัด จังหวัดสุโขทัย

๓. ส่งเสริม สนับสนุน ผลักดันและขับเคลื่อนการผลิตและการตลาดส้มเขียวหวานแม่สินที่ผลิตด้วยกระบวนการทางชีววิถี (ส้มไบโอ)

๔. ติดตามและรายงานผลการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องต่อคณะกรรมการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรระดับจังหวัด จังหวัดสุโขทัย และคณะอนุกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ระดับจังหวัด จังหวัดสุโขทัย

๕. ปฏิบัติงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตามที่คณะอนุกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ระดับจังหวัด จังหวัดสุโขทัย มอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๖

(นายสุชาติ ทีคะสุข)
ผู้ว่าราชการจังหวัดสุโขทัย
ประธานคณะอนุกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ระดับจังหวัด จังหวัดสุโขทัย

คำสั่งคณะอนุกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ระดับจังหวัด จังหวัดสุโขทัย
ที่ ๙๔๒ / ๒๕๖๖
เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนการส่งเสริมพัฒนาการผลิตและการตลาด
ส้มเขียวหวานแม่สินที่ผลิตด้วยกระบวนการทางชีววิถี (ส้มไบโอ) **(เพิ่มเติม)**

ตามที่ สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุโขทัย ได้จัดทำคำสั่งคณะอนุกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ระดับจังหวัด จังหวัดสุโขทัย ที่ ๓๙๙/๒๕๖๖ เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนการส่งเสริมพัฒนาการผลิตและการตลาดส้มเขียวหวานแม่สินที่ผลิตด้วยกระบวนการทางชีววิถี (ส้มไบโอ) ลงวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ นั้น

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุโขทัย ได้กำหนดให้มีการจัดประชุมคณะทำงานขับเคลื่อนการส่งเสริมพัฒนาการผลิตและการตลาดส้มเขียวหวานแม่สินที่ผลิตด้วยกระบวนการทางชีววิถี (ส้มไบโอ) ครั้งที่ ๑/๒๕๖๖ เมื่อวันพุธที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๖ เวลา ๐๙.๐๐ น. ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สิน อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ซึ่งที่ประชุมได้มีมติพิจารณาขอแต่งตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนการส่งเสริมพัฒนาการผลิตและการตลาดส้มเขียวหวานแม่สินที่ผลิตด้วยกระบวนการทางชีววิถี (ส้มไบโอ) เพิ่มเติมและขอแก้ไขคณะทำงาน อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๘ ของคำสั่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ ๓/๒๕๖๒ ลงวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๖๒ ของคณะอนุกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ระดับจังหวัด มีอำนาจแต่งตั้งคณะทำงาน และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตามความเหมาะสม ดังนั้น เพื่อให้การขับเคลื่อนการพัฒนาการผลิตและการตลาดส้มแม่สิน เกิดผลสัมฤทธิ์และมีประสิทธิภาพ จึงแต่งตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนการส่งเสริมพัฒนาการผลิตและการตลาดส้มเขียวหวานแม่สินที่ผลิตด้วยกระบวนการทางชีววิถี (ส้มไบโอ) (เพิ่มเติม) โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ ดังนี้

<u>องค์ประกอบ</u>

๑. อาจารย์ประจำคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง	คณะทำงาน
๒. อุตสาหกรรมจังหวัดสุโขทัย	คณะทำงาน
๓. ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ ๒	คณะทำงาน
๔. ประธานหอการค้าจังหวัดสุโขทัย	คณะทำงาน
๕. หัวหน้ากลุ่มยุทธศาสตร์และพัฒนาการเกษตร สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุโขทัย	คณะทำงาน และเลขานุการร่วม
๖. หัวหน้ากลุ่มส่งเสริมและพัฒนาการผลิต สำนักงานเกษตรจังหวัดสุโขทัย	คณะทำงาน และเลขานุการร่วม

<u>/อำนาจหน้าที่</u>...

<u>อำนาจหน้าที่</u>

ให้เป็นไปตามคำสั่งคณะอนุกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ระดับจังหวัด จังหวัดสุโขทัย ที่ ๓๙๙/๒๕๖๖ เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนการส่งเสริมพัฒนาการผลิตและการตลาดส้มเขียวหวานแม่สินที่ผลิตด้วยกระบวนการทางชีววิถี (ส้มไบโอ) ลงวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๖

(นายสุชาติ ทีคะสุข)
ผู้ว่าราชการจังหวัดสุโขทัย
ประธานคณะอนุกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ระดับจังหวัด จังหวัดสุโขทัย

ที่ปรึกษา

นายขจร เราประเสริฐ
ผู้ตรวจราชการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เขต ๑๗

นายสุชาติ ทีคะสุข
ผู้ว่าราชการจังหวัดสุโขทัย

คณะผู้จัดทำ

คณะทำงานขับเคลื่อนการส่งเสริมพัฒนาการผลิตและการตลาดส้มเขียวหวานแม่สินที่ผลิตด้วยกระบวนการทางชีววิถี (ส้มไบโอ)

คณะผู้จัดทำรูปเล่ม

นางจันทิรา โยธิการ
เกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุโขทัย

นางสาวศิราวรรณ สุริยะลังกา
หัวหน้ากลุ่มยุทธศาสตร์พัฒนาการเกษตร สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุโขทัย

นายนิพิฐพนธ์ คำยศ
นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุโขทัย

นางสาวภัทรานิษฐ์ ชมนก
เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุโขทัย

****

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุโขทัย

สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ศาลากลางจังหวัดสุโขทัย ชั้น 4 ถ.นิกรเกษม ต.ธานี อ.เมือง จ.สุโขทัย 64000
เบอร์โทรศัพท์ 0-5561-0564 และ 0-5561-0689